



# Nationella, länsövergripande och lokala insatser mot hedersrelaterat våld 2003-2007

Delrapport 4 från den nationella utvärderingen av regeringens insatser mot HRV

Gunilla Mårald, Mehdi Ghazinour & Anders Hanberger



Umeå Centre for Evaluation Research

Januari 2008

## **Förord**

Detta är den sista delrapporten i en serie av fyra där forskare knutna till Centrum för utvärderingsforskning (UCER), Umeå universitet, redovisar delar av sitt regeringsuppdrag. UCER har ett uppdrag att för regeringen göra en samlad nationell utvärdering av regeringens insatser mot hedersrelaterat våld. Rapporten ger en översikt av insatserna och kommer tillsammans med övriga delrapporter att ligga till grund för den slutrapport som kommer att presenteras i juni 2008.

Ett utkast till rapporten har diskuterats vid ett referensgruppsmöte den 10 januari 2008.<sup>1</sup> Vi vill tacka för värdefulla synpunkter och samtidigt understryka att författarna själva bär det fulla ansvaret för innehållet i rapporten.

Umeå januari 2008

Gunilla Mårald  
Mehdi Ghazinour  
Anders Hanberger

---

<sup>1</sup> I referensgruppen ingår professorerna Johanna Niemi-Kiesiläinen, rättsvetenskap, Lars Jacobsson, psykiatri Lennart Nygren, socialt arbete och docent Mohammad Fazlhashemi, idéhistoria.

## Innehållsförteckning

<b>Sammanfattning</b> .....	<b>4</b>
<b>1. Inledning</b> .....	<b>5</b>
<b>2. Syfte och utgångspunkter</b> .....	<b>7</b>
Underlag .....	7
Avgränsningar .....	7
Bedömningar av omfattning, erfarenheter och resultat av HRV-insatser .....	7
<b>3. Nationella och länsövergripande insatser</b> .....	<b>9</b>
Myndigheten för skolutveckling .....	11
Åklagarmyndighetens projekt .....	12
<i>Erfarenheter av Åklagarmyndighetens projekt</i> .....	13
<i>Sammanfattning</i> .....	18
Rikspolisstyrelsen .....	18
<i>Erfarenheter av Rikspolisstyrelsens arbete</i> .....	20
<i>Sammanfattning</i> .....	24
Länsstyrelsen Östergötland - länsövergripande och nationella projekt .....	25
<i>Erfarenheter av Östergötlands länsövergripande och nationella arbete</i> .....	27
<i>Resultat från de länsövergripande och nationella projekten</i> .....	29
<i>Sammanfattning</i> .....	31
Skyddat boende .....	31
<i>Det skyddade boendets allmänna karaktär</i> .....	31
<i>Behov av skyddat boende för HRV-utsatta</i> .....	32
<i>Nio skyddade boenden med särskilt fokus på HRV</i> .....	32
<i>Redovisade resultat från utvärderingar av skyddat boende som insats</i> .....	33
<b>4. Lokala och regionala insatser</b> .....	<b>36</b>
Länsstyrelsernas uppdrag .....	36
Användning av länsstyrelsernas statsbidrag till insatser mot HRV .....	36
<i>Översiktlig beskrivning av lokala projekt</i> .....	39
Länsstyrelsernas erfarenheter av HRV- programmet .....	42
<i>Länsstyrelsen i Stockholm</i> .....	42
Om HRV-programmets riktlinjer .....	42
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel .....	43
Erfarenheter av projekten .....	43
Projektens resultatredovisningar .....	44
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar .....	45
<i>Länsstyrelsen i Västernorrland</i> .....	46
Om HRV-programmets riktlinjer .....	46
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel .....	46
Erfarenheter av projekten .....	46
Projektens resultatredovisningar .....	47
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar .....	47
<i>Länsstyrelsen i Norrbotten</i> .....	47
Om HRV-programmets riktlinjer .....	48
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel .....	48
Erfarenheter av projekten .....	48
Projektens resultatredovisningar .....	49
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar .....	49
<i>Länsstyrelsen i Västerbotten</i> .....	49

Om HRV-programmets riktlinjer .....	49
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel .....	49
Erfarenheter av projekten .....	50
Projektens resultatredovisningar .....	50
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar.....	51
<i>Länsstyrelsen i Uppsala</i> .....	51
Om HRV-programmets riktlinjer .....	51
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	51
Erfarenheter av projekten .....	51
Projektens resultatredovisningar .....	52
Redovisade resultat egna eller externa projektutvärderingar .....	52
<i>Länsstyrelsen i Västmanland</i> .....	52
Om HRV-programmets riktlinjer .....	52
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	52
Länsstyrelsens informationsarbete om HRV-programmet till olika aktörer.....	52
Erfarenheter av projekten .....	53
Projektens resultatredovisningar .....	54
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar.....	55
<i>Länsstyrelsen i Jämtland</i> .....	55
Om HRV-programmets riktlinjer .....	55
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	55
Erfarenheter av projekten .....	56
Projektens resultatredovisningar .....	56
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar.....	56
<i>Länsstyrelsen i Kalmar</i> .....	56
Om regeringens riktlinjer .....	56
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	56
Erfarenheter av projekten .....	56
Projektens resultatredovisningar .....	57
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar.....	57
<i>Länsstyrelsen på Gotland</i> .....	57
Om HRV-programmets riktlinjer .....	57
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	57
Erfarenheter av projekten .....	58
Projektens resultatredovisningar .....	58
Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar.....	58
<i>Länsstyrelsen i Västra Götaland</i> .....	59
Om HRV-programmets riktlinjer .....	59
Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel.....	59
Erfarenheter av projekten .....	59
Projektens resultatredovisningar .....	60
Redovisade resultat från utvärderingar av egna eller externa projekt utvärderingar ..	61
<i>Sammanfattning av länsstyrelserna uppdrag och erfarenheter</i> .....	62
<b>5. Slutsatser</b> .....	<b>64</b>
<b>Referenser</b> .....	<b>68</b>
<b>Bilaga 1. Utgivna rapporter</b> .....	<b>71</b>
<b>Bilaga 2. Lista över Länsstyrelsernas HRV-projekt</b> .....	<b>74</b>
<b>Bilaga 3. Länsstyrelsernas ekonomiska redovisning 2003-2005 avseende uppdrag om insatser mot HRV</b> .....	<b>100</b>

## Sammanfattning

Omfattningen av bl.a. kunskapshöjande projekt, samt vilka målgrupper som prioriteras har i rapporten beskrivits och bedömts på nationell, länsövergripande och lokal nivå. Erfarenheter av hur insatser mot HRV har fungerat har undersökts genom aktörer som medverkat i eller berörts av insatserna, dels i egna studier, dels genom analys av andra studier och rapporter som vi använt som sekundärkällor. Följande sex slutsatser dras i rapporten:

*(1) De flesta nationella och länsövergripande regeringsuppdrag och knappt hälften av de lokala projekten har haft ett kunskapshöjande syfte. Att öka kunskaperna om HRV har också varit ett uttalat mål med HRV-programmet. Tidigare och nuvarande regering har delvis försökt påverka den kunskap om HRV som ska förmedlas inom programmet genom att peka på hur samhällsproblemet ska förstås i regeringsuppdragen.*

*(2) Få projekt har relativt sett vänt sig till män/pojkar och målgruppen HBT-ungdomar. Elva procent av de lokala projekten (415 st) har uttalat vänt sig till målgruppen pojkar/unga män och tre procent till HBT-ungdomar.*

*(3) De nationella uppdragen har främst bidragit till att sprida kunskap om hedersrelaterat våld som ett kulturellt och patriarkalt samhällsproblem samt att våldet strider mot internationell rätt. Målgrupperna bekräftar att de fått viss ökad kunskap. Beträffande kulturaspekten i definitionen av HRV avses hederstänkande som förekommer i en del traditionella kulturer.*

*(4) Kunskaps- och kompetenshöjande projekt riktade till skola och socialtjänst har i varierad omfattning bidragit till ökad kunskap om hedersrelaterat våld. När det gäller utvärderingar av resultat av kunskaps- och kompetenshöjande insatser har än så länge få utvärderingar gjorts. De flesta länsstyrelsehandläggare (av de tio) som tillfrågats om resultat är eniga om att den kunskap som förmedlats i olika utbildningsinsatser kommer att stanna kvar i kommuner och hos myndigheter. Däremot bedöms upptaget av kunskap sämre inom frivilliga organisationer och invandrarföreningar. Eftersom dessa föreningar är beroende av statsbidrag bedömer handläggarna att det finns en risk att föreningarna får det svårare att verka som kunskapspridare och att en del av insatserna troligen upphör.*

*(5) Tillgången till skyddat boende har tillgodosetts och målen med insatsen har delvis uppfyllts, men insatsen har uppenbara begränsningar, framförallt saknas ett långsiktigt helhetsperspektiv och ett utvecklat familjearbete. Att insatsen skyddat boende har begränsningar bekräftas av UCERs delstudie om skyddat boende och Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) uppföljningsstudie. Hot och våld har fortsatt för en tredjedel av personerna som vistats i skyddat boende enligt IMS studie. Behovet av kontakt med familjerna är också fortsatt starkt, vilket framgår av båda studierna.*

*(6) Länsstyrelsernas handläggare upplever att det finns många lyckade lokala projekt. Dessa kännetecknas främst av att projekten har fått uppmärksamhet, efterfrågats och uppnått projektmålen. Någon systematisk uppföljning eller utvärdering av länsstyrelsefinansierade projekt har ännu inte gjorts och av intervju svaren från hälften av länsstyrelsehandläggarna att döma är det inte sannolikt att någon mer omfattande utvärdering kommer att göras av projekten av de flesta länsstyrelser. Någon form av sammanställning, baserad på projektdokumentationen, kommer länsstyrelserna att göra.*

## 1. Inledning

Regeringens<sup>2</sup> särskilda satsning på insatser mot hedersrelaterat våld (HRV) inleddes 2003 och satsningen skulle till att börja med pågå till och med 2007. I regeringens ”Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer” föreslås i november 2007 att insatserna mot HRV fortsätter och förstärks. Riksdagen föreslås bl.a. avsätta nya medel till länsstyrelsernas för fortsatta insatser mot HRV under de närmaste åren (Skr 2007/08: 39).<sup>3</sup>

Centrum för utvärderingsforskning (UCER), Umeå universitet, genomför på regeringens uppdrag en nationell utvärdering av regeringens satsning under perioden 2003-2007. Utvärderingen genomförs i form av fyra delstudier och en avslutande analys. I tidigare UCER-rapporter har samverkan kring insatser mot HRV (Hanberger, Wikström och Ghazinour, 2006), skyddat boende (Hanberger, Wikström och Ghazinour, 2007) och insatser riktade till förövare (Ghazinour, Hanberger och Mårald, 2007) studerats närmare. En fördjupad analys av hela satsningen kommer att presenteras i en slutrapport i juni 2008.

I föreliggande rapport, som är den fjärde och sista, görs en samlad beskrivning och bedömning av regeringens insatser mot HRV. Samtliga regeringsuppdrag avseende insatser på nationell, länsövergripande och lokal/regional nivå beskrivs kortfattat. Beträffande de nationella och länsövergripande uppdragen ges en översiktlig beskrivning av alla uppdrag och en fördjupad undersökning av fem uppdrag. Merparten av resurserna har kanaliseras genom länsstyrelserna som i flera omgångar beviljats medel för satsningar på skyddat boende, attitydpåverkande och kunskapsutvecklande projekt. Över 400 lokala/regionala projekt har beviljats medel under den aktuella perioden. I huvudrapporten beskrivs de vanligast förekommande syftena med dessa projekt och i en bilaga beskrivs alla projekt som beviljats statsbidrag länsvis.

Underlaget för rapporten är intervjuer dels med länsstyrelsehandläggare med ansvar för HRV-insatser inom sina respektive län dels med projektledare för nationella uppdrag. Därutöver har regeringsuppdrag, projektbeskrivningar och projektsammanställningar samt utvärderingar som gjorts inom ramen för olika uppdrag använts som underlag. En utförligare beskrivning av underlaget görs i nästa kapitel. Tillsammans med de tre tidigare delrapporterna bedömer vi att underlaget är tillräckligt för att kunna dra slutsatser om till vad regeringens särskilda medel för insatser mot HRV har gått hittills, vilka erfarenheter som nyckelaktörer har av insatserna, samt vad som så långt går att säga om resultaten. I den nationella utvärderingen utvärderas erfarenheter och resultat av lokala projekt på övergripande nivå. Underlaget är här länsstyrelsehandläggarnas erfarenheter av projekten och förekommande projektutvärderingar. Många projekt pågår fortfarande och det är därmed för tidigt att göra en samlad bedömning av insatsernas resultat och effekter.

HRV-programmet används i rapporten som ett samlingsbegrepp för och synonymt med regeringens insatser mot HRV.

---

<sup>2</sup> I rapporten kommer vi genomgående att referera till regeringen och dess insatser mot hedersrelaterat våld trots att programmet initierades av den förra regeringen.

<sup>3</sup> Sammanlagt har regeringen under perioden 2003-2006 avsatt 160 miljoner kronor för detta arbete inom ramen för integrations- och mångfaldsarbetet. Från och med 2007 bedrivs arbetet för att bekämpa hedersrelaterat våld inom ramen för jämställdhetsarbetet. I Regeringens skrivelse till riksdagen (Skr 2007/08: 39) föreslås bl.a. att medel avsätts för att länsstyrelserna ska kunna fortsätta satsningen på skyddat boende, förebyggande arbete och kunskapsutveckling.

I kapitel 2 preciseras rapportens syfte och utgångspunkter. I tredje kapitlet beskrivs och bedöms alla nationella och länsövergripande projekt översiktligt och fem av dessa undersöks närmare. Samtliga länsstyrelser har haft i uppdrag att kartlägga och analysera behovet av insatser för personer som riskerar att utsättas eller har utsatts för HRV och att fördela ekonomiskt stöd till lokala/regional insatser mot HRV. I kapitel 4 undersöks länsstyrelsernas uppdrag och finansierade projekt närmare. I det avslutande kapitlet dras slutsatser om den relativa omfattningen av olika insatser och projekt, om nyckelaktörernas erfarenheter av insatserna och om vilka resultat som kan påvisas av insatserna hittills.

## 2. Syfte och utgångspunkter

Det finns två syften med denna delrapport. Det första är att ge en översiktlig beskrivning av regeringens insatser mot HRV på nationell, länsövergripande och regional/lokal nivå. Det andra syftet är att undersöka erfarenheter och resultat av genomförda insatser.

### Underlag

Rapporten baseras på dokument i form av regeringsbeslut rörande uppdrag för insatser mot HRV, projektbeskrivningar och projektsammanställningar som tillsänts oss och information som finns på länsstyrelsernas hemsidor om beviljade projekt, samt utvärderingar och rapporter som publicerats inom ramen för olika projekt. Därutöver har redovisningar till regeringen av slutförda uppdrag och förekommande rapporter använts och likaså utvärderingar som gjorts inom ramen för olika uppdrag. Hälften av alla länsstyrelsehandläggare med ansvar för HRV-insatser har intervjuats (10 av 21) och likaså ansvarig handläggare för länsstyrelsen i Östergötlands nationella och länsövergripande insatser, samt ansvarig för Åklagarmyndighetens respektive Rikspolisstyrelsens projekt. Vidare baseras rapporten på två e-postenkäter till länspolismyndigheterna respektive landets regionala åklagarkammare. Dessutom har UCERs tre tidigare rapporter använts som underlag i denna rapport.

### Avgränsningar

Analysen av nationella och länsövergripande uppdrag begränsas i rapporten till Åklagarmyndighetens, Rikspolisstyrelsens, Myndighetens för skolutvecklings och Östergötlands läns nationella och länsövergripande insatser, samt de tre storstadslänens uppdrag vad gäller skyddat boende. Resultat från Institutet för utveckling av metoder i socialt arbetes (IMS) uppdrag används också som underlag i denna delrapport. Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) och Ungdomsstyrelsens uppdrag har belysts i delrapport 1. När det gäller övriga regeringsuppdrag till centrala myndigheter är dessa av utredande, kartläggande eller utvärderande slag (Socialstyrelsens och Forum för levande historias uppdrag). Domstolsverkets uppdrag, som är ett mindre kunskaps- och kompetenshöjande uppdrag uppmärksammas inte. Beträffande erfarenheter och resultat av lokala/regionala insatser har projekt finansierade genom tio av tjugo länsstyrelser undersökts. Eftersom de tre storstadslänen ingår i urvalet omfattar underlaget en betydligt större del av resurserna till insatser mot HRV än antalet län kan ge ett intryck av. Det bör också understrykas att vår utvärdering har ett övergripande och nationellt perspektiv. Erfarenheter och resultat av lokala/regionala projekt belyses genom länsstyrelsernas handläggares erfarenheter och de få utvärderingar som har gjorts på projektnivå. Som framgår av rapporten pågår många projekt och eventuellt kommer några av storstadslänen att utvärdera resultat och effekter av de förebyggande projekt som finansierats inom länet.

### Bedömningar av omfattning, erfarenheter och resultat av HRV-insatser

Delrapportens bedömningar fokuserar på målen med HRV-programmet dvs. att tillhandahålla skyddat boende, att öka kunskaperna om HRV och att påverka attityderna.

*Den relativa omfattningen* av bl.a. utredande/kartläggande, kunskapshöjande och attitydpåverkande projekt, samt vilka målgrupper som prioriteras beskrivs och bedöms på nationell, länsövergripande och lokal nivå med regeringsuppdrag och projektbeskrivningar som huvudsakligt underlag.



*Erfarenheter av hur HRV insatserna har fungerat undersöks och bedöms med hjälp av intervjuer med projektledare för nationella uppdrag och länsstyrelsehandläggare. Därutöver undersöks vilka erfarenheter som landets åklagarkammare och länspolismyndigheter har av utbildningsinsatserna. Erfarenheter av insatserna som redovisats i andra studier och rapporter används också som underlag i vår samlade bedömning. Därutöver uppmärksammas andra viktiga iakttagelser och erfarenheter vid genomförandet av olika insatser.*

*Resultat av HRV- insatserna bedöms av nämnda intervjupersoner och enkätrespondenter samt av andra utvärderare som undersökt resultat av olika insatser mot HRV. Resultat av skyddat boende bedöms mot fem kriterier: skydd/trygghet, självbild/självkänsla/självförtroende, individens rättigheter, sociala kontakter/nätverk och hedersattityder i familjen. Resultat av kunskapshöjande insatser bedöms mot olika målgruppers upplevda kunskapsinhämtning.<sup>4</sup>*

Samtliga intervjupersoner (länsstyrelsehandläggare och projektledare för nationella projekt) har tagit del av och validerat textavsnitt som berör deras insatser. Två länsstyrelsehandläggare har inte lämnat några synpunkter.

---

<sup>4</sup> Eftersom det hittills saknas utvärderingar av attitydpåverkande projekt kommer sådana resultat inte att kunna bedömas.

### 3. Nationella och länsövergripande insatser

I detta kapitel beskrivs samtliga nationella och länsövergripande regeringsuppdrag för insatser mot HRV kortfattat. Först beskrivs uppdragens storlek mätt i statsbidrag, uppdragens inriktning med avseende på förebyggande, akuta och behandlande insatser. Uppdragens huvudsakliga syften beskrivs. Därefter undersöks Myndighetens för skolutveckling, Rikspolisstyrelsens, Åklagarmyndighetens och Länsstyrelsen i Östergötlands nationella och länsövergripande uppdrag, samt storstadslänens uppdrag vad gäller skyddat boende närmare.

Regeringen har tilldelat nio centrala myndigheter och fyra länsstyrelser särskilda uppdrag för insatser mot HRV på nationell och länsövergripande nivå. I tabell 1 redovisas samtliga nationella uppdrag som nuvarande och tidigare regering beslutat om, samt de nationella/länsövergripande uppdragen till länsstyrelserna. Som framgår av tabellen har tre regeringsuppdrag varit av begränsad omfattning med ett statsbidrag på mindre än 300 tkr. De flesta myndigheter har tilldelats mer än två miljoner vardera för sina respektive uppdrag. Av tabellen framgår att åtta uppdrag hittills har slutredovisats och under våren 2008 kommer Forum för levande historia och UCER att slutredovisa sina respektive uppdrag.

De nationella uppdragen har framförallt varit förebyggande. De förebyggande uppdragen (åtta uppdrag har haft en förebyggande inriktning) omfattar att stärka dialogen om samhällets grundläggande värderingar bland trossamfund (SSTs uppdrag) och att intensivifiera polisens arbete mot HRV (Rikspolisstyrelsens uppdrag). Endast storstadslänens uppdrag att tillgodose, samordna och i samverkan utveckla skyddat boende har haft en inriktning mot akuta och behandlande insatser.<sup>5</sup>

**Tabell 1 Nationella och länsövergripande regeringsuppdrag för insatser mot hedersrelaterat våld 2003-2007.**

Myndighet	Uppdrag	Statsbidrag tkr	Slutrapportering till regeringen
IMS	Inventera forskning om HRV metoder och följa upp utfallet av regionala och lokala insatser	3 500	30 nov 2007
SST	Fortsätta och utvidga dialogen om samhällets grundläggande värderingar bland trossamfund	300	31 dec 2006
Socialstyrelsen	Lägesrapport om länsstyrelsernas arbete, utreda konsultativt stöd	700	31 mars 2005
Åklagar-myndigheten	Undersökning och analys av myndighetens handläggning av HRV-ärenden.	5 000	31 dec 2006
Rikspolisstyrelsen uppdrag 1	Kartläggning av utbildningsbehov och utbildning av anställda inom polisen avseende ungdomar som riskerar HRV.	5 000	feb 2007
Rikspolisstyrelsen uppdrag 2	Intensifiera polisens arbete mot HRV, förbättra förmågan att arbeta ur ett brotts-offerperspektiv.	6 000	28 feb 2010

<sup>5</sup> Myndigheten för skolutveckling har tidigare haft i uppdrag att utarbeta ett stödmaterial till skolorna med bl.a. råd om hur man agerar i akuta konflikter. Om detta stödmaterial behöver förbättras har utvärderats i det nu aktuella uppdraget.

Domstolsverket	Anordna en särskild utbildning för att höja domarpersonalens kunskaper och kompetens om HRV	250	31 dec 2006
Myndigheten för skolutveckling	Utvärdera användning av stödmaterial, föreslå förebyggande insatser mot HRV i skolorna, genomföra insatser	700	31 mars 2007
Ungdomsstyrelsen uppdrag 1	Nätverksbyggande mellan tjejjourer, samt kompetensutveckling i HRV-frågor	2 350	31 jan 2007
Ungdomsstyrelsen uppdrag 2	För fortsatta insatser kring nationell utbildning, lokala samarbetsseminarier, mötesplats på Internet.	3 400	28 feb 2009
De tre storstadslänen	Stödja och samordna uppbyggnad av skyddat boende	-	-
Länsstyrelsen i Östergötland	Ge stöd till insatser på nationell eller länsövergripande nivå mot HRV (3 uppdrag)	10 500	31 jan 2007
Forum för levande historia	Undersökning om vilken kännedom lärare i grund- och gymnasieskolan har om HRV	220	31 mars 2008
UCER	Nationell utvärdering av hela satsningen	3 000	30 juni 2008

*Förkortningar:* IMS = Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete vid Socialstyrelsen, SST = Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund, UCER = Centrum för utvärderingsforskning vid Umeå universitet.

Som framgår av tabell 2 har nio uppdrag haft en utredande/utvärderande karaktär. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) har t.ex. haft i uppdrag att inventera vilken forskning och utvärdering som finns om metoder mot HRV (IMS, 2006) och Forum för levande historia att undersöka lärares kännedom om förekomst av HRV i sina elevgrupper. De viktigaste syftena med de nationella uppdragen har varit att bidra till ökad kunskap om hedersrelaterat våld och höja kompetensen inom myndigheter som kommer i kontakt med HRV-problematik. Att påverka attityderna till hedersrelaterat våld har inte varit lika framträdande. Det är framförallt SSTs och Länsstyrelsen i Östergötland som haft detta som ett uttalat syfte. I samtliga regeringsbeslut påpekas behovet av att insatserna samordnas för att undvika dubbelarbete, men det är bara fem uppdrag som har haft ett uttalat samverkanssyfte. Länsstyrelsen i Östergötland har haft i uppdrag att initiera attitydpåverkande insatser på nationell och länsövergripande nivå och storstadslänen har haft ett länsövergripande uppdrag att tillgodose behovet av skyddat boende för personer som hotas eller utsatts för HRV.

**Tabell 2 Syften med de nationella regeringsuppdragen.**

	<i>kartläggande/utredande</i>	<i>kunskapshöjande</i>	<i>attitydpåverkande</i>	<i>samverkansfrämjande</i>
Socialstyrelsen IMS	X	X		
SST		X	X	
Socialstyrelsen	X	X		
Åklagar- myndigheten	X	X		X
Rikspolisstyrelsen uppdrag 1	X	X		
Rikspolisstyrelsen uppdrag 2		X		X
Domstolsverket		X		
Myndigheten för skolutveckling	X	X	X	
Ungdomsstyrelsen uppdrag 1	X	X		
Ungdomsstyrelsen uppdrag 2		X		X
De tre storstadslänen	X			X
Länsstyrelsen i Östergötland		X	X	X
Forum för levande historia	X			
UCER	X	X		
<b>Summa</b>	9	11	3	5

*Förkortningar:* IMS = Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete vid Socialstyrelsen, SST = Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund, UCER = Centrum för utvärderingsforskning vid Umeå universitet.

### **Myndigheten för skolutveckling**

Myndigheten för skolutveckling (MSU) har haft regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera hur stödmaterialet *Starkare än du tror* har använts och undersöka om stödmaterialet behöver förbättras och kompletteras. I uppdraget ingår att ”utifrån en analys av utvärderingen föreslå insatser i syfte att förebygga och motverka s.k. hedersrelaterat våld och förtryck – som en del av könsmaktsordningen – och härigenom främja skolornas jämställdhetsarbete inom ramen för deras jämställdhetsuppdrag” (MSU regeringsuppdrag, JU2006/3184/IM). Vidare ska myndigheten ”planera och genomföra de insatser som bedöms bäst kunna stödja skolornas arbete med att förebygga patriarkalt förtryck varav s.k. hedersrelaterat våld är en del”. För uppdraget har MSU fått 700 tkr. Projektet har slutrapporterats (MSU slutrapport, 2007).

Syftet med boken *Starkare än du tror* är att vara en hjälp för alla i skolan att reflektera över frågor om kön, etnicitet och makt. Boken ska också visa på möjligheter och ge konkreta uppslag i arbetet mot HRV. Målgrupper för boken är skolläda, lärare/pedagoger och annan personal inom skolan. Boken innehåller texter om begreppet heder, genusstrukturer, makt och etnicitet.

Den syn på problematiken kring hedersrelaterat våld som förmedlas i boken är att det inte finns ett utan flera sätt att se på problematiken. Även om hederstänkande och hederskulturer

knyts till ”speciella kulturer där patriarkala strukturer och individens (främst kvinnans) underordning är central” (s.22) understryks att de finns olika uppfattningar om problematiken och att patriarkala normer också styr i Sverige: ”... olika grader av patriarkalt förtryck förekommer bland både svenskar och invandrare” (s 27). I förordet betonas att vissa saker inte är förhandlingsbara med hänvisning till internationella konventioner och skolans uppdrag: ”Alla människors lika värde är orubbligt.” ”Brott är brott oavsett omständigheter.” ”Kränkningar är inte tillåtna och skolan ska förmedla de grundläggande värderingar som vårt samhälle, globalt och lokalt, vilar på.” Den kunskap om HRV som förmedlas i *Starkare än du tror* överensstämmer i hög grad med FN:s och regeringens synsätt. Betoningen ligger på att våld och kränkningar i hederns namn strider mot mänskliga rättigheter, att våldet beror på patriarkala strukturer som förekommer inom vissa kulturer, men i boken betonas också att patriarkalt våld förekommer i majoritetskulturen.

Vilka resultat kan utläsas av bokprojektet? Av slutrapporten framgår inte hur många personer som har intervjuats och hur stort genomslag boken har fått. Även om inte någon statistik redovisas framhålls att boken inte beställts av målgrupperna i någon större omfattning och att boken därmed inte fått den önskade spridningen. Främst har elevhälsan och enskilda lärare läst eller uppmanats att läsa boken som en del i utvärderingen. De som läst boken uppfattar den som en bra introduktion till HRV-problematiken. Men utvärderingen konstaterar att målgruppen inte söker information kring HRV hos MSU och att myndigheten inte associeras med att kunna ge stöd i frågor kring HRV-problematik. De intervjuade hänvisar till att det finns mycket material att tillgå vid länsstyrelserna. I utvärderingen framhålls att de som läst boken tycker att det ”saknas konkreta verktyg för att kunna hantera situationer som rör denna problematik” (ibid. sid 6). Myndigheten för skolutveckling bedömer att skolans personal också behöver utbildas i den värdegrund som skolan vilar på. Likaså behöver personal få ökad kunskap om HRV för att kunna ”utveckla ett professionellt förhållningssätt i det förebyggande arbetet mot HRV”.

I MSUs uppdrag ingick också att planera och genomföra de insatser som bedöms bäst kunna stödja skolornas förebyggande arbete mot HRV. Elevhälsan är enligt MSU den viktigaste målgruppen som genom ett kompletterande bokpaket har störst förutsättningar att kunna driva ”HRV-frågan” inom skolan. MSU erbjuder sig att i samarbetet med Länsstyrelserna i Östergötland och Skåne sprida information om bokpaketet och erbjuda utbildning om HRV. Bokpaketet föreslås innehålla *Starkare än du tror*, en folder om skolans ansvar (som MSU tagit fram), ett kunskapsunderlag till hälso- och sjukvården (Länsstyrelsen Skåne) och ”Hedervärt – att arbeta med ungdomar om heder” (Kvinnoforum). Därutöver avser MSU att arbeta fram temasidor om HRV på webben.

### **Åklagarmyndighetens projekt**

Regeringen gav i juli år 2005 Åklagarmyndigheten i uppdrag att genomföra en studie av handläggningen av ärenden med inslag av hedersrelaterat våld mot ungdomar. Uppdragets övergripande syfte var att arbetet skulle leda till en ökad kompetens bland åklagare vad gäller denna typ av brottslighet. Som en bakgrund till uppdraget skriver regeringen att det framkommit att det finns ett behov av kompetenshöjande åtgärder för de olika instanser som kommer i kontakt med unga människor som utsatts för hedersrelaterade brott. I uppdraget lyfter regeringen fram att hedersrelaterade brott ställer särskilda krav på såväl utredningsmetodik som åklagarnas kompetens. Åklagarmyndighetens arbete skulle bland annat inriktas på rutiner för handläggning, relevanta problemställningar samt vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att öka kvaliteten i den brottsutredande verksamheten. När det gällde det brottsutredande arbetet skulle man också särskilt titta närmare på åklagarnas samverkan med

polisen. Arbetet skulle dels utmynna i ett informations- och utbildningsmaterial och dels i en särskild utbildning rörande hedersrelaterade brott. Projektet bedrevs vid Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg<sup>6</sup> och rapporterades till regeringen i december 2006 (Åklagarmyndigheten, 2006).

Projektet utmynnade bland annat i en *handbok* rörande handläggningen av hedersrelaterat våld ur Åklagarmyndighetens perspektiv. Här understryks att handboken skall ses som ett komplement till befintligt material gällande relationsvåld, övergrepp mot barn och grova våldsbrott samtidigt som det är ”viktigt att identifiera det hedersrelaterade våldet, eftersom det bland annat kräver särskilt stöd till brottsoffret och speciella utredningsstrategier”. I handboken understryks att det inte finns någon enhetlig definition av hedersrelaterat våld, varken nationellt eller internationellt. Den definition som projektgruppen bakom handboken har valt har fokus på motivet bakom gärningen. Man tillämnar ett vitt våldsbegrepp som innefattar hot och ofredande. Definitionen lyder:

*Hedersrelaterat våld är brott riktade mot någon – ofta en släkting – som, enligt gärningsmannens och övriga släktens eller gruppens uppfattning, riskerar att vanära eller har vanärat gärningsmannens, släktens eller gruppens heder, i syfte att förhindra att hedern skadas eller förloras alternativt för att reparera eller återställa den skadade eller förlorade hedern.*

Handbokens första del är systematiserad i tre delar:

- *Se*; en vägledning till hur man kan upptäcka att det handlar om just hedersrelaterat våld.
- *Förstå*; här handlar det om att få en förståelse för de mekanismer som ligger bakom det hedersrelaterade våldet.
- *Agera*; en mer praktisk rådgivning i hur en åklagare bör agera i ärenden som inbegriper hedersrelaterat våld.

En längre sammanfattning av Åklagarmyndighetens handbok rörande hedersrelaterat våld återfinns i utvärderings tredje delrapport. Här finns också en sammanfattning av den kartläggning av hedersrelaterade brott som Åklagarmyndigheten låtit genomföra (Ghazinour, Hanberger, Mårald, 2007).

Åklagarmyndigheten har också genomfört en särskild utbildning för åklagare om hedersrelaterat våld. Utbildningen genomfördes vid två tillfällen under år 2006 och under år 2007 vid fyra tillfällen. Utbildningen syftade till att öka åklagarnas kunskaper om hedersrelaterat våld samt kompetens att handlägga utredningar där hedersrelaterat våld förekommer. I likhet med handboken så utgick utbildningen från konceptet med ”se, förstå och agera”. Under tre dagar varvades teoretiska föreläsningar med praktiska övningar.

#### *Erfarenheter av Åklagarmyndighetens projekt*

Inom ramen för UCERs utvärdering av regeringens insatser mot hedersrelaterat våld genomfördes en telefonintervju med den person vid Åklagarmyndigheten som var ledare för projektet. För att få en uppfattning om i vilken omfattning *Handboken ang. hedersrelaterat våld* använts ute i landet skickades e-post till samtliga regionala åklagarkammare. Här nedan redogörs först för projektledarens erfarenheter och sedan för de regionala åklagarkammarnas erfarenheter.

---

<sup>6</sup> När åklagarväsendet omorganiserades vid årsskiftet 2004/2005 inrättades fyra utvecklingscentrum inriktade på vissa typer av brott. Utvecklingscentrum Göteborg har ansvar för bland annat vålds- och sexualbrott.

Projektgruppen vid Åklagarmyndigheten bestod av sju personer. Förutom projektledaren själv var det en polis som hade tidigare erfarenhet av frågorna. I gruppen fanns dessutom ytterligare åklagare, med olika inriktningar och spridda över landet. En hovrättsassessor deltog i arbetet med kartläggningen och skrivandet av handboken. Den polis som fanns med arbetade parallellt med att ta fram ett metodstöd för polisen.

*Polisen fick ju bara pengar till utbildning så vi sa att det är nödvändigt att ha med en person som håller på med utredningsverksamhet och sen såg vi också möjligheten att kunna påverka det metodstöd som skulle gå ut till polisen så att det gick i samklang med vårt.*

Filmen *Livsviktigt – Fyra samtal om heder* beställde Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen gemensamt från Stiftelsen Kvinnoforum. Ett avsnitt i Åklagarmyndighetens handbok, det som behandlar förståelseaspekten, är också gjord av Stiftelsen Kvinnoforum. Den senare arbetade också fram Rikspolisstyrelsens skrift *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* (se nedan). Det har alltså funnits en viss samverkan mellan Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen när det gäller insatserna mot hedersrelaterat våld. Projektledaren säger i intervjun bland annat:

*Så att på så vis är det ju en viss samverkan i det hela ju. Men jag tyckte att det var på lite för låg nivå det materialet som polisen hade.*

Redan tidigare fanns det för åklagare en utbildning om övergrepp mot kvinnor men det upplägg som användes i utbildningen om hedersrelaterat våld, var nytt. Det är också bland annat inom ramen för den utbildning som myndigheten anordnat som handboken kommit till användning och spridits till de åklagare som är verksamma ute i landet. Handboken ligger även på myndighetens intranät.

*Vi har utbildningen där vi har en del praktiska avsnitt, grupparbeten, lite åklagararbete och då har vi ju handboken med där som referens. Sen ligger den på vårt intranät. Och det är ju annonserat även på intranätet.*

Projektledaren säger sig däremot ha svårt att bedöma i vilken utsträckning som handboken utöver detta har använts av landets åklagare. Nedan återkommer vi till de svar vi fått från de regionala åklagarkamrarna. Handboken har emellertid inte bara använts av åklagare utan också av poliser, en del av dem har vänt sig direkt till projektledaren för att höra var de kan hitta handboken.

Vad beträffar den utbildning som Åklagarmyndigheten genomfört så har responsen bland de åklagare som deltagit varit mycket positiv även om det också framkommit en del kritiska synpunkter:

*Men annars överlag är dom ju väldigt förtjusta, där är ju en del rutinerade åklagare som säger: ”Det är det bästa jag nånsin har varit på”. Det är jätteroligt.*

Att Åklagarmyndigheten är en myndighet till skillnad från inom Polisen där det finns många myndigheter tillmäts betydelse av den intervjuade åklagaren. Polisen får på grund av detta en mycket svårare uppgift och Rikspolisstyrelsen har inte samma möjligheter att ”peka med hela handen”. Det är ju också fler människor som man ska nå ut till.

*På Åklagarmyndigheten är vi ju en myndighet och det kan man ju tycka är formaliteter kanske men just den här enmyndighetslösningen gör ju att det då skickas ut direktiv från en plats men Polisen är fortfarande olika myndigheter så Rikspolisstyrelsen har inte samma möjlighet att peka och anvisa hur man skall göra.*

*Och det intrycket som jag har fått då när jag har pratat med företrädare för Rikspolisstyrelsen är att dom känner sig ju förhindrade att liksom säga att så här skall ni göra och även säga då vem som ska skickas ...*

Projektledaren säger att hon är nöjd med det projekt som Åklagarmyndigheten har bedrivit. Hon är också nöjd med hur man lyckats nå ut till dem som är verksamma som åklagare. De har också fått kontakt med kompetenta personer under tiden de arbetade med projektet och som då också har varit med som föreläsare på utbildningarna.

*Det är sällan man efteråt kan säga att det här är jag verkligen nöjd med. Man hittar alltid någon brist eller något fel eller så. Men jag är faktiskt ganska nöjd med detta måste jag säga.*

Hon uttrycker emellertid samtidigt att det inte räcker med det man har gjort så här långt utan att arbetet måste fortsätta, bland annat därför att det kommer nya åklagare. En möjlighet skulle vara att lägga in ett avsnitt i grundutbildningen för åklagare. En annan aspekt som de skulle behöva arbeta med lokalt är samverkan med andra aktörer som hanterar hedersrelaterade frågor.

Avslutningsvis säger projektledaren att hon har kommit till en punkt där hon anser att frågan om hedersrelaterad brottslighet inte bör särbehandlas i så stor utsträckning. Hon menar att man talar om våldet utifrån olika utgångspunkter, och att det här är motivet som man talar om. I andra sammanhang är det vem som är förövare och vem som är brottsoffer som är det centrala.

*Och då blir det ju lite överlappande. Att man kanske skulle prata om våld i nära relationer och sen då så inte stirra sig blind på det för en själv mest näraliggande motivet till våldet utan se att det kan finnas många olika parametrar.*

Åklagarmyndigheten har i december år 2006 redovisat sitt uppdrag till regeringen. Redovisningen omfattar avsnitt angående projektets genomförande, den kartläggning av ärenden som Åklagarmyndigheten genomfört, insatserna i form av handbok och utbildning samt förslag på lagstiftningsåtgärder. Angående projektgruppens arbete skriver man att det bedrivits ett omfattande arbete med kartläggning och analys av polisens och åklagarnas handläggning av ärenden rörande hedersrelaterat våld. Vad gäller den kartläggning som genomförts inom ramen för projektet lyfter man fram att bevissäkring samt skydd och trygghet för den målsäganden är svårigheter i brottsutredningarna. Att motiven bakom brotten ofta inte utreds framhålls också. De förslag på lagstiftningsåtgärder som Åklagarmyndigheten pekar på i sin redovisning handlar om den utsatta situation som brottsoffren befinner sig i. Här skulle den målsägande kunna delta i sammanträdet genom videokonferens. Den försöksverksamhet med videokonferens som pågår borde därför bli permanent och omfatta samtliga allmänna domstolar (Åklagarmyndigheten, 2006).

Tjugoen av landets trettiofem regionala åklagarkammare har, i olika omfattning, besvarat de frågor som ställdes via e-post:



- Har ni någon uppfattning om i vilken uppfattning ni vid åklagarkammaren i X använt *Handboken ang. hedersrelaterat våld* i ert arbete?
- Har ni några synpunkter på *Handboken ang. hedersrelaterat våld*? Om ja, vilka
- Har ni några övriga synpunkter ang. utbildningsbehov och utbildning när det gäller frågor som rör s.k. hedersrelaterat våld?

De ”åklagarröster” som hörs nedan skall inte ses som representativa för samtliga regionala åklagarkammare utan mer tjäna som en bild av hur det kan se ut. Av texten framgår om det är flera åklagarkammare som har uttryckt samma sak och att det/de citat som följer är då exempel på svar.

Handboken får överlag goda vitsord. Här skriver åklagarkammarna bland annat i sina svar att handboken används som ett hjälpmedel när man får ett hedersrelaterat ärende i det praktiska arbetet, att den fungerar som en inspirations- och kunskapskälla för att förstå problematiken, att den är bra för att kunna identifiera en hedersrelaterad problematik, att den ger råd kring hur denna typ av ärenden bör hanteras. Åklagarkammaren i Nyköping skriver:

*Jag tycker att handboken är väldigt bra upplagd! Den redogör på ett mycket pedagogiskt och lättillgängligt sätt för vad man ska tänka på och uppmärksamma när man har en misstanke om ”hedersinblandning” (kopplat bl a till olika brottstyper), hur vi ska driva förundersökningarna, vad man ska undvika respektive ”lägga krut på”.*

Sammanfattningsvis verkar handboken fungera just som en handbok för de åklagare som handlägger ärenden med inslag av hedersrelaterat våld. Stockholm - Västerorts åklagarkammars svar är ett exempel på detta:

*Handboken används som en uppslagsbok och kan även användas för att ge svar på en konkret fråga. Det är dock så att det är långt ifrån alla som använder den. I gruppen finns några åklagare som ännu inte kommit i kontakt med hedersrelaterat våld och därför inte använt sig av handboken.*

Några av åklagarkammarna skriver i sina svar att man inte alls eller endast i ringa omfattning använt sig av handboken. Några av dessa skriver också att de endast haft ett fåtal ärenden med hedersrelaterade inslag eller inte något ärende alls, någon också att de ärenden man haft varit innan handboken fanns. Här skriver man till exempel från Gotland:

*För egen del aldrig. Knappast de andra heller då frågan sällan blir aktuell här på ön.*

Åklagarkammaren i Skövde pekar på en svårighet när det gäller handböcker i allmänhet, nämligen att det finns så många så att det kan vara svårt för åklagarna att hitta det de söker. En svårighet tycks också vara att nå ut till de åklagare som inte haft några ärenden där hedersrelaterat våld förekommit och därför inte haft anledning att titta närmare på handboken. Här pekar flera åklagarkammare, bland annat åklagarkammaren i Östersund, på vikten av att uppmärksamma också dessa åklagare på värdet av att ta del av handboken för att lära sig känna igen den hedersrelaterade problematiken.

Även den utbildning angående hedersrelaterat våld som Åklagarmyndigheten genomfört har mottagits positivt. Detta har bidragit till ökade och goda kunskaper anser man. Här pekar några i sina svar på betydelsen av att ”lära sig” att se att det handlar om hedersrelaterat våld och att utbildningen bidragit till detta. Här skriver till exempel 2:a åklagarkammaren i Göteborg:

*Inom åklagarväsendet har en 4-dagars kurs i hedersrelaterat våld tagits fram. Åklagare som förväntas handlägga sådana mål skickas på den kursen. En ökad vaksamhet och förståelse för denna typ av problem i ärenden har vunnits och kommer varefter nya åklagare får gå denna öka ytterligare.*

Åklagarkammaren i Borås skriver:

*Utbildningsbehovet är stort. Alla åklagare borde genomgå utbildningen för att göras uppmärksamma på att HRV förekommer i en mycket större omfattning än vad flertalet åklagare inser.*

Åklagarkammaren i Borås pekar också på att de åklagare som har genomgått Åklagarmyndighetens utbildning kan vara mer uppmärksamma på att det handlar om hedersrelaterat våld än de kollegor som (ännu) inte genomgått utbildningen. Den förra gruppen kanske därför också använder handboken i större utsträckning än vad den senare gruppen gör.

*Vid ÅK Borås är det totalt 5 åklagare, som genomgått den särskilda utbildningen gällande hedersrelaterat våld. Samtliga dessa åklagare har en utbildningspärm innehållande handbok m.m. Övriga av kammarens åklagare har tillgång till handboken på nätet. Det är svårt att uppskatta i vilken utsträckning handboken använts. De åklagare, som genomgått utbildningen torde vara mer uppmärksamma på problematiken än övriga kollegor och jag misstänker att det är dessa åklagare som i större utsträckning använder sig av handboken.*

Av de svar som inkommit framgår att det verkar finnas ett fortsatt utbildningsbehov kring frågor som rör hedersrelaterat våld. Dels finns det ett antal åklagare som ännu inte genomgått Åklagarmyndighetens utbildning och där man ser att det skulle vara bra om dessa också kunde göra detta. Men i några svar lyfter man också fram att det krävs fortsatta utbildningsinsatser på området. Här skriver till exempel åklagarkammaren i Halmstad:

*De åklagare vid Åklagarkammaren i Halmstad som ingår i relationsbrottsteamet och som vanligen är de åklagare som handlägger sk. hedersrelaterat våld har samtliga genomgått Åklagarmyndighetens utbildning avseende hedersrelaterat våld. Några i teamet har även deltagit i kortare utbildningar som Länsstyrelsen i Halland har anordnat kring hedersrelaterat våld. Jag tror säkert att det alltså finns ett behov av att lära sig mer om problematiken kring hedersrelaterat våld. Det skulle (om det finns sådan underbyggd forskning) behövas utökade utbildningsinsatser avseende hur hot om våld tar sig uttryck i olika kulturer/länder.*

Åklagarkammaren i Västerort – Stockholm talar om ett behov av en kontinuerlig utbildning:

*Den utbildning som finns har flera av oss åklagare genomgått och tycker att den är utmärkt. Utbildningsbehovet är stort inom detta område. Varje ärende ang. hedersrelaterat våld föranleder nya frågor, t.ex. frågor rörande sekretess, olika handlägningsfrågor (stängda dörrar vid rättegång osv). Det skulle därför vara värdefullt att ha en kontinuerlig utbildning i denna ärendetyp.*

Samtidigt finns det några som menar att de inte ser något utbildningsbehov utöver den utbildning som man redan genomgått. Ett exempel på detta är 2:a åklagarkammaren i Göteborg:

*Nej, inte utöver den kurs inom Åklagarmyndighetens regi som vi redan gått på. Kursen var mycket bra.*

Bland åklagarna på Södertörns åklagarkammare menar man att det inte behövs en särskild utbildning rörande hedersrelaterat våld utan att frågorna skulle kunna behandlas som en del av den kurs som rör våld i nära relation. Samtidigt skriver Åklagarkammaren i Eskilstuna att alla åklagare borde gå utbildningen då målen är så annorlunda jämfört med andra mål rörande våld i nära relation. Åklagarkammaren i Örebro menar å sin sida att det finns ett behov men att man inte har ekonomi eller personal för mer än grundutbildning för sina åklagare.

Några åklagare pekar på att det föreligger ett utbildningsbehov också hos polisen. En åklagarkammare vill till exempel ha en gemensam utbildning för åklagare och polis. En annan åklagarkammare pekar på att det finns ett behov av att domstolarna får utbildning på området. De åklagare som är verksamma vid kammaren upplever att det i domstolarna saknas kunskaper och förståelse för problematiken. Domstolsverket har ju emellertid inom ramen för regeringens insatser mot hedersrelaterat våld fått ett uppdrag att anordna en utbildning för att höja domarpersonalens kunskaper och kompetens om HRV (se tabell 1).

#### *Sammanfattning*

Inom ramen för Åklagarmyndighetens projekt har man bland annat genomfört en kartläggning, tagit fram en film och en handbok för åklagare samt genomfört en utbildning. Dessa insatser har syftat till en ökad kunskap och kompetens om hedersrelaterat våld hos landets åklagare. Det har också skett en viss samverkan mellan Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen. Den person som varit projektledare för projektet hos Åklagarmyndigheten anser att det har varit ett lyckat projekt som bidragit till ökad kompetens hos landets åklagare. I denna bild instämmer också landets regionala åklagarkamrar då de åklagare som deltagit i utbildningen har fått upp ögonen för den hedersrelaterade problematiken. Det är också kanske framförallt den grupp av åklagare som har deltagit i utbildningen som har använt den handbok som tagits fram inom ramen för projektet. De regionala åklagarkamrarna pekar emellertid på ett fortsatt utbildningsbehov, framförallt för de åklagare som ännu inte genomgått Åklagarmyndighetens utbildning.

#### **Rikspolisstyrelsen**

Rikspolisstyrelsen fick i juni 2005 i uppdrag att kartlägga personalens utbildningsbehov samt att utbilda sin personal i frågor rörande ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Till detta arbete tilldelades man fem miljoner kronor (Ju2005/6105/IM). Rikspolisstyrelsens egen kartläggning (som genomfördes 2006) visade att det fanns ett stort utbildningsbehov när det gällde hedersnormer och hedersrelaterat våld och polismyndigheternas handläggning av dessa ärenden. I juli 2007 fick Rikspolisstyrelsen ytterligare ett uppdrag ”om insatser rörande mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, samt våld i samkönade relationer”. Av beslutet framgår att avsikten med uppdraget är ”att förbättra polisens förmåga att arbeta utifrån ett brottsofferperspektiv”. Syftet är att ytterligare öka ”kompetens och kapacitet i dessa frågor och att stärka allmänhetens förtroende för polisen så att fler brott anmäls” (IJ2007/349/JÄM, IJ2007/2249/JÄM). I skälen för beslutet skriver regeringen:

*Regeringen bedömer det som angeläget att det arbete som Rikspolisstyrelsen redan bedriver inom området fortsätter, förstärks och byggs ut, samt att insatserna för att motverka mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck genomförs sammanhållet.*

Stiftelsen Kvinnoforum fick i uppdrag av Rikspolisstyrelsen att ta fram ett informations- och utbildningsmaterial om hedersnormer och hedersrelaterat våld. Rikspolisstyrelsen, tillsammans med Åklagarmyndigheten, gav också Stiftelsen Kvinnoforum i uppdrag att ta fram en film: *Livsviktigt – Fyra samtal om heder*. Skriften *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* samt filmen *Livsviktigt – Fyra samtal om heder* kan användas i utbildningsinsatser på polismyndigheten eller i det dagliga polisiära arbetet.

Det skriftliga material som Stiftelsen Kvinnoforum tagit fram ”innehåller kortfattad fakta om hedersnormer och hedersrelaterat våld”. Frågor som diskuteras är bland annat förklaringsmodeller, tidiga varningssignaler, riskfaktorer och olika former av hedersrelaterat våld. I likhet med i Åklagarmyndighetens handbok används i Rikspolisstyrelsens skrift en definition av hedersrelaterat våld som är fokuserad på motivet bakom gärningen (se ovan under avsnittet om Åklagarmyndigheten). Man pekar också här på att våld är ett brett begrepp som också omfattar hot och ofredande.

I inledningen av *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* diskuteras risken för oförståelse och överreaktioner. Oförståelse handlar om att det kan vara svårt hitta något som skulle kunna göra det hedersrelaterade våldet mer begripligt. Överreaktioner kan göra att man tror att alla flickor/kvinnor med utländsk bakgrund riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. I skriften diskuteras också de konsekvenser det kan få att handläggare med flera känner en osäkerhet inför det som för dem är det okända. ”Osäkerheten kan resultera i en rädsla för att ett faktiskt agerande kan göra större skada än nytta för den utsatta personen. Därför är det viktigt med ökad kunskap om olika aktörers ansvarsområden och kunskap om vad en avsaknad av konkret agerande faktiskt kan resultera i.” Författarna pekar också på att det inledningsvis kan vara svårt att se om det finns risk för hedersrelaterat våld i ett ärende.

En annan aspekt som diskuteras är etnocentrism kontra ett behov av olika perspektiv. Författarna skriver bland annat: ”I Sverige är diskussionen om hedersnormer och hedersrelaterat våld ofta ganska polariserad. Den ena sidan argumenterar för ett könsperspektiv och den andra sidan för ett kulturperspektiv.” Här menar man att båda dessa perspektiv behövs för att kunna förstå mekanismerna bakom det hedersrelaterade våldet men dessutom ytterligare perspektiv. ”Det krävs flera perspektiv samtidigt för att analysera makt och ojämlikhet i samhället och för att belysa hur olika maktstrukturer samverkar.” Författarna diskuterar också att hederstänkandet kan förstärkas när människor flyttar från sitt hemland. Hemlandets normer förstärks och konserveras, föräldrarna känner ett större behov av att kontrollera sina barn och så vidare.

I bakgrunden skriver författarna bland annat om att benägenheten att anmäla hedersrelaterade brott är mycket låg. En förklaring är att de som utsätts för brotten inte vågar anmäla gärningsmannen/-männen. Man hänvisar också till den kartläggning som länsstyrelserna genomförde 2003-2004 som visade att 1 500 flickor hade varit i kontakt med någon myndighet därför att de utsätts för eller riskerade att utsättas för hedersrelaterat våld. Här ser man en risk för att det skett en underrapportering i några län. 15 av 18 kriminalavdelningar vid polismyndigheter i Sverige har haft utredningar som rört misstankar om hedersrelaterade brott. I det nya uppdrag som Rikspolisstyrelsen har fått är ju ett av målen att öka allmänhetens förtroende för Polisen så att fler brott anmäls (se ovan).

Det tredje kapitlet behandlar frågan om att förstå hedersnormer. Här diskuteras relationen mellan individ och kollektiv, oskuldens betydelse för familjens heder, heder och skam, ryktes-

spridning, kultur och tradition, tolkningar av religion, straff och påföljder samt myter och generaliseringar. Detta avsnitt har stora likheter med det avsnitt i Åklagarmyndighetens handbok som berör ”förståelseaspekten”.

Det fjärde kapitlet handlar om att se och upptäcka våldet. Det är också något som ägnas stor uppmärksamhet i Åklagarmyndighetens handbok. Här diskuteras tidiga varningssignaler som man (som polis) kan vara uppmärksam på; begränsat handlingsutrymme, social kontroll, tvång, undandragen kärlek och omsorg samt att mannens familj ”äger” barnen. Man listar också en rad tidigare händelser som kan innebära att risken för att en flicka utsätts för hedersrelaterat våld; tidigare våld i familjen (mellan föräldrar, mot barn), patriarkal familjestruktur, förekomst av bortgifte samt om det finns personer i flickans närhet som tidigare har dömts för våldsbrott. I kapitlet diskuteras avslutningsvis ”vem kan jag lita på?” Det handlar bland annat om att värdera uppgifter med försiktighet samt att inhämta information från flera olika håll.

Det femte kapitlet har rubriken ”Hedersrelaterat våld”. Här diskuteras inledningsvis olika former av hedersrelaterat våld; tvångsäktenskap, syraattacker, kvinnlig könsstympning, blodshämnd, hemgift, hot och kränkningar, förföljelse och fysiskt våld samt hedersmord. Därefter diskuteras det hedersrelaterade våldet som ett globalt problem: ”Trots att de flesta regeringar skrivit under FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, där de har förbundit sig att bekämpa våld mot flickor, förekommer det hedersrelaterat våld i ett flertal länder världen över”. Man konstaterar att hot om våld, misshandel, tvångsäktenskap och våldtäkt är ”en del av vardagen” för många flickor runt om i världen. Författarna diskuterar också hedersrelaterat våld/förtryck som en brist på respekt för de mänskliga rättigheterna.

I likhet med i Åklagarmyndighetens handbok diskuteras också här likheter och skillnader mellan det hedersrelaterade våldet och (annat) våld i nära relationer. Detta är viktigt inte minst för det arbete som Polisen skall utföra. ”Det är viktigt att se den gemensamma grunden för hedersrelaterat våld och mäns våld i nära relationer – båda grundar sig i ett världsomfattande patriarkalt förtryck. Men det är även viktigt att kunna skilja mellan våld i nära relationer och hedersrelaterat våld för att kunna agera rätt i akutsituationer samt utreda brotten på ett framgångsrikt sätt. De skillnader som finns är viktiga att uppmärksamma för att kunna avslöja gärningsmännen och medgärningsmännen samt hjälpa offren på bästa möjliga sätt.” För att visa på skillnaderna använder man samma skiss som i Åklagarmyndighetens handbok. Avslutningsvis diskuteras man det hedersrelaterade våldet som ett transnationellt problem, här blir det viktigt med ett nära samarbete mellan de inblandade ländernas polismyndigheter.

#### *Erfarenheter av Rikspolisstyrelsens arbete*

Hur Rikspolisstyrelsens arbete har fungerat har undersökts genom en telefonintervju med en person vid Rikspolisstyrelsen som sedan september 2007 arbetar med frågor som rör hedersrelaterat våld. För att undersöka resultat av projektet och få en uppfattning om i vilken omfattning skriften *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* samt filmen *Livsviktigt – Fyra samtal om heder* använts runt om i landet skickades e-post till samtliga länsmyndigheter. Här nedan redogörs först för Rikspolisstyrelsens erfarenheter och sedan för länsmyndigheternas bedömning och användning av utbildningsmaterialet.

Den kartläggning som Rikspolisstyrelsen genomförde år 2006 visade att det fanns ett stort utbildningsbehov hos personalen. De genomförde då utbildningssatsningar i hela landet. En kontaktperson från varje polismyndighet (21 personer) samt kontaktpersoner från Polishögskolan i Stockholm, polisutbildningen i Växjö och Umeå samt Säkerhetspolisen utbildades i hedersrelaterad brottslighet under sex konferensdagar. Under dessa dagar fick man bland

annat lyssna till externa föreläsare. Uppdraget som kontaktperson innebär bland annat att utbilda sina kollegor och här har man kommit olika långt:

*Det är den processen som pågår nu och där är det lite olika beroende på, vissa har kommit igång jättebra, några län är redan klara, andra håller på, har det i planeringsstadiet så att det varierar lite ... Vårt mål är att alla ska ha grundläggande utbildning, grundläggande kunskaper så att brottsoffren ska behandlas lika.*

Skriften *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* samt filmen *Livsviktigt – Fyra samtal om heder* samt metodstödet användes i utbildningen. Tanken är att skriften skall fortsätta att användas som en utbildnings- och informationsskrift. Skriften kan beställas från Rikspolisstyrelsen eller laddas ner från Polisens intranät. Filmen kan också den användas i utbildnings- syfte. Utöver detta har Rikspolisstyrelsen tagit fram ett metodstöd som finns tillgängligt på Polisens intranät och man har köpt in larm för att komplettera skyddspaketet ute på myndigheterna. Dessutom höll "Vardagens Dramatik" föreställningar.

*Vi hade ju Vardagens Dramatik som höll ett 40-tal föreställningar runt om i landet och det var mycket uppskattat. Så många myndigheter har i sin tur köpt in ytterligare föreställningar från dom. För att dom tycker att det är bra.*

För närvarande planerar Rikspolisstyrelsen ytterligare utbildningssatsningar. De försöker ha en nära kontakt med de kontaktpersoner de har på myndigheterna så att Rikspolisstyrelsen skall kunna ge dem den utbildning och det material som polismyndigheterna behöver (se nedan).

Det föreligger vissa likheter mellan den *Handbok ang. hedersrelaterat våld* som Åklagarmyndigheten tagit fram och den skrift som Rikspolisstyrelsen tagit fram, *Hedersnormer och hedersrelaterat våld*. Myndigheterna har ju också samverkat i denna satsning. Men det finns samtidigt skillnader mellan de båda, i intervjun säger handläggaren att:

*Åklagarmyndighetens handbok är ju mer handfast om man säger så. Den går ju verkligen in på utredningsskeden medan den här informationsskriften ... Jag vet inte men jag antar att det var meningen att den skulle vara lite mer lättläst och lite mer fånga intresset, med lite färg och lite lättare överhuvudtaget.*

När Rikspolisstyrelsen nu arbetar vidare med en metodhandbok i projektet *Brott i nära relationer* så har man en nära kontakt med Åklagarmyndigheten och man har tagit del av de material som Åklagarmyndigheten har tagit fram på området.

Handläggaren säger i intervjun att de olika polismyndigheterna har kommit olika långt i arbetet med insatser mot hedersrelaterad brottslighet. När myndigheterna har påbörjat utbildningen så har de använt sig av de material som tagits fram, så som informationsskrift, film och metodstöd. En del av kontaktpersonerna har utifrån de befintliga materialen arbetat fram egna powerpointmaterial. Myndigheterna skiljer sig också åt i hur utvecklat samarbete de har med andra instanser, exempelvis länsstyrelsen och socialtjänsten.

Förekomsten av hedersrelaterat våld ser olika ut över landet men för Polisen handlar det också om att lära sig att se de signaler som indikerar att det handlar om hedersrelaterat våld. Det är därför också svårt att säga något om hur många fall som polismyndigheterna har som innehåller hedersrelaterade inslag. Att alla poliser ska lära sig kännetecknen är en av grundtankarna i Rikspolisstyrelsens arbete:

*Och det är väl lite grann det som är vår grundtanke att alla ska lära sig dom här kännetecknen och att det ska ringa en liten klocka när man är på en brottsplats, att man tänker att det här faktiskt kan vara ett hedersrelaterat ärende. Det kan ju vara många hedersrelaterade ärenden som kanske inte uppmärksammas och det är kanske därför man säger att man inte har några sådana ärenden.*

De kontaktpersoner som Rikspolisstyrelsen har på varje polismyndighet för kontakter som rör hedersrelaterat våld är ett sätt att försöka nå ut i den stora organisation som Polisen utgör. Rikspolisstyrelsen kan inte gå ut och bestämma hur en annan polismyndighet skall arbeta då varje myndighet är självständig.

*Och därför har vi försökt att få den här gruppen med kontaktpersoner och försöka arbeta med dem så att man på så sätt kan överbygga det.*

Handläggaren säger att hon i det stora hela är nöjd med det arbete som Rikspolisstyrelsen har genomfört, "det ju ett jättebra arbete som har påbörjats". Hon lyfter bland annat fram att erfarenheterna av att arbeta med kontaktpersoner upplevts som positivt, och att det har varit ett bra sätt att arbeta på. De har goda erfarenheter av arbetet så här långt men det går fortfarande att göra mer på området. Rikspolisstyrelsen arbetar nu vidare med det ytterligare regeringsuppdrag som man fick i juli 2007. Här skall man intensifiera arbetet mot den hedersrelaterade brottsligheten (se ovan). Arbetet skall fokuseras kring fem områden; ett interaktivt utbildningsmaterial, Polishögskolan samt polisutbildningarna i Växjö och Umeå, erfarenhetskonferenser, personsäkerhetsarbete och en metodhandbok.

*Vi kommer att fortsätta i utbildningsspåret med föreläsare, nationella och internationella förhoppningsvis, nytt presentationsmaterial kanske och så vidare.*

För att få en uppfattning om i vilken omfattning det skriftliga materialet *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* samt filmen *Livsviktigt - Fyra samtal om heder* använts ute i landet skickades e-post till samtliga polismyndigheter (varje län har en polismyndighet). Av landets 21 polismyndigheter har arton stycken besvarat frågorna i olika omfattning. Frågorna löd:

- Har ni vid Polismyndigheten i Y använt materialet "Hedersnormer och hedersrelaterat våld" samt filmen "Livsviktigt – Fyra samtal om heder"?
- Om ja på den första frågan: Hur och i vilket sammanhang har det skriftliga materialet och filmen använts?
- Har ni några övriga synpunkter ang. utbildningsbehov och utbildning när det gäller frågor som rör s.k. hedersrelaterat våld?

Polismyndigheterna har kännedom om och tillgång till informationsskriften "Hedersnormer och hedersrelaterat våld". Om huruvida man har använt skriften eller ej ser däremot något olika ut på de olika myndigheterna. Några har redan använt materialet i genomförda utbildningsinsatser, andra planerar att använda det i nära förestående utbildningsinsatser. Ytterligare andra har hittills bara kommit så långt att de informerat personalen vid myndigheten om att skriften finns. De få synpunkter som framkommer om skriftens innehåll är positiva. Här skriver till exempel Polismyndigheten i Jönköping:

*Materialet "Hedersnormer och hedersrelaterat våld" är mycket bra och en god hjälp om man skall lägga upp en egen utbildning.*

Precis som angående skriften så skriver polismyndigheterna att de har kännedom om och tillgång till filmen "Livsviktigt – Fyra samtal om heder". Något färre har emellertid använt den jämfört med skriften. De som har använt den har gjort det i olika informations- och utbildningssatsningar. Några anger också att de kommer att visa filmen i utbildningsinsatser under 2008. Några av de polismyndigheter som har svarat på våra frågor är emellertid kritiska till filmen och har därför valt att inte använda den. Här skriver till exempel Polismyndigheten i Västra Götaland samt Polismyndigheten i Uppsala:

*Har inte använt filmen Livsviktigt – Fyra samtal om heder. Anser att filmen är politiskt korrekt men ej representativ, verkade vara handplockade mammor och pappor – läkare, tandläkare, handläggare på soc, nästan alla akademiker som troligen genom sin höga utbildning/status "kan lämna lite för mej annorlunda uppfattningar" än dom jag möter i mitt dagliga arbete. Riktigt dålig är min uppfattning ...*

*Filmen "Livsviktigt – Fyra samtal om heder" har däremot ej använts. Filmen har förevisats för ett antal medarbetare och samtliga var eniga om att filmen ej skulle användas i utbildningen av de olika turlagen. ... Varför filmen ej har använts beror på att den fick inget positivt bemötande. Den var inte tillräckligt bra helt enkelt.*

Flera polismyndigheter uppger att de tagit fram egna program för de utbildningar som de genomfört vid den egna myndigheten. Dessa har emellertid till vissa delar byggt på den skrift och den film som nämnts ovan. Här efterfrågas från flera håll emellertid ett utbildningsprogram som skulle kunna användas i hela landet. Det betraktas som resursslöseri att varje myndighet skall arbeta fram ett eget utbildningsprogram. Här skriver till exempel Polismyndigheten i Örebro och Polismyndigheten i Jönköping:

*Ett centralt utbildningsprogram med alla delar som kan ligga till grund för den utbildning som skall ges. Så att det blir likriktat i hela landet. Idag sitter alla ansvariga på sin egen kammare och hittar på egna program.*

*Vi har inte kommit igång med utbildningen här i myndigheten. Materialet finns med i tankarna när utbildningen skall sättas ihop. Förra veckan var jag på arbetsmöte på RPS gällande Hedersbrott. Mötet gick ut på att vi, kontaktpersoner, tillsammans med Victoria Olsson på RPS gemensamt skulle se över utbildningsfrågan på myndigheterna. Önskemål framfördes från många håll om ett gemensamt utbildningsmaterial, exempelvis Powerpointprogram och informationsskrifter som kunde användas vid utbildningen. RPS startar arbetet med detta nu och vi skulle avvakta. I nuläget vet jag därför inte vilket material vi kommer använda när utbildningen drar igång.*

Några av polismyndigheterna säger sig ligga relativt långt fram i arbetet mot hedersrelaterat våld. Polismyndigheten i Östergötland lyfter till exempel fram det samverkansprojekt som man har tillsammans med kommunerna där man har arbetat fram en samverkansmodell som bland annat omfattar ungdomsmottagningen, flyktingmottagning och kvinnojourer. Man har där tagit fram en handlingsplan som rör hedersrelaterade ärenden. Av handlingsplanen framgår bland annat vem som ansvarar för vad och vem som skall göra vad. Man har också genomfört konferenser tillsammans med kommunerna. Polismyndigheten i Kronoberg säger att de själva har gjort en mycket stor satsning, "längre kan man knappt gå". De har utbildat all personal i hedersrelaterade frågor. Delar av personalen har fått HRV-utbildning tillsammans med personal från Växjö kommun för ett år sedan. Man har också haft särskilda sittningar med utredare och yttre personal. Under 2007 förstärkte vissa poliser resursteamerna på länets högstadieskolor. I sitt svar konstaterar respondenten att ju mer personer blir medvetna om problematiken ju mer vaken blir man, vilket leder till fler upptäckta fall. Han efterlyser



samtidigt mer direktiv från Rikspolisstyrelsen, man måste få verktyg i arbetet, ”det får vara slut med teaterföreställningar”. Även Polismyndigheten i Södermanland tror sig ligga långt fram, de har haft utbildningar för såväl personal som chefer, med anledning av att de har många ärenden med inslag av hedersrelaterad brottslighet.

Vilken syn på hedersrelaterat våld som de olika polismyndigheterna har framgår inte av svaren, med något undantag. Här skriver polismyndigheten i Stockholm:

*Vi har valt att se ”heder” som en ”gren” av brott i nära relation och att det som skiljer är den brottsutsattes behov av stöd, skydd och hjälp. ... Jag tycker att kunskap om heder ska ingå inom kompetensområdet brott i nära relation. Att det tydliggörs att skillnaden och samtidigt svårigheten, är att identifiera den brottsutsattes behov av stöd, skydd och hjälp.*

I övrigt kan noteras att några av polismyndigheterna hänvisar till den handbok som Åklagarmyndigheten tagit fram, att den används i arbetet vid myndigheten. Fler polismyndigheter understryker att det finns ett utbildningsbehov, här skriver till exempel Polismyndigheten i Värmland och Polismyndigheten i Uppsala:

*Det är av vikt att all personal får utbildning, kanske beroende på olika nivåer beroende av befattning. Det är dock viktigt att få in ”tänket” bland samtliga.*

*Det finns ju ett ständigt behov av utbildning, främst för personalen i yttre tjänst men även för utredande personal.*

Rikspolisstyrelsen har gjort en egen enkätstudie i september/oktober 2007 rörande satsningen på hedersrelaterad brottslighet. Den enkät som skickades ut till kontaktpersonerna vid de 21 polismyndigheterna innehöll frågor om genomförda insatser samt mer övergripande frågor. De insatser som kontaktpersonerna uppfattade hade fungerat bra/mycket bra var; föreställningen med ”Vardagens Dramatik”, informationsskriften *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* samt två konferenser som genomfördes i januari och april år 2007. Insatser som bedöms som mindre bra var; satsningen på överfallslarm samt två konferenser i Lund respektive Stockholm år 2005 och 2006. Filmen *Livsviktigt – fyra samtal om heder* ansåg tolv av kontaktpersonerna vara bra medan åtta ansåg att den var dålig.

Tolv av kontaktpersonerna säger att de har fått den utbildning som de behöver angående arbetet med hedersrelaterade brott. Åtta av dem instämmer emellertid inte i detta. Elva av kontaktpersonerna menar att den genomförda satsningen på hedersrelaterat våld inte har fått dem att arbeta på ett bättre sätt. Detta är fler än som anser att satsningen har lett till ett bättre arbete. Precis som handläggaren lyfte fram under utbildningen så har polismyndigheterna kommit olika långt i att utbilda sin personal i de aktuella frågorna. När Rikspolisstyrelsen genomförde sin enkätstudie hade åtta polismyndigheter kommit igång med sin utbildning, tolv hade det inte. I sin redovisning av enkätstudien skriver Rikspolisstyrelsen att det framkommit farhågor från flera kontaktpersoner för vad som kommer att hända med arbetet när satsningen avslutats. (Rikspolisstyrelsen, 2007)

### *Sammanfattning*

Den kartläggning som Rikspolisstyrelsen genomförde inom ramen för sitt projekt visade att det fanns ett stort behov av kunskaps-/kompetenshöjande insatser inom Polisen när det gällde hedersrelaterad brottslighet. Den metod man har valt att arbeta med, kontaktpersoner på varje polismyndighet, menar Rikspolisstyrelsen har fallit väl ut. Kontaktpersonerna har, efter att

sjelva ha tagit del av utbildning i frågor som rör hedersrelaterat våld, ansvar för att genomföra utbildningsinsatser på den egna myndigheten. Här har de olika polismyndigheterna kommit olika långt, en del har redan genomfört utbildning medan andra planerar att göra det under år 2008. Skriften "Hedersnormer och hedersrelaterat våld" har tagits väl emot medan några polismyndigheter uttrycker en viss tveksamhet kring filmen "Livsviktigt – Fyra samtal om heder".

### **Länsstyrelsen Östergötland - länsövergripande och nationella projekt**

Länsstyrelsen i Östergötland bedriver, förutom ett arbete i det egna länet, också ett nationellt och länsövergripande arbete mot hedersrelaterat våld. Regeringen uppdrog år 2005 åt Länsstyrelsen i Östergötland att "ge stöd till projekt som avser insatser på nationell eller länsövergripande nivå mot s.k. hedersrelaterat våld". Till detta arbete fick Länsstyrelsen 3 750 000 kronor.

I beslutet skriver regeringen att attitydpåverkande insatser skall prioriteras. Man skriver också att: "Verksamhet som möjliggör självorganisering, dvs. som är inriktad på att fånga upp ett aktivt deltagande och att organisera de unga människor som riskerar att utsättas för hot och våld, skall särskilt främjas". Också projekt som omfattar homo- och bisexuella samt transpersoner som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld kan ges stöd enligt regeringens beslut.

Avslutningsvis skriver regeringen i sina skäl till beslutet (Ju2005/11057/IM):

*Stöd till insatser mot s.k. hedersrelaterat våld bör kunna lämnas även till projekt som är rikstäckande eller som griper över flera län. Länsstyrelsen i Östergötlands län har god erfarenhet av arbete mot mäns våld mot kvinnor liksom av arbete mot s.k. hedersrelaterat våld och bedöms ha goda förutsättningar att hantera en utvidgad bidragsgivning.*

År 2006 fick Länsstyrelsen i Östergötland 5 miljoner kronor för att kunna stödja länsövergripande och nationella projekt. Även här skriver regeringen att attitydpåverkande arbete skall prioriteras, att verksamhet som möjliggör självorganisering särskilt skall främjas samt att man får lämna stöd också till projekt som omfattar HBT-personer (Ju2006/5478/IM, Ju2006/926/IM, Ju2006/2138/IM, Ju2006/4072/IM).

I beslutet från år 2007 om uppdrag till länsstyrelserna om insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck beviljas Länsstyrelsen i Östergötland 1 770 000 kronor för stöd till insatser på nationell eller länsövergripande nivå. En skillnad mot de tidigare årens beslut är att man nu skriver att det är kunskaps- och medvetandehöjande insatser som skall prioriteras och inte attitydpåverkande insatser. En annan skillnad är att det i detta uppdrag uttryckligen står att länsstyrelsen skall arbeta mot aktörer som i sin ordinarie verksamhet skall arbeta med HRV-problematiken.

Hittills har 26 projekt beviljats medel inom ramen för Länsstyrelsen Östergötlands nationella och länsövergripande arbete. Projekten finns listade i tabell 3 nedan. Av de 26 projekten är tio att betrakta som nationella projekt (projekt som omfattar samtliga län) och sexton är länsövergripande (projekt som omfattar fler än ett län men inte samtliga län). De 26 projekten har beviljats mellan 50 000 kronor och 835 000 kronor. I genomsnitt har projekten fått 234 000 kronor i stöd från Länsstyrelsen Östergötland.

Projektägare är för knappt hälften av projekten en kommun och/eller en länsstyrelse. De resterande projekten har en ideell organisation eller liknande som huvudman. Av dessa är fem ”organisationer som vilar på etnisk grund”. Tre av projekten har en uttalad inriktning mot HBT-frågor.

De flesta av de länsövergripande och nationella projekt som Länsstyrelsen stöttar arbetar med kunskaps- och kompetenshöjande insatser; till exempel driver Länsstyrelsen i Skåne län ett projekt där man tagit fram en nationell handbok som riktar sig till vårdanställda. Flera av projekten arbetar med attitydpåverkande insatser; till exempel har United Africa Riksförbund ett projekt där man vänder sig till ungdomar och vuxna med somaliskt ursprung där målet är att ”starta en process som innebär att fler somalier och fler somaliska familjer respekterar ungdomars och i synnerhet flickornas mänskliga rättigheter och tar avstånd från hedersrelaterat våld”. Några projekt arbetar med stödjande insatser; till exempel Eritreanska ungdomsföreningen Unga Warsay som i projektet ”Vi är lika mycket värda” samlar ungdomar till seminarier för att stödja ”svensk-eritreanska ungdomars rätt till sina egna liv”. Flera av projekten kan hänföras till flera av de undersökta kategorierna redovisade i tabell 3. Ett exempel är Homan i Göteborg där man dels arbetar stödjande i frågor som rör ”homosexualitet och kulturproblematiken” dels arbetar attitydpåverkande genom att anordna föreläsningar och temadagar samt med uppsökande verksamhet. Ett par av projekten kan också kategoriseras som samverkansfrämjande. Detta gäller bland annat det projekt som Mölndals kommun bedriver, Est/west, där man skall anordna ett seminarium om hedersrelaterat våld för deltagare från Sverige, Syrien, Jordanien, Danmark och Turkiet. Denna konferens skall förbereda för ett samarbete mellan de deltagande länderna.

**Tabell 3 Länsövergripande och nationella projekt.**

<i>Projekt</i>	<i>Projektägare</i>	<i>Kategori av projekt</i>
Att vara professionell i mötet med ungdomar som utsätts för kränkningar i hederns namn	FoU Nordväst Sollentuna	Kartläggning Kunskaps-/kompetenshöjande
Fjärde månaden	Odysseateatern	Attitydpåverkande Kunskaps-/kompetenshöjande
Ungdom och hedersförtryck pga sexuell läggning del 2	Länsstyrelsen i Västra Götaland	Kunskaps-/kompetenshöjande
Värdegrunder för det svenska samhället avancerad samhällskunskap, undervisning inom SFI och Komvux	Sesamhuset och SDF Gunnared	Kunskaps-/kompetenshöjande
Ingen äger min kropp	Barnen först Göteborg	Attitydpåverkande
För homosexuella ungdomars rättigheter och mot hedersrelaterat våld	Homan i Göteborg	Attitydpåverkande Stödjande
Vi är lika mycket värda	Eritreanska Ungdomsföreningen Unga Warsay	Attitydpåverkande Stödjande
Abbas bröder	Riksföreningen Glöm aldrig Pela och Fadime	Stödjande
Utbildningsinsatser för Sveriges landsting och motsvarande	Länsstyrelsen i Skåne län	Kunskaps-/kompetenshöjande
Gamla och nya värderingar	Syrianska-Arameiska Akademiker Förbundet	Attitydpåverkande Kunskaps-/kompetenshöjande
Handbok socialtjänsten	Uppsala kommun/Famnen och Länsstyrelsen i Uppsala län	Kunskaps-/kompetenshöjande
Somalier mot hedersrelaterat våld	United Africa Riksförbund	Attitydpåverkande
Vårdhandbok – Nationell handbok riktad till landstingspersonal	Länsstyrelsen i Skåne län	Kunskaps-/kompetenshöjande

Nationellt och regionalt samarbetsprojekt mot hedersrelaterat våld och förtryck	Brottsoffermyndigheten	Kunskaps-/kompetenshöjande
East/west	Mölnadal kommun	Kunskaps-/kompetenshöjande Samverkan
Nationellt närradioprogram mot hedersrelaterat våld	Göteborg Närradioförening	Attitydpåverkande
Utbildningsinsats för socialtjänst och familjehem	Kvinnors Nätverk	Kunskaps-/kompetenshöjande
Med fötterna i två världar	Stadsdelsförvaltning Kortedala	Kunskaps-/kompetenshöjande
Pojkar blivande män	Stadsdelsförvaltning Biskopsgården	Kunskaps-/kompetenshöjande
Elektra nationellt	Elektra/Fryshuset	Kunskaps-/kompetenshöjande
Spetskompetensutbildning för mellansvenska länsstyrelseregionen	Länsstyrelsen i Örebro län	Kunskaps-/kompetenshöjande
Ungdom och hedersförtryck pga sexuell läggning	Länsstyrelsen i Västra Götaland	Kunskaps-/kompetenshöjande
Ökad kunskap om hedersrelaterat våld	Immigrant-institutet	Kunskaps-/kompetenshöjande Samverkan
Att förebygga dubbelidentitet och insatser mot hedersförtryck	Kommittén för försvaret av iranska kvinnors rättigheter i Stockholm	Attitydpåverkande Stödjande
Jämställdhetsmentor mot hedersrelaterat våld	Kurdiska riksförbundet	Attitydpåverkande Kunskaps-/kompetenshöjande
Hedersrelaterat – är det något för svensk glesbygd att fundera över?	Kvinnojouren – en fristad i Ingenmansland	Kunskaps-/kompetenshöjande

Källa: [www.hedersfortryck.se](http://www.hedersfortryck.se)

### *Erfarenheter av Östergötlands länsövergripande och nationella arbete*

En intervju genomfördes med den person vid Länsstyrelsen i Östergötland som är anställd som projektledare för de länsövergripande och nationella projekten. Av intervjun framgår att de riktlinjer man fått från regeringen när det gäller vilka projekt som skall ges bidrag upplevs som väldigt öppna och därför något otydliga. Länsstyrelsen har getts stort utrymme att själva tolka exempelvis vad som är ett bra förebyggande arbete. Projektledaren menar att det framförallt i början av projektet hade kunnat vara en fördel med tydligare riktlinjer. De öppna riktlinjerna har alltså inneburit ett större ansvar men också större möjligheter.

*Jag tycker [att riktlinjerna] är rätt otydliga, väldigt öppna kan man säga. Det som står är ju inte otydligt. Jag förstår ju vad som står där men det lämnar mycket utrymme för tolkning.*

*Speciellt när vi startade upp hade det underlättat att få tydligare riktlinjer vad man ville. ... Hur man ställer sig till det här, vad hedersrelaterat är. ... Vad är ett bra förebyggande arbete? För det är ju en tolkningsfråga.*

*Det ger ju större möjligheter.*

*Det innebär ju också faror, få måste man ju själv ta reda på den kunskapen med fakta och så, så det innebär ju större ansvar. Man riskerar ju att få kritik ...*

Länsstyrelsen i Östergötland har fått pengar i tre omgångar, men pengarna i den sista omgången hade de vid intervjutillfället i december 2007, ännu inte börjat arbeta med. På frågan om de fått tillräckligt mycket pengar så menar projektledaren att det handlar om en

anpassning av verksamheten till de medel man får sig tilldelade. Hade man fått mer hade man kunnat göra andra saker. Ungefär hälften av de nationella och länsövergripande projekt som har sökt medel har fått avslag på sina ansökningar. De projekt som fått avslag på sina ansökningar har i de allra flesta fall fått det därför att de inte uppfyller de kriterier som finns fastställda; 50 % medfinansiering, tidsperioden samt att så många län som möjligt skall finnas med i projektet. Länsstyrelsen har prioriterat nationella projekt framför länsövergripande projekt. De har också sett som sin uppgift att ”se till” att något/några norrlandslän finns representerade i projekten.

*... dom ska ha så många län som möjligt med. Så vi har ju hellre gett pengar till nationella projekt, dom som faktiskt säger att vi riktar oss till alla län. ... Alla kan ju inte göra det på grund av tidsbrist och så för det är ju ett rätt stort land. Så att då har vi i alla fall sett till att det ska vara så många län som möjligt.*

*Det är södra Sverige som de flesta riktar in sig på ... Då har vi fört en dialog om att det är viktigt att ni i alla fall får med vissa delar av norra Sverige ... Dom behöver också sin del. Så det är lite grann vår uppgift också.*

Länsstyrelsen har upplevt att en del av projekten har sökt mycket pengar i förhållande till det arbete man tänkt genomföra. När man har ställt ansökningar mot varandra har man sett att samma summa pengar skall räcka till olika stora insatser. Detta har varit särskilt tydligt när det gäller olika kulturprojekt. En TV-inspelning till exempel kostar mycket: ”Det blir jättestora summor för en väldigt liten grej ibland”. Då man har en begränsad pott att röra sig med kan det därför ibland vara svårt att känna att det är motiverat, menar projektledaren i intervjun.

Länsstyrelsen Östergötland har arbetat aktivt med att få in ansökningar från nationella och länsövergripande projekt. Detta gällde framförallt när man fick den första omgången pengar. Över tid, när informationen har spridit sig, har det blivit allt fler projekt som hör av sig och frågar om när nästa omgång skall börja. När det gäller medelstilldelningen till de olika projekten har alla projekt i den andra omgången fått de bidrag de yrkat om medan detta inte var möjligt i den första omgången:

*I första omgången var det inte alla som fick det för då var det en del som lämnade in ansökningar på mer pengar än vad vi hade. ... men det var väl innan dom förstått vad det var. Andra omgången då har dom fått vad dom har sökt.*

För att få in projektansökningar kontaktade man alla länsstyrelser och frågade dem huruvida de hade kännedom om projekt som skulle kunna fungera att sprida nationellt. Genom detta arbete fick de in många ansökningar. Sedan kontaktade man också stora välkända organisationer så som Rädda Barnen och Elektra. Inför den andra omgången hade man en önskan om att få en större bredd på ansökningarna och därför skickade man ut information också till mindre ideella organisationer. Nu tycker projektledaren att man har en bra spridning bland projekten vad gäller olika typer av projekt.

Projektledaren anser att alla de projekt som man har beviljat medel till har fungerat bra och att det är spännande resultat som har kommit fram. Det som har hänt är att några har fått ändra inriktning på projektet eller ändra den uppsatta målsättningen med projektet. Det upplever emellertid inte projektledaren som något stort problem:

*Det hör ju till och jag tycker att dom som har stött på såna problem har hittat på lösningar längs vägens gång och det värsta som händer är att dom behöver mer tid på sig.*

Projektledaren lyfter fram några goda exempel bland de nationella och länsövergripande projekt som Länsstyrelsen i Östergötland beviljat medel till. Det är framförallt utbildningsinsatser som varit lyckosamma. Sedan avvaktar de resultaten av de projekt som fortfarande pågår. Ett av de goda exemplen är den handbok för landstinget som tagits fram inom ramen för ett av projekten. Ett annat är en utbildningsinsats med inriktning mot HBT-frågor. Utbildningsinsatserna är också efterfrågade.

En fråga som ställdes under intervjun var om projekten kommer att fortsätta efter att satsningen är avslutad. Här svarar projektledaren att projektformen i sig inte är det viktiga utan att kunskapen lever kvar, att de framtagna materialen finns kvar och så vidare. Många av de inblandade organisationerna vill också fortsätta att arbeta med frågan framledes. I och med deltagandet i projektet har de fått en bättre grund att stå på i sitt fortsatta arbete. Man har mötts av en positiv respons, fått större erfarenhet och ökade kunskaper.

*Så att jag är ju övertygad om att det här kommer att leva kvar även om det inte blir i nya projekt.*

Vad det gäller framtiden så framhåller projektledaren framförallt de kunskapshöjande insatserna. Idag pågår det många utbildningsinsatser som riktar sig till yrkesverksamma grupper. Ett nästa steg skulle kunna vara att det ges större möjligheter att välja kurser på universiteten som innehåller hedersrelaterade frågor. Här skulle man kunna använda de material som bland annat tagits fram i några av de projekt som Länsstyrelsen Östergötland har stöttat. Man skulle också kunna arbeta vidare med att ta fram metodmaterial. Länsstyrelsen Östergötland har bjudit in personer som arbetar med hedersrelaterade frågor till ett "rundabordsamtal" för att diskutera vad som behöver göras nu och hur man skall gå vidare i sitt arbete.

#### *Resultat från de länsövergripande och nationella projekten*

Länsstyrelsen Östergötland har anställt en utvärderare som kommer att utvärdera alla de nationella och länsövergripande projekten men också Länsstyrelsen Östergötlands lokala/regionala projekt. Förhoppningen är att utvärderingen skall kunna visa på vilka projekt som har fungerat särskilt bra och som är värda att arbeta vidare med såsom ett metodmaterial eller en modell som har fått bra respons.

De projekt som beviljas medel inom ramen för satsningen får redovisa sitt arbete. Det handlar om en ekonomisk redovisning men också om en redovisning av de uppnådda resultaten. Varje projekt får redovisa i form av en berättelse som bland annat skall innehålla reflektioner om vad som har fungerat bra och vad som har fungerat mindre bra. UCER har tagit del av några av dessa rapporter.

En av slutrapporterna avser den gemensamma spetskompetensutbildning kring hedersrelaterat våld och förtryck som Mellansvenska länsstyrelseregionen genomförde under våren 2007. Syftet med utbildningen var "att inom varje län i regionen ge ett antal nyckelpersoner, som i sitt arbete kan möta hedersrelaterad problematik, en fördjupad kunskap om vad hedersrelaterat våld är och hur man upptäcker problematiken". Dessa nyckelpersoner skulle tillsammans bilda en resursgrupp som skulle samverka med andra resursgrupper i regionen

samt ge stöd till de personer som kommer i kontakt med ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. I slutrapporten skriver man att projektet fallit väl ut och pekar bland annat på att (Länsstyrelserna, 2007):

*Under relativt kort tid och med begränsade resurser har detta samarbetsprojekt mellan fem mindre länsstyrelser fått stort genomslag i regionen. Grundläggande kunskaper om hedersrelaterat förtryck och våld har implementerats i respektive län parallellt med att deltagarna fått och även skapat gemensamma verktyg för att kunna agera i frågor som rör HRV på sin arbetsplats och i sitt län.*

I projektet ”Pojkar blivande män” har man utformat en metod för att arbeta med pojkar mot hedersvåld. Denna metod har framställts i ett skriftligt material. Projektet har arbetat nationellt med att informera lärare och andra intresserade om metoden. Av slutredovisningen för projektet framgår att resultatet av projektet är att 543 personer (346 personer i det nationella arbetet) har tagit del av metoden och att 318 skriftliga metodhäften har distribuerats. Man skriver att metoden har väckt intresse och givit inspiration. De föreläsningar och utbildningsdagar som har genomförts har ”givit ett mycket positivt gensvar” (Göteborgs stad, 2007).

I projektet ”Hedersrelaterat våld pga. sexuell läggning/könsidentitet” har man bedrivit en nationell utbildning för socialtjänst, skola, polis samt hälso- och sjukvårdspersonal i frågor som rör hedersrelaterat våld på grund av sexuell läggning/könsidentitet. I den utbildning som genomförts på nio utbildningsorter har totalt 621 personer deltagit. De som deltog i utbildningen fick skatta sina kunskaper om HRV före och efter utbildningen. 65 % av deltagarna ansåg att deras kunskaper om HRV hade ökat med minst ett steg (på skalan obefintliga, någorlunda, ganska bra, mycket bra). Vad det gäller kunskaper om HBT och HRV var motsvarande andel 74 %. I rapporten konstateras att det finns en stor okunskap om hedersrelaterat våld på grund av sexuell läggning/sexuell identitet vilket, menar man, visar på att det finns ett behov av fortsatta utbildningssatsningar på området (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2007).

I seminariet ”East/West Exchanging possibilities. Next generation against honour related crimes” deltog ungdomsledare och unga människor från Sverige, Danmark, Syrien, Jordanien och Turkiet. Seminariet varade i fem dagar under vilka föreläsningar från de fem deltagarländerna hölls. Föreläsningarna bidrog till att ge en bild av hedersproblemens art i landet och av föreningars arbete mot hedersrelaterat förtryck och våld. I slutrapporten står att läsa angående projektets måluppfyllelse (Lesch, 2007):

*Vi tycker att vi mycket väl har uppnått det gemensamma erfarenhetsutbytet som vi ville åstadkomma. ... Seminariet har ... givit en stor insikt i hedersproblematikens alla stadier och det har funnits tid till samtal och diskussioner och man har kunnat hitta något som motsvarar ens intresse och behov och kunnat arbeta vidare med frågeställningar som varit relevanta för den enskilde deltagaren.*

I rapporten står också att deltagarna har fått mycket ny kunskap att ta med sig hem som de kommer att ha nytta av i det arbete som de bedriver. Deltagarna har knutit nya kontakter och nya nätverk har initierats och gamla nätverk har fått nya noder.

Från projektet ”Hedersrelaterat våld och förtryck – Ett kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården i Sverige” har också inkommit en slutrapport. Bakgrunden till projektet var att anställda inom sjukvården kan möta personer med en hedersrelaterad problematik samtidigt

som många inom sjukvården upplever sig ha dåliga kunskaper i hur detta skall hanteras. Det kunskapsunderlag som tagits fram var ett svar på ett uttalat behov. Kunskapsunderlaget var till en början tänkt endast för regional spridning men har nu spritts även nationellt. Angående projektets måluppfyllelse står i slutrapporten (Lepic, 2007):

*Det lades till ett halvår i projektiden men i slutändan blev det förmodligen en mer samlad och förankrad bok. Boken anpassades efter framkomna behov och synpunkter under arbetets gång, vilket bland annat ledde till en nationell produkt och ett kunskapsunderlag istället för en regional handbok. I slutändan kan konstateras att målen uppfylldes med att ta fram en samlad produkt för hälso- och sjukvården om hedersrelaterat våld och förtryck och att de förändringar som skedde under arbetets gång var till det positiva.*

I sin slutrapport skriver Brottsoffermyndigheten att de mål som man satt upp för sitt projekt endast kunde uppfyllas till en viss del eftersom de inte beviljades medel för alla de insatser som de hade planerat. Inom ramen för projektet hölls ett seminarium och en två dagars konferens i internatform. Vid konferensen deltog 150 deltagare från olika professioner och verksamheter. Genom projektet har nya kontakter och nätverk skapats. Brottsoffermyndigheten skriver i sin slutrapport (Brottsoffermyndigheten 2007):

*Vi upplever också att vi kunnat lyfta problemet och visa på både möjligheter och brister i förståelsen av det hedersrelaterade våldet. Det innebär rimligen att det förebyggande arbetet respektive arbetet med akuta hotsituationer förbättras runt om i landet.*

### *Sammanfattning*

De flesta av de länsövergripande och nationella projekt som Länsstyrelsen i Östergötland har stöttat har arbetat med kunskaps- och kompetenshöjande insatser. Projekt där man arbetar med attitydpåverkande insatser är emellertid också relativt vanliga. Under intervjun med projektledaren för de länsövergripande och nationella satsningarna framkom bland annat att det över tid är allt fler som har visat intresse för att bedriva sådana projekt. De erfarenheter man har så här långt är positiva, och projektledaren lyfter fram några goda exempel bland de satsningar som gjorts. En utvärdering av de länsövergripande och nationella projekten kommer att genomföras under 2008 och man hoppas därefter kunna lyfta fram och peka på projekt som fungerat särskilt väl. Av de slutrapporter som lämnats in till Länsstyrelsen i Östergötland från nationella och länsövergripande projekt framgår att projekten i allmänhet uppnått de mål som de satt upp för sitt arbete. I rapporterna pekar man också på en rad positiva erfarenheter och på att projekten bidragit till att höja kunskapen och kompetensen i sina respektive målgrupper vad gäller hedersrelaterat våld.

### **Skyddat boende**

I detta avsnitt ges en kort beskrivning av skyddat boende som ett stöd för de unga människor som har blivit utsatta för hedersrelaterat våld, därefter sammanfattas de resultat som hittills framkommit av skyddat boende som insats. Insatsen har varit en viktig del i regeringens satsning mot HRV. Syftet är dels att stimulera kommuner och frivilliga organisationer att ge skydd och trygghet åt flickor/unga kvinnor och pojkar/unga män genom att tillgodose behovet av platser i skyddat boende. Dels att utveckla metoder för att förbättra offrets säkerhet och välbefinnande under placering i skyddat boende.

### *Det skyddade boendets allmänna karaktär*

Skyddat boende är en av flera möjliga insatser till stöd för individer som utsatts för olika typer av hot och våld. Det finns i flera olika former, vilken form som väljs är situations- och



individanpassat. Behovet av skydd i relation till problemen ska avgöra placeringens längd och form (Socialstyrelsen, 2006a). "Familjehem" och "Hem för vård och boende" är två exempel på boendeformer. Det skyddade boendets främsta syfte är att ge skydd åt våldsoffer. En annan funktion är att skapa den miljö som behövs för att offret ska kunna återhämta sig från sina ofta traumatiska livserfarenheter och öka sin livskvalitet. Boendena har hittills använts för flera olika målgrupper, exempelvis barn i riskzoner, ungdomar och kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Socialtjänsten har en central roll i arbetet med att utreda behov av och förbereda den utsatte för skyddat boende. Behovsinventeringen sker ofta i samarbete med Polisen som gör risk- och hotbedömningar i varje enskilt fall. Därutöver har alla myndigheter vars verksamhet berör barn en lagstadgad skyldighet att agera om en minderårig behöver skydd (SoL, 14 kap 1§2st.).

#### *Behov av skyddat boende för HRV-utsatta*

En av det skyddade boendets specifika uppgifter är att ge skydd och stöd till unga flickor och pojkar samt kvinnor som utsatts för HRV. I målgruppen ingår också individer som pga sexuell läggning utsatts för förtryck och trakasserier. En kartläggning av behovet av och tillgången till skyddat boende genomförd av Socialstyrelsen år 2005, visade att det fanns 105 platser fördelade på 27 skyddade boenden där man kunde ta emot vuxna och ungdomar, de flesta mellan 18-24 år som riskerade att utsättas för HRV (Socialstyrelsen, 2006b).

2002-2003 kartlade länsstyrelserna på regeringens uppdrag behovet av skyddat boende för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Kartläggningarna var ett första steg i HRV-programmet och länsstyrelserna uppskattade att 1500-2000 var utsatta för allvarliga hot och att 10-15 % var i behov av skyddat boende (Ju2005/4117/IM). Det ledde till att de storstadslänen fick ett uppdrag att fortsätta inrätta och utveckla skyddat boende.

#### *Nio skyddade boenden med särskilt fokus på HRV*

Nio skyddade boenden har fått statligt bidrag inom ramen för HRV-programmet. Fyra av dem finns i Stockholm: Kruton, Linnamottagningen, Unga Kvinnors Värn samt Systerjouren Somaya. I Malmö finns två skyddade boenden, det ena är SDF Södra Innerstan i Malmö och det andra är Vård och behandling Syd AB (VoB). I Västra Götaland finns ett skyddat boende, Gryning Vård AB. Dessutom finns två skyddade boenden i södra och mellersta Sverige tillhörande Terrafems tjejhuis. Dessa nio boenden har tillsammans en kapacitet på ca 147 heltidsplatser per år (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2007). Verksamheterna erbjuder inte bara skydd, de kan också erbjuda stödjande kontakter och konsultativt stöd till andra verksamheter. Terrafem erbjuder till exempel också nationella och regionala telefonjourer samt juristjourer.

Endas tre av de nio boendena erbjuder plats för både flickor och pojkar. De andra tar enbart emot flickor och kvinnor. Det skyddade boendet i Västra Götaland har en inriktning mot HBT-ungdomar.

Verksamheterna drivs av kommun, stiftelser eller ideella organisationer. De kommunalt drivna boendena fokuserar på kärnverksamheten, dvs. omhändertagande och utslussning av individer utsatta för HRV. De ideella organisationerna erbjuder parallellt med kärnverksamheten utåtriktade insatser, till exempel telefonjourer och stödkontakter.

### *Redovisade resultat från utvärderingar av skyddat boende som insats*

En genomgång av samtliga ovannämnda skyddade boenden (Hanberger mfl 2007) visade att skyddat boende som insats har uppfyllt sin funktion dvs. att erbjuda skydd åt den utsatte individen. Den placerade individen har fått stödinsatser, i form av personligt och socialt stöd, även om behovet av kringinsatser betonas. I samma rapport uppges även att efterfrågan på skyddat boende har ökat och att arbetet med de placerade mestadels består av individinriktade insatser. Den slutsats som dras om resultat var:

*Skyddat boende bidrar tillsammans med andra insatser till att placerade HRV ungdomar får tillfälligt skydd och trygghet, stärkt självbild, självkänsla och självförtroende, samt nya sociala relationer. Men för att ungdomarna (och deras familjer) ska kunna må bra och utvecklas efter placeringen krävs mer långsiktig syftande insatser.*

En uppföljningsstudie av skyddat boende har gjorts av Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) som på uppdrag av regeringen följde upp insatser med 49 ungdomar som utsatts för hedersrelaterat våld och placerats i skyddat boende. Håkansson (2007) skriver följande om deras hälsa och välbefinnande ett år efter placeringen:

*Flertalet av de intervjuade rapporterade både psykosomatiska symtom och känslor av oro, ångest och depression. Ett år senare hade det psykiska välbefinnande genomsnittligt ökat något, men påfallande många mådde fortfarande psykiskt dåligt. Till exempel uppgav 69 procent att de ofta kände oro, 61 procent att de ofta var ledsna och knappt hälften att de ofta hade huvudvärk, svårt att koncentrera sig och svårt att sova. Andelen som ofta eller alltid hade självmordstankar var 31 procent.*

Håkansson betonar vidare vikten av familjen och familjearbetet i samband med hedersrelaterat våld. När det handlar om den placerades känslomässiga anknytning till familjen skriver han följande:

*Resultaten visar alltså att trots att de intervjuade måste fly från familjen som utsatte dem för långtgående frihetsinskränkningar och fysiskt våld, förblev familjen känslomässigt viktig för dem. De som hade kontakt med familjen mådde bättre, medan de som inte hade det mådde sämre.*

I rapporten (Håkansson, 2007) anges ett antal anledningar till varför något av landets skyddade boenden använts som insats för dessa ungdomar. Det främsta skälet till skydd ansågs vara att de placerade individerna inte själva fick välja livspartner och att ungefär 40 procent hade hotats till livet. Samma rapport lyfter även fram män som utsatts för våld och hot av sina flickvänners familjer. Håkansson betonar vikten av att arbeta med familjemedlemmarna och försöka påverka relationerna mellan föräldrar och barn, och kanske också mellan familjen och släkten. Detta arbetssätt var önskvärt från ungdomarnas sida, men de hade sällan kommit i kontakt med det. Enligt Håkansson försöker man nu på flera håll initiera ett mer familjeinriktat arbetssätt.

En ytterligare utvärdering av skyddat boende har genomförts av Eldén och Jutterdal (2005) vid Uppsala universitet. De fick i uppdrag av socialförvaltningen i Stockholms stad att utvärdera verksamheten vid det skyddade boendet Kruton, ett av de nio skyddade boende som fått statliga medel inom ramen för HRV-programmet. Den grundsyn som kännetecknar utvärderingen är att HRV måste förstås utifrån ett könsmaktsperspektiv. Med hjälp av intervjuer och en enkät till samtliga anställda har studien genomförts utifrån tre olika aktörers ståndpunkt (a) de handläggare inom socialtjänsten som placerar unga kvinnor på Kruton, (b)

de anställda på Kruton, (c) de unga kvinnor som placerats på Kruton (Socialtjänstnämnden i Stockholms stad, 2005). Författarna till rapporten har funnit att Kruton sätter mer värde i de unga kvinnors självständighet än i att arbeta utifrån ett familjeperspektiv. Stöd i form av *självförtroendeuppbyggande* karaktär omnämns ha haft en stor betydelse för de unga kvinnorna. Författarna menar att det finns en krock mellan det individperspektiv som utgör verksamhetens grundförhållningssätt, och att arbeta med ett helhetsperspektiv som är det etablerade förhållningssättet från handläggare på socialtjänsten som placerar de unga kvinnorna. Ett annat resultat som Eldén och Jutterdal redovisar handlar om riskbedömningar. Medan socialtjänsten lägger mycket ansvar på den utsattes egna riskbedömningar av hot och våld gentemot sig själv, lägger Kruton mycket av det arbetet på verksamheten. Med detta menas att Kruton går in mer aktivt och ser det som deras ansvar *”att informera kvinnan om att hon kan leva med risker som hon kanske inte själv vill eller är kapabel att se och förstå”* (Eldén och Jutterdal, sid. 37, 2005). Författarna drar slutligen den slutsatsen att den verksamhet som bedrivs på Kruton har stor betydelse för våldsutsatta unga kvinnor. De betonar att *”det konsekventa fokus som sätts på kvinnornas situation är, menar vi, en nyckel till att verksamheten fungerar så bra”* (ibid, sid.41).

Gryning Vård AB är ett annat av de åtta skyddade boenden som fått statliga medel inom ramen för HRV-programmet. Insatsen har utvärderats av Bak (2007) vid Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götaland. Enligt rapporten ses insatsen som en lyckad arbetsmodell där den placerade får boende i egen lägenhet med tillgång till praktiskt såväl som psykosocialt stöd. Med särskilt fokus på skyddat boende som insats hävdar Bak i sin rapport att:

*... insatsen är flexibel och innehåller ett antal olika placeringsmöjligheter. Den måste sammantaget bedömas som framgångsrik, och som en insats som bör fortsätta och utvecklas efter projektperiodens slut. (Bak, sid, 6, 2007).*

När det handlar om målgruppen visar författaren (Bak, ibid) att de placerade ofta har varit under 20 år men att verksamheten så småningom utvidgade ålderskategorin upp till 25 år. Unga män har också fått skydd och hjälpinsatser. Verksamheten har också tagit emot kvinnor över 25 år med ansvar för omyndiga barn. Resultatet pekar på att de skyddade som har varit utsatta för våld och hot av olika slag har fått hjälp och att de är nöjda med det stöd de ha fått. Författaren påpekar också att frågan om hedersrelaterat våld inte enbart centreras kring heder och oskuld, utan även rör sig om ekonomi, eftersom föräldrarna disponerar alla de ungas intjänade inkomster, ersättningar och studiebidrag. Verksamheten har även fungerat som slussfunktion vilket innebär att ge råd och konsultation kring frågor om HRV, enligt rapporten. Resultatet visar att skyddsboendets slussfunktion har uppfyllt sin funktion väl och att samarbetet med socialtjänsten har fungerat väl, man har fungerat som resurs för socialtjänsten såväl inom länet som i södra och mellersta Sverige.

Ytterligare en utvärdering av Gryning Vård AB - *Att bygga vägen när man går den* (Olofsson, 2005) pekar i samma positiva riktning som den förra. Gryningens skyddade boende visar sig ha fyllt en viktig funktion i Västra Götalands län i form av att erbjuda kvalificerad hjälp och skydd till offer för HRV-våld. Även andra kommuner utanför Västra Götalands län har nyttjat boendet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de utvärderingar som har gjorts visar att olika former av skyddat boende oftast har fungerat bra och att insatsen fyllt sin funktion, men UCERs och IMS utvärderingar tyder också på att det finns uppenbara begränsningar med insatsen. Trots

att det ännu saknas utvärderingar av de långsiktiga effekterna och konsekvenserna av skyddat boende har boende byggts ut och utvecklats för att möta det behov som länsstyrelsernas kartläggningar visat finns.

#### **4. Lokala och regionala insatser**

I detta kapitel beskrivs länsstyrelsernas uppdrag och riktlinjer för fördelning av statsbidrag samt länsstyrelsernas erfarenheter av HRV-programmets implementering på lokal och regional nivå. Vidare presenteras utvärderingsresultat för de projekt som har beviljats medel. Kapitlet innehåller även en sammanfattning av intervjuer med handläggare vid tio länsstyrelser som har haft ett direkt ansvar att fördela stöd till insatser för ungdomar som riskerar att utsättas för HRV. Inledningsvis ges en kort beskrivning av regeringens riktlinjer för länsstyrelserna och hur anvisade medel har använts. Därefter redovisas länsstyrelsehandläggarnas erfarenheter av att arbeta med uppdraget att fördela medel för insatser mot HRV. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning av länsstyrelsernas insatser och erfarenheter.

##### **Länsstyrelsernas uppdrag**

Länsstyrelserna har haft en central roll i genomförandet av HRV-programmet. Länsstyrelsernas roll har varit att, med vägledning av regeringens riktlinjer, bedöma och bevilja ekonomiskt stöd till olika typer av projekt inom länet. Enligt riktlinjerna till länsstyrelserna 2005 (Ju 2005/4117/IM och Ju2005/5480/IM) ska de prioritera projekt som;

- bidrar till samordning på lokal eller regional nivå, eller
- avser metodutveckling rörande arbete med familjer, eller
- stimulerar bildandet av nätverk mellan dem som i sin verksamhet kommer i kontakt med målgruppen, eller
- avser attitydpåverkande insatser, företrädesvis riktade till pojkar och män, som problematiserar föreställningar om maskulinitet och om mäns över- och kvinnors underordning, eller
- avser utbildningsinsatser för personal inom t.ex. socialtjänst, skola, polis och personer från frivilligorganisationer bl.a. kvinnojourer, organisationer bildade på etnisk grund och trossamfund, eller
- bidrar till att utveckla aktörernas ordinarie verksamheter

Riktlinjerna gäller även för stöd till projekt där HBT-ungdomar (homo-, bisexuella- och transpersoner) utgör målgrupp. I riktlinjerna för 2006 har inte angetts till vilka attitydpåverkande insatser som medel företrädesvis ska riktas (skrivningen ”till pojkar och män, som problematiserar föreställningar om maskulinitet och om mäns över- och kvinnors underordning” har tagits bort). Bidrag kan också från 2006 ges till insatser som ”fångar upp ett aktivt deltagande och organiserar de unga människor som själva riskerar att utsättas för hot och våld” (Bilaga 2 till Ju2006/5478/IM).

##### **Användning av länsstyrelsernas statsbidrag till insatser mot HRV**

År 2003 fick alla län utom storstadsläna 300 000 kronor i statsbidrag för att kartlägga och analysera behovet av insatser för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld inom respektive län. De flesta mindre läna har därefter fått 500 000 att fördela per år under perioden 2004-2006 till olika förebyggande projekt, medan de medelstora läna har fått cirka 1 miljon kronor per år för detta uppdrag. De tre storstadsläna har anvisats betydligt mer pengar, mellan 4,5 och 7,5 miljoner vardera per år. Stockholms, Västra Götalands och Skånes läns har också haft i uppdrag att inrätta och utveckla skyddat boende vilket till en del förklarar att dessa anvisats avsevärt mer medel.

I tabell 4 redovisas hur regeringens bidrag till länsstyrelserna för insatser mot HRV har använts. Under perioden 2003-2006 har regeringen totalt anvisat 119,5 miljoner till länsstyrelserna att fördela till olika lokala projekt mot HRV. Ännu har ingen ekonomisk redovisning gjorts för 2007. En sammanräkning, baserad på länsstyrelsernas redovisningar till regeringen 2003-2006, visar att 99 miljoner av medlen har förbrukats, vilket betyder att 20 procent (20 miljoner) ännu inte använts. Sannolikt är en stor del av dessa medel redan in-tecknade. Länsstyrelserna har redovisat sina kostnader på olika sätt och det går inte att utläsa om medel som redovisats som "återstår" i praktiken är in-tecknade. Några länsstyrelser har kommenterat "återstår" och svaren indikerar att de mesta av medlen kommer att användas under kommande år: *"Alla medel är in-tecknade för insatser under perioden juni 2006 till juni 2008, i enlighet med regeringsbeslutet"*. Två kommentarer visar att en ekonomisk redovisning under ett specifikt år speglar hur ett program som pågår under flera år fungerar i praktiken. Ett storstadslän kommenterar sin bedömning av behov av ytterligare medel så här: *"Uppskattat behov 2006 förutom de medel som ev. kvarstår sedan tidigare år är 6.525.000"* En kommentar från ett mindre län visar att alla projekt inte kunnat genomföras som det var tänkt. *"Att vi har pengar över från tidigare år beror på att vi dels budgeterat i överkant när det gällt våra egna utbildningsinsatser, samt att vi fått pengar tillbaka från ett projekt som inte använde alla pengarna som de beviljats."* Att 20 procent av medlen inte fördelats hittills är inte så märkligt och det går inte att utifrån de ekonomiska redovisningarna dra slutsatsen att regeringen har skjutit till mer medel än vad länsstyrelserna har kunnat fördela. I nästa avsnitt kommer länsstyrelsehandläggarnas erfarenheter att redovisas. Intervjuerna visar att vissa länsstyrelser tycker att det har varit lagom mycket resurser anvisade. Några län har upplevt det svårare än andra att förmedla medel, medan några säger att de mycket väl skulle ha kunnat förmedla betydligt mer pengar om mer medel hade anvisats. Då hade man kunnat satsa på mer kostsamma projekt.

13 procent (13,4 milj.) av medlen (räknat på 99 miljoner) har använts för att täcka personal-kostnader för länsstyrelserna och ungefär lika mycket (12,3 milj.) för länsstyrelsernas egna arrangemang och satsningar. 29 procent av medlen (28,5 milj.) har fördelats till olika frivilliga organisationer och 20 procent av stödet har gått till myndigheter. Något mer har alltså fördelats till frivilliga organisationer. En stor post är skyddat boende; 25 procent av medlen har använts för detta ändamål. Som framgår av tabell 4 har fördelningen av stöd till organisationer respektive myndigheter varierat under perioden. Under alla år har dock mer stöd fördelats till frivilliga organisationer jämfört med myndigheter.

**Tabell 4 Användning av länsstyrelsernas statsbidrag för insatser mot HRV 2003-2006.**

<i>Statens medelsfördelning och samtliga länsstyrelser totala kostnader 2003-2006</i>	<i>Personal-kostnader</i>	<i>Egna arrangemang och övriga kostnader</i>	<i>Stöd till myndigheter</i>	<i>Stöd till organisationer</i>	<i>Stöd till skyddat boende</i>	
<i>Totalt anvisat belopp 2003</i>	19 350 000	3 998 758	2 260 741	1 848 903	3 740 198	5 120 945
<i>Totalt anvisat belopp 2004</i>	34 500 000	2 635 778	3 090 670	7 548 515	10 454 975	6 814 997
<i>Totalt anvisat belopp 2005</i>	34 500 000	2 713 093	2 632 377	5 531 808	5 874 879	4 997 316
<i>Totalt anvisat belopp 2006</i>	31 175 000	4 041 259	4 347 804	5 580 603	8 445 841	7 413 119
<i>Totalt</i>	<i>119 525 000</i>	<i>13 388 888</i>	<i>12 331 592</i>	<i>20 509 829</i>	<i>28 515 893</i>	<i>24 346 377</i>

Källa: Sammanställningen baseras på uppgifter från Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

Tabell 5 visar hur mycket statsbidrag olika länsstyrelser har fått och hur detta har använts under 2006. I bilaga 3 redovisas motsvarande siffror för åren 2003, 2004 och 2005. I likhet med föregående år har de mindre länen fått ett mindre belopp att fördela år 2006 jämfört med de medelstora länen. Likaså har storstadslänen i likhet med tidigare år fått betydligt mer resurser under 2006 än övriga. Som framgår av tabellen skiljer sig länen med avseende på hur mycket bidrag som de valt att fördela till myndigheter respektive frivilliga organisationer. I Jönköpings län har t.ex. knappt 70 % av bidraget gått till frivilliga organisationer medan motsvarande siffra för Västmanlands län är 30 %. Västra Götaland har också fördelat en stor del av statsbidraget till frivilliga organisationer medan nästan inga medel har fördelats till myndigheter/kommuner. Av tabell 5 och bilaga 3 framgår att det är stor variation i hur länsstyrelserna fördelat sina medel under ett givet år. Personalkostnaderna varierar främst med länens storlek. Norrbottens och Gävleborgs län har dock redovisat förhållandevis höga kostnader för personal, medan t.ex. motsvarande kostnad för Skåne är låga.

**Tabell 5 Användning av länsstyrelsernas statsbidrag för insatser mot HRV 2006.**

Länsstyrelse	Beviljat medel från staten	Adm. kost. för personal	Adm. kost. och egna aktiviteter <sup>7</sup>	Projektstöd till mynd.	Projektstöd till org.	Skyddat boende
Blekinge	500 000	25 000	30 000	326 688	Upp.saknas	00
Dalarna	500 000	249 000	120 000	212 000	151 000	
Gotland	200 000	Upp.saknas	Upp.saknas	Upp.saknas	Upp.saknas	00
Gävleborg	750 000	632 867	356 537	19 000	Upp.saknas	00
Halland	475 000	Upp.saknas	9 000	166 000	300 000	00
Jämtland	00	00	00	00	00	00
Jönköping	1 000 000	181 370	60 187	184 944	673 500	00
Kalmar	500 000	25 000	97 186	319 000	Upp.saknas	00
Kronoberg	500 000	26 560	19 384	26 500	189 800	00
Norrbottnen	500 000	605 252	71 502	90 000	140 000	00
Skåne	6 525 000	155 000	490 400	1 377 200	2 109 900	2 246 500
Stockholm	7 500 000	552 455	1 373 556	1 301 000	1 195 950	3 030 000
Södermanland	1 000 000	40 000	Upp.saknas	125 000	192 500	00
Uppsala	1 200 000	85 366	63 553	Upp saknas	1 051 081	00
Värmland	600 000	62 661	183 000	171 182	381 150	00
Västerbotten	425 000	15 300	6 549	12 000	335 000	00
Västernorrland	500 000	156 319	33 783	265 759	Upp.saknas	00
Västmanland	1 000 000	35 000	143 246	438 700	307 375	00
Västra Götaland	5 000 000	1 224 109	590 921	77 000	1 106 835	2136 619
Örebro	1 000 000	Upp.saknas	110 000	403 650	265 750	00
Östergötland	1 000 000	250 000	639 000	65 000	46 000	00
<b>Totalt</b>	<b>30 175 000</b>	<b>4 041 259</b>	<b>4 347 804</b>	<b>5 580 603</b>	<b>8 445 841</b>	<b>7 413 119</b>

Tabellen ovan visar att den totala kostnaden för länsstyrelsernas insatser för HRV-programmet under 2006 uppgick till **8 389 063** kronor medan det totala bidragsstödet till myndigheter, frivilliga organisationer och skyddade boenden uppgick till **21 439 563** kronor. Som framgår av tabellen saknas uppgifter på några ställen, men totalt sett motsvarar detta belopp (346 374) endast en procent av de beviljade medlen.

#### Översiktlig beskrivning av lokala projekt

Länsstyrelserna har mellan 2003-2007 lämnat bidrag till totalt 415 lokala projekt. (Observera att i den ekonomiska sammanställningen i tabell 4 ingick inte projekt som fått bidrag 2007). Utöver dessa 415 projekt kan det finnas enstaka projekt som inte kommit till vår kännedom och som inte finns med i sammanställningen, men om sådana finns skulle dessa bara marginellt påverka den samlade bilden av till vad regeringens medel har använts. I tabell 6 redovisas de 415 projekten uppdelade på fem olika syften som projekten haft. Dessa syften har först identifierats empiriskt genom en översiktlig läsning av projektbeskrivningarna.

<sup>7</sup> I denna kolumn har administrativa kostnader för länsstyrelsernas egna initiativ i form av att exempelvis anordna informationsträffar, utbildningar och konferenser redovisats tillsammans med andra administrativa kostnader t.ex. OH-kostnader.



Därefter har alla projekt klassificerats efter dessa fem syften. 36 projekt har inte kunnat klassificeras p.g.a. otillräcklig information om projekten. Många projekt har haft flera syften varför procenten summerar till mer än 100 procent. De första två syftena, kunskaphöjning och attitydpåverkan, är två uttalade mål med HRV-programmet.

**Tabell 6 Syften med lokala projekt mot HRV.** (Ett projekt kan ha flera övergripande syften.)

	<i>Antal</i>	<i>Andel</i>
<i>Kunskaps- och kompetenshöjning</i>	194	47 %
<i>Attitydpåverkan</i>	154	37 %
<i>Stödjande</i>	71	17 %
<i>Främja samverkan</i>	42	10 %
<i>Handlingsplan/kartläggning</i>	38	9 %
<i>Övrigt</i>	36	8 %

Not: 36 projekt kategoriserades under "övrigt" på grund av bristfällig information. Stödjande projekt inkluderar skyddat boende och tex. stödinsatser riktade till ungdomar.

Av dessa 415 projekt har enbart tre procent (12 st) haft HBT- (homo- och bisexuella och transpersoner) ungdomar som målgrupp, trots att HBT-ungdomar är en uttalad målgrupp för satsningen. Enbart 11 procent (46 st) av projekten har vänt sig direkt till män eller pojkar.

Myndigheter/kommuner och frivilliga organisationer har kunnat söka projektbidrag av länsstyrelserna. För 48 procent av projekten (200 st) har myndigheter och kommuner varit projektägare och för 49 procent (204 st) ideella organisationer. 17 procent (71 st.) av projekten har haft en projektägare med annan etnisk bakgrund.

Som framgår av tabell 7 har bidragens storlek varierat från några riktigt små bidrag (med bidrag under 5000 kronor) till några större (med bidrag över 1 miljon kronor). För att en projektägare ska beviljas bidrag har det krävts en 50 procentig medfinansiering, varför projekten i praktiken har varit dubbelt så stora. I tabellen redovisas endast bidragen.

**Tabell 7 Projektmedlens storlek i kronor.**

<i>Projektmedel</i>	<i>Antal</i>	<i>Andel</i>
<i>-5 000</i>	12	3 %
<i>5 000 - 10 000</i>	15	4 %
<i>10 000 - 50 000</i>	118	28 %
<i>50 000 - 100 000</i>	82	20 %
<i>100 000 - 500 000</i>	107	26 %
<i>500 000 - 1 000 000</i>	11	3 %
<i>1 000 000 -</i>	6	1 %
<i>Vet ej</i>	64	15 %
<i>Totalt antal projekt</i>	415	100 %

*Kunskaps- och kompetenshöjande projekt* har dominerat. Knappt hälften av alla lokala projekt (47 %) har haft detta syfte. Tittar man närmare på dessa projekt visar det sig att de flesta projektägare har varit myndigheter (skolan, socialtjänsten, polisen, barn och ungdoms-

förvaltningen, kriminalvården och åklagarmyndigheten). Projektens kunskapsinnehåll och karaktär har varierat. Exempelvis har projekt i Blekinge län använt bland annat studiebesök, studiecirkel, föreläsningsserier och teater som metoder att uppnå kunskaps- och kompetenshöjning. I Kalmar län har projektägare bl.a. anordnat en utbildningsdag för att höja kompetensen hos aktörer som kommer i kontakt med HRV-problematik. Kunskap och kompetenshöjande projekt har också skett genom att bilda nätverk där de inblandade aktörerna har träffats regelbundet och fått kunskap om HRV. En fördel med nätverk som kanal för kunskapsspridning om HRV är att nätverk också ger aktörerna en möjlighet att lära känna varandra och inleda eller stärka samarbetet i det konkreta arbetet mot HRV, t.ex. omhändertagande av våldsutsatta (jfr. Hanberger, m.fl, 2006, 2007). Medan de kunskaps- och kompetenshöjande projekten oftast har haft myndigheter som projektägare, exempelvis polis och socialtjänsten, har de attitydpåverkande projekten framförallt genomförts i skolan av ideella organisationer och inte sällan av organisationer bildade på etnisk grund.

*Attitydpåverkande* projekt är ett prioriterat område enligt regeringens riktlinjer till länsstyrelserna. Olika metoder och strategier har använts för att initiera attitydpåverkande projekt. I Skåne län har en teaterföreställning använts som ett sätt att påverka attityder i samband med HRV. Projektet *"påverka attityder genom teaterföreställningar, Backafalls ungdomsgård i Trelleborg"* i Skåne bestod av en serie teaterföreställningar som handlade om *"hur man ska jobba med flickor från patriarkala strukturer"*. I dessa teaterföreställningar behandlades frågan om vad som händer när unga killar som förväntas bära normer och värderingar bryter både mot svensk lag och mänskliga rättigheter. Syftet med projektet har också varit att även involvera pojkar och föräldrar i diskussionerna. I Stockholm, har länsstyrelsen beviljat medel till invandrarföreningar som utvecklat projekt för attitydpåverkan inom den egna gruppen. Ett exempel på detta är somaliska riksförbundet i Sverige som har fått medel för attitydpåverkande arbete bland somaliska män. Metoden som det somaliska riksförbundet använde sig av var att starta en dialog och väcka debatt bland somaliska män om attityder och värderingar hos män och pojkar och om maktstrukturen inom familjen. Kurdistans kvinnoförbund i Sverige som arrangerade diskussionstillfällen om tjejers rättigheter bland kurdiska familjer, är ett annat exempel på ett attitydpåverkande projekt som fått medel. Länsstyrelsen i Värmland har också beviljat medel till projekt med attitydpåverkande inriktning. Projektet *"Högstadieskolan Fröding, Karlstads kommun"* är ett samarbete mellan socialtjänst och skolan där insatsen handlade om informations- och attitydpåverkande arbete genom att arbeta med tjej-, kill- och föräldragrupper. Ett annat projekt i samma län handlade om att genom studiecirkelverksamhet engagera och aktivera medlemmar inom islamiska församlingar och invandrarföreningar att aktivt söka information och kunskap om det svenska samhället. Att genom folkbildning som metod skapa samverkan och ökad respekt och förståelse mellan muslimer och svenska samhället. Som framgår av bilaga 2 har många olika projekt initierats i syfte att påverka attityder och hederstänkande.

En av regeringens riktlinjer för fördelning av medel har varit att uppmuntra projekt *för HBT-ungdomar (homo- och bisexuella och transpersoner)*. En genomgång av samtliga 415 projekt visar dock att endast ett fåtal projekt med särskilt fokus på HBT-ungdomar har initierats. Stockholms länsstyrelse har beviljat medel till ett projekt från RFSL med syftet att kartlägga behov och utveckla stödinsatser för HBT-ungdomar som lever i miljöer med HRV-problematik. Projektet hade vidare som mål att utöka myndigheternas kunskaper om HBT-ungdomar och hedersförtryck, att ta fram arbetsmodeller för stöd och hjälp till utsatta ungdomar samt att ge stöd till brottsutsatta HBT-ungdomar. RFSL har också bedrivit projekt i Västra Götalands län med liknande innehåll som i Stockholms län. Syftet med det senare projektet har varit att höja kunskap och kompetens hos skolpersonal.

## Länsstyrelsernas erfarenheter av HRV-programmet

Intervjupersonerna är handläggare vid länsstyrelser med direkt koppling till HRV-programmet. De intervjuade har därför haft ett direkt inflytande över vilka projekt som beviljats medel sedan 2004. Tre av handläggarna var relativt nya i tjänsten dvs. hade inlett sin tjänst under föregående eller under detta år. Intervjuerna handlar i stort sett om handläggarnas uppfattning och erfarenheter av HRV-programmet. Handläggarna ger också en bild av HRV-programmets styrka och brister. De berättar också om sin syn på hur bl. a kommunerna och myndigheterna i allmänhet och frivilliga organisationer i synnerhet har tagit emot programmet. Intervjuerna presenteras "var för sig" för att ge en rättvisare bild över varje länsstyrelses unika erfarenhet av att arbeta med HRV-programmet. Inledningsvis ges en kort beskrivning av projekten som respektive länsstyrelse har beviljat medel. Varje sammanställning avslutas med en redogörelse för redovisade resultat av projekten.

### *Länsstyrelsen i Stockholm*

Länsstyrelsen i Stockholm beviljade under perioden 2003 till slutet av 2006 91 projekt finansiering inom ramen för HRV-programmet. 2003 beviljade länsstyrelsen medel till 18 projekt. Elva av dessa arton projekt ägdes av frivilligorganisationer och samfund. Sex av dem beviljades medel för uppbyggnad av skyddat boende för utsatta unga kvinnor och fem för förebyggande insatser, därav ett som riktades mot HBT-ungdomar, initierat av RFSL. Samtliga övriga projekt bedrevs av olika kommuner som beviljades medel för olika kartläggningar eller utbildningsinsatser och ett för utveckling av skyddat boende.

Under 2004 ökade antalet projekt som beviljades medel då totalt 31 projekt finansierades, med utökade syften och målgrupper jämfört med tidigare år. Av dessa bedrevs 9 av någon kommun/stadsdel. Under 2005 minskade antalet projekt som beviljades bidrag av länsstyrelsen i Stockholm. Totalt beviljades 21 projekt medel och 2006 beviljades 21 projekt medel. Samtliga projekt följer innehållsmässigt regeringens riktlinjer i samband med HRV-satsningen. Projekten som beviljades medel av Stockholms länsstyrelse har varit av både lokal och regional karaktär. Även några länsöverskridande insatser har genomförts och finansierats av länsstyrelsen i Stockholm.

### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren anser att regeringens riktlinjer för finansiering av projekten har varit relativt tydliga, men att några av dessa riktlinjer har varit lite för allmänt hållna. Exempel på detta är riktlinjerna om "förebyggande arbete".

*"I riktlinjerna som vi fått av regeringen för vilka projekt som får ges bidrag till förebyggande arbete ingår i stort sätt allt. Dessa riktlinjer har inte varit till så stort hjälp när vi ska prioritera. Det vore också önskvärt att regeringen kunde formulera sig lite tydligare om vad de menar med exempelvis "attitydpåverkande arbete" och "förebyggande arbete". Kanske det inte är detsamma som aktörer ute på fältet menar. Det kan vara en av orsakerna till att man har sedan olika uppfattningar och huruvida det har uppnåtts några resultat."*

Handläggaren pekar också på ett problem i dessa riktlinjer, nämligen att de sökande ska visa att de kan finansiera 50 % av det sökta beloppet. Detta krav gör, enligt henne, att det blir svårt för särskilt kvinnoorganisationer bildade på etnisk grund att söka pengar. Detta resulterar i att dessa organisationer alltid får mindre medel än de egentligen behöver för det de gör. Dessa

organisationer kan ofta inte fixa fram femtio procent av de sökta medlen, uppger hon. De har inte pengar helt enkelt.

*”Detta innebär att frivilliga organisationer och invandrarkvinnor som ofta gör mycket jobb fortsätter att göra mycket jobb på frivillig basis och detta i sig är mot alla lagar och skrifter om jämställdhet. Det blir egentligen en exploatering av kvinnors engagemang och fritid.*

*För kommunerna är det enklare att komma över femtio procent kraven, eftersom kommunerna har pengar i ordinarie verksamhet. Men mindre frivilliga organisationer av invandrade kvinnor, de har inte en chans. Detta är oroväckande. Tyvärr bygger en del verksamheter i stor utsträckning på kvinnors obetalda arbetsinsatser. Det känns jobbigt.”*

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren anser att de har haft tillräcklig tillgång till medel för finansiering av olika projekt. Däremot upplever hon att det har varit alldeles för många ansökningar, vilket i sin tur har inneburit mycket administrativt arbete. Ett annat problem som hon upplever handlar om att kommunerna i stor utsträckning inte är intresserade av frågan och att själva bedriva projekt. Från början var det väldigt svårt att få kommunerna att bli intresserade.

*”Ytterst få kommuner sökte medel. Det hände att en kommun kom med en ansökan där projektet lades på en enhet som låg ganska avsides i kommunen, alltså projektet låg inte i kärnverksamheten. Dessa projekt fanns kvar så länge pengar kom in i projektet från länsstyrelsen. Projekten prioriterades inte av exempelvis socialnämnden, med några undantag.”*

När det handlar om frivilliga organisationer, berättar hon att frivilliga organisationer ofta sökte mycket stora pengar för skyddade boenden. För att komma upp till kravet på femtio procent egen medfinansiering hade de ofta skaffat andra typer av bidrag som de redovisade som femtio procents medfinansiering. Hon säger att *”frivilliga organisationer lever i en bidragshärva utan dess like”*.

En del projekt har fått avslag, tillägger hon. En del andra projekt har idéer om vad de vill göra men de anger inte på vilket sätt de vill uppnå målen dvs att de har inte utvecklat metoddelen av ansökan. Enligt henne visar många projekt vilja och engagemang men ingen metod. En del avslag har lämnats till verksamheter eller föreningar som under den första medelsfördelningen har beviljats medel men inte har kunnat leva upp till de utlovade resultaten, uppger handläggaren. På frågan om länsstyrelsens informationsarbete om HRV-programmet svarar hon att *”sen regeringen gick ut med HRV-satsningen blev det mycket mediebevakning. Vi behövde inte göra så mycket för att nå ut”*.

#### Erfarenheter av projekten

Handläggaren på länsstyrelsen anser att det finns en del projekt som har fungerat bra genom att de utvecklat *”fungerande och användbara metoder”*. Exempel på ett sådant projekt är *”Verdandi i Stockholm”*. Enligt henne har projektet utarbetat en metod som faktiskt möjliggör att diskutera känsliga frågor med invandarmän utan att de känner sig kränkta och *”går i baklås”*. Projektet har lyckats skapa ett klimat av respekt som möjliggör dialog. Och man ser att männen förändrar sina attityder och inställningar till sin mansroll och papparoll.

Handläggaren efterlyser dock behov av mer ”samordning”, dvs. samordning av de resurser som finns. Hon upplever att olika departement ger delvis samma uppdrag till olika myndigheter och hon ger ett exempel på detta: ”till exempel ger de uppdrag till Ungdomsstyrelsen om att främja lokal samverkan och anordna olika utbildningsinsatser om hedersrelaterat våld för bl a socialtjänsten. Detta är något som länsstyrelserna sedan länge har haft i uppdrag att jobba med”. Ett annat exempel som hon tar fram handlar om fördelning av medel till nationella projekt:

*”Förra året gavs det i uppdrag till Östergötland att utveckla och stödja projekt på nationell nivå, men det görs inte i samråd med de lokala länsstyrelserna. Östergötland kan bevilja pengar till saker som gäller våra egna län som ibland går i motsatt riktning till det arbetet och de processer som redan pågår inom länet, eller bevilja medel till projekt där vi en gång i tiden har lämnat avslag. Jag tycker att nationella projekt ska komma i gång i samråd med de lokala länsstyrelserna. På samma sätt som när vi beviljar medel till olika aktörer inom kommunerna, tar vi kontakt och kommunicerar med de kommuner som berörs av de projekt man planerar att bevilja medel till.”*

Handläggaren betonar vikten av mer samordning från regeringens sida. Enligt henne bör regeringen tänka igenom till vilka myndigheter de ger resurser och hur de formulerar de olika uppdragen.

*”Polisen exempelvis får en påse pengar och de drar i gång saker utan att samråda med kommunen. Kommunen drar igång projekt utan att samråda med sjukvården. Åklagarmyndigheten kör sitt eget race. Myndigheter för skolutveckling har också fått medel och vi vet inte vad de har gjort och vem som håller i arbetet hos dem, fast vi vänder oss till delvis samma målgrupper.”*

#### Projektens resultatredovisningar

Länsstyrelsen i Stockholm har utarbetat en blankett för slutredovisning och en blankett för en första delrapport med ett antal konkreta frågor lika för alla, i syfte att ha ett enhetligt underlag som möjliggör en bra sammanställning. Länsstyrelsen begär in en första delrapport ungefär två månader efter att projektet har kommit i gång. Därefter efterfrågas en slutredovisning och när den är godkänd betalas resterande 20 % av de beviljade medlen ut till projektägarna. På grund av resursbrist har länsstyrelsen inte kunnat sammanställa och analysera alla dessa rapporter och redovisningar, men handläggaren menar att de noga läser alla rapporter som kommer in. Någon form av sammanfattning skrivs, och av det blir det sedan en rapport till regeringen, uppger hon.

Ett övergripande resultat av projekten är att de visar att frågan om HRV har kommit för att stanna, uppger hon. Det finns ingen som idag kan säga att problemet inte finns och ingen kan säga att jag vet inte vad HRV handlar om. Faktum är att myndigheterna har börjat höja sin kompetens. Hon nämner även en del andra intressanta resultat:

*”till exempel att ett antal kommuner har bildat lokala expertteam eller resursteam som skaffar sig djupare utbildningar för att hjälpa andra yrkesverksamma, dels inom kommunen och dels hos andra intressenter. Resultaten visar också att alltfler yrkesgrupper har kommit in i bilden och vet att problematiken är något som de också måste känna till. Fritidsledare är exempel på en sådan yrkesgrupp. Jag kan tycka att socialtjänsten också har*

*kommit lite närmare andra myndigheter och frivilliga organisationer, trots att det fortfarande finns ömsesidig misstro bland dessa aktörer gentemot varandra.”*

Ett exempel på ett område där det behöver göras något är det arbete som kvinnojourer och kvinnoorganisationer utför för kommunerna, uppger handläggaren. Enligt henne vänder sig kommunerna till kvinnojourer och använder sig av den jourverksamheten som flertal organisationer av invandrade kvinnor utför och tar tillvara deras kompetens men vill inte betala för de insatser som dessa personer utför.

På frågan om vilken/a projekt hon tror kommer att stanna kvar svarar hon, det finns vissa projekt som handlar om kompetens och metodutveckling. De behöver inte fortsätta som särskilda projekt eftersom myndigheterna som har satsat på kompetensutveckling och metodutveckling kommer att bevara kunskapen och kompetensen, och den kommer att finnas kvar i deras ordinarie verksamheter.

De projekt som däremot bedrivs av frivilliga organisationer, all form av stödverksamhet, arbete med föräldrarna och attitydpåverkande projekt, de är helt beroende av bidrag. Där finns det en risk att kunskapen och kompetensen försvinner så fort de statliga bidragen tar slut. Slutligen påpekar handläggaren att ett bekymmer med regeringens satsning är att det inte är tydligt uttalat vad regeringen förväntar sig för resultat, vad de fördelade medlen skall utmynna i konkret inom vilket tidsperspektiv. Som ett exempel berättar hon att när jämställdhetsminister Sabuni tillträdde sin tjänst, var hon mycket hård i sin kritik när hon sa att ”pengarna som har använts är bortkastade” och att ”det inte har uppnåtts någonting. Det sårade många som verkligen slet med förändringsprocesser och med stöd och hjälp till de utsatta ute på fältet”. Nu har hon dock blivit mildare, uppger handläggaren.

*”Jag tror att hon har en annan uppfattning om vad resultat är jämfört med de som hade makten förr, och man har inte uttalat klart vilka resultat man vill ha från regeringens sida. Och sen så tycker jag att regeringen inte riktigt sätter värde på de förändringsprocesser som har kommit igång, de erfarenheter, den kunskap och de insikter som vi aktörer på olika nivåer och sammanhang har skaffat oss med tiden.”*

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Länsstyrelsen i Stockholm har inga egna utvärderingar när det handlar om projekt under de senaste fyra åren. De har beställt en extern utvärdering på 30 projekt som beviljades medel och utfördes under jan-dec 2005. Utvärderingen har utförts av Annika Jemteborn (2006) vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms Universitet. Hon har genom intervjuer samlat data på fem skyddade boenden med råd och stödverksamhet samt 24 projekt med förebyggande arbete som huvudmål. Jemteborn poängterar i sin rapport att syftet med utvärderingsrapporten varken har varit att mäta effekter eller undersöka om projektinsatserna gett resultat utan att syftet har varit att samla erfarenheter av arbete med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Resultatredovisningen bygger på projektägarnas egen skattning av projektens genomförande och kompletteras med utvärderarens egna reflektioner över varje projekt. I detta sammanhang anger författaren att; ”med några undantag menar projektägarna själva att de har nått sina uppsatta mål” (Jemteborn, sid 39, 2006).

I dagsläget finna ingen vetenskaplig sammanställning av resultat från Stockholms länsstyrelse, men handläggaren uppger att länsstyrelsen är intresserad av att sammanställa resultaten och en extern utvärderare kan eventuellt komma att anlitas.

#### *Länsstyrelsen i Västernorrland*

Länsstyrelsen i Västernorrland har beviljat medel till ett antal projekt sedan regeringens HRV-satsning påbörjades 2003. Den dokumentation som finns att tillgå (bilaga 2) visar på projekt som beviljats medel under 2005, då totalt sju projekt fick finansiering; fem kommunala projekt, ett till Polismyndigheten i Västernorrland och ett till en invandrarförening. Samtliga projekt har varit kunskaps- och kompetenshöjande projekt.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

En svårighet som länsstyrelsen upplevt är att projektägaren måste bistå med halva projektkostnaden. En annan svårighet har varit att Socialtjänsten inte ser hela problematiken utan anser att de kvinnor som behöver hjälp kan få detta av kvinnojourerna, som man har goda erfarenheter av.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren anser att de tilldelade utvecklingsmedlen har räckt till de ansökningar som kommit in. Handläggaren har funnits med i olika funktioner sedan kartläggningen 2003 påbörjades, men har inte varit ansvarig för fördelning av projektmedel för insatser mot hedersrelaterat våld. Handläggaren var till en början kritiskt till att det enbart pratades om kvinnor och anser att det är mycket positivt att man nu observerat att många fler grupper än endast unga kvinnor är drabbade av sk. hedersrelaterat våld. Länsstyrelsen följer regeringens direktiv vid fördelning av de statliga projektmedlen

*”Som ansvarig handläggare på länsstyrelsen arbetar jag och mina kollegor med att sprida information om HRV och HBT. Länets resursgrupp avseende sk hedersrelaterat våld har regelbunden kontakt med länets individ- och familjeomsorgschefer (IFO), genom att en person från SKL (Sveriges kommuner och landsting) deltar. Det finns en arbetsgrupp med IFO-chefer som regelbundet träffas på Kommunförbundet i Västernorrland.”*

#### Erfarenheter av projekten

När det handlar om erfarenheter av de projekt som hittills initierats säger handläggaren att;

*”Länsstyrelsen i Västernorrland anser att det är viktigt att projekten även riktas till attitydpåverkande projekt riktade till män. Till en början har man talat om att unga kvinnor blir drabbade men männen är på olika sätt en viktig målgrupp i sammanhanget. Ska vi förändra attityder i familjer måste vi även försöka att nå fram till männen. Kvinnojourerna gör ett fantastiskt arbete när det gäller skydd till drabbade kvinnor och barn.*

*Jag vill gärna se att andra verksamheter liknande t.ex. Sharafs Hjältar, som riktar insatser mot ungdomar och pojkar, kan etablera sig mera i vårt län. Länsstyrelsen i Västernorrland har 2007 beviljat utvecklingsmedel till ett projekt i Örnsköldsvik som heter ”Mötesplats för män”. Jag tycker att det är väldigt spännande att följa utvecklingen där.”*

Riktade insatser till familjer och attitydpåverkande projekt till män, är mycket viktigt. I Västernorrland har länsstyrelsen beviljat projektmedel till ett projekt som drivs av SKL, med

en samordnare i spetsen. Projektet innebär att skapa mötesplatser och nätverk i länets samtliga kommuner samt även att sammanställa en handbok för vårt län. Handläggaren betonar tydligt vikten av insatser till män och unga pojkar och ser även ett behov av skyddat boende för gruppen unga pojkar.

*”Jag vet utifrån mina erfarenheter från länder där hederskulturen förekommer att handläggaren måste hantera problematiken med stort respekt för hela familjen. Kunskap om kulturella skillnader i problemlösningssituationer är ett mycket viktigt inslag i HRV- problematiken.*

*Det är viktigt att vi samarbetar med familjerna så att de känner förtroende för myndigheterna och vågar söka stöd när de behöver hjälp. Jag tror att arbetet måste ske på ett sätt så att även männen känner stöd. Det finns en risk att de tar avstånd från myndigheter och samhället med dess värderingar och det är allvarligt. I vår resursgrupp finns tex. Islamiska kulturcentret representerade för att vi skall få en dialog med dem”.*

Bra samverkansprojekt är en bristvara i flera kommuner, men ett positivt exempel har byggts upp i en kommun del i Sundsvall. Hon kan även se att Örnsköldsvik kommer med många bra och olika insatser, tex. det attitydpåverkande projektet riktat till män. Beträffande kommunernas roll i projektarbete uppger hon följande:

*”Man ska ha mera långsiktiga satsningar. Det kan vara svårt att motivera kommunerna. De små kommunerna satsar ofta på kortsiktiga lösningar.”*

Handläggaren på länsstyrelsen hoppas att de flesta av projekten kan fortsätta i ordinarie verksamhet. Projektmedlen ser hon som stimulansbidrag.

*”Det är pengar som kommunerna kan få för att prova olika arbetsmetoder. Projekt som inte fungerar bra försvinner och de som är bra kan förhoppningsvis fortsätta och utvecklas. Utbildning och kompetenshöjande satsningar som förekommer i vissa projekt, till bla socialsekreterare kommer att behövas i ordinarie verksamhet. Den kunskap som Länsstyrelsen förmedlat genom att arrangera utbildningsdagar avseende HRV och HBT har tillgodogjorts av både lärare, socialsekreterare och poliser vilket är mycket positivt. Samtidigt är det så att kunskap måste fyllas på hela tiden.”*

#### Projektens resultatredovisningar

Alla projekt måste redovisa skriftligt i del- och slutrapporter hur de har använt medlen. Länsstyrelsen granskar hur projektägarna använt de beviljade medlen, främst om medlen använts till det som ansökan avsåg och om de har uppfyllt målen.

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Det finns för närvarande inga resultatutvärderingar av projekt som har finansierats från Länsstyrelsen i Västernorrland. Handläggaren på länsstyrelsen ställer sig dock positiv till och betonar vikten av att projekten utvärderas.

#### *Länsstyrelsen i Norrbotten*

Länsstyrelsen i Norrbotten har sedan regeringens satsning mot HRV initierades beviljat medel till sju projekt (plus kartläggningen). Två av dessa projekt har finansierats under 2004. Det ena projektet är en kartläggning som pekar på behovet av en satsning i Norrbotten och det



andra projektet har varit en utbildningsdag. Länsstyrelsen i Norrbotten har också finansierat ett projekt under 2006 som har varit av utbildningskaraktär. Länsstyrelsen i Norrbotten har arrangerat ett flertal konferenser/utbildningar under perioden.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på Länsstyrelsen i Norrbotten anser att riktlinjerna i regeringens direktiv varit tydliga men däremot tycker hon att det har varit lite begränsande att de sökande ska gå in med 50 % själva. Ideella föreningar har enligt henne svårt att kunna stå för den delen.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

2006 fick länsstyrelsen 500 000 kronor och 2007 250 000 kronor att fördela till olika projekt. Länsstyrelsen har dock haft få ansökningar, uppger handläggaren

*”Jag måste säga att det har varit svårt att få in projektansökningar över huvudtaget. Jag tror delvis att beror på att halva projektkostnaden måste skaffas fram. Det kan också handla om att en del har en föreställning om vad ett projekt är.”*

Handläggaren berättar att hon har varit ute i kommunerna förra året, träffat alla samverkansgrupper för kvinnofrid i länets 14 kommuner och berättat om möjligheterna att ansöka om medel, *men det verkar som att det inte finns så stort intresse.* I fjol fick länsstyrelsen in endast 4 ansökningar, varav en socialtjänst i länet, vilket ju är väldigt lite menar hon. På grund av få ansökningar har länsstyrelsen (som ett led i att kompetensutveckla berörda aktörer) arrangerat temadagar. Länsstyrelsen har inte fått några ansökningar alls för 2007 detta beror på att sista ansökningsdagen är den 15 januari 2008. Beträffande informationsarbete om HRV-programmet till olika aktörer, berättar hon att länsstyrelsen skickade ut inbjudan till socialnämnden, landstinget, barn och utbildningsnämnden, till frivilliga organisationer och till kommunerna. Länsstyrelsen lade även ut informationsblad på hemsidan. De har också försökt nå ut till kvinnojouurer, brottsofferjouurer, Rädda Barnen och Röda Korset. En internationell kvinnoförening som heter Esperanza och idrottsförbundet och ett antal andra organisationer som vi har försökt nå ut till via telefonkataloger eller på nätet är exempel på andra aktörer som länsstyrelsen har försökt sprida information till om HRV-satsningen och ansökningsproceduren.

#### Erfarenheter av projekten

Handläggaren beskriver läget som att det egentligen bara är ett projekt som har startat av de tre (ett avslag) som beviljades medel för 2006. Asylskolan i Kiruna har hört av sig, de ville bland annat arrangera nätverksträffar och olika föreläsningar, men bad att få skjuta upp projektet till 2007. Förmodligen berodde detta på att man i Sundsvall redan hade satt i gång en sådan nätverksträff och att de i Kiruna kände att de ville skjuta på projektet och börja från januari i stället. Piteå kommun har också varit en sökande men de har inte hört av sig till länsstyrelsen, trots att länsstyrelsen har reserverat pengar till dem. Projektet Tara är ett gott exempel, uppger hon och berättar om projektet:

*”De har ett nystartat samverkansprojekt som jag tycker är en god ide. Sedan kan vi utvärdera när de är klara i mars. De har föreläsningsserie, workshops som är specifik riktade mot vissa verksamheter, och de försöker också synliggöra HRV.”*

Handläggaren betonar att det skulle behövas en kunskapsbank samt mer utbildning om HRV. Hon hoppas att erfarenheterna av kvinnojouren och Rädda Barnens arbete kommer att kvarstå. Tanken har varit att de kan sprida kunskapen vidare till andra kommuner i länet, trots att deras projekt är ett pilotprojekt. De är dock tyvärr alltid bidragsberoende, tillägger hon. Handläggaren berättar om sin syn och sin erfarenhet:

*”Jag tycker att programmet är viktigt och ibland får jag tankar om att vårt län är lite eftersatt. Jag såg själv när jag var ute och träffade samverkansgrupperna för kvinnofrid i länet att det fanns en del grupper som signalerade att vi har andra viktigare saker att jobba med. Man tycker kanske att HRV är en liten del och är inte värt att satsa tid och pengar på. Men jag tycker att om man vill jobba brett med mäns våld mot kvinnor då kan man ta in HRV som en del i det hela. Och jag tror tyvärr att det fortfarande finns en del okunskap kring frågan.”*

#### Projektens resultatredovisningar

Enligt handläggaren ska projektledaren skicka in en rapport om hur de har använt sina pengar. Om de inte har förbrukat medlen får de betala tillbaka till länsstyrelsen. Redovisningarna är mest för arkivering och dokumentation. Man skulle kunna sammanställa redovisningarna, men eftersom det handlar om så få projekt, så känns det som överkurs, menar hon. På Länsstyrelsen görs en enklare sammanställning över projektansökningarna varje år. För närvarande är det svårt att prata om resultat när det har varit så få projekt som har kommit igång.

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Det finns ingen utvärdering gjord av projekten i Norrbotten.

#### *Länsstyrelsen i Västerbotten*

Länsstyrelsen i Västerbotten har sedan regeringens satsning beviljat medel till ett tiotal projekt med utgångspunkt i regeringens direktiv. Kommuner, vårdcentraler, organisationer bildade på etnisk grund och andra frivilliga organisationer har varit olika aktörer som sökt medel av Länsstyrelsen i Västerbotten.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på Länsstyrelsen i Västerbotten anser att regeringens riktlinjer är ganska öppna eftersom de ger möjlighet att arbeta både med ideella organisationer och med kommuner eller att utforma lite som man tycker att man har behov av.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

När det handlar om tillgång till medel tycker handläggaren att pengarna inte har räckt till. 2006 fick vi 400 000 kronor att fördela. 2007 fick vi 300 000 men dessa medel har ännu inte fördelats. Det har kommit in många ansökningar och de avslag som länsstyrelsen har tvingats fatta beslut om har motiverats med att pengarna tagit slut. 2003-2004 blev det avslag på fem-sex projekt. Länsstyrelsens informationsarbete om HRV-programmet inleddes med en ganska bred satsning, eftersom det fanns pengar under 2003-2004. Den handläggare som jobbade tidigare var först ute i kommunerna och informerade och arrangerade informationsträffar för att informera om medlen, vilket gjorde att det då kom in många ansökningar. Sedan sökte Skellefteå och Umeå kommuner som de största kommunerna själva och fick inte medel det året. Länsstyrelsen fokuserade på ideella organisationer det året. Därför fick de stora kommunerna bidrag året efter. Sista satsningen som länsstyrelsen gick ut med var en teater.

Teaterföreställningen har nu varit ute i alla skolor förutom i de största kommunerna där de spelar en pjäs som handlar om HRV.

### Erfarenheter av projekten

Första året kom ansökningarna från väldigt många olika aktörer. Det var bl. a. kvinnojourer och Rädda Barnen. Ersboda vårdcentral och etiopiska föreningar sökte också medel. Det var olika inriktningar på ideella organisationer. Andra året var det mest kommunerna.

Enligt handläggaren hade de allra flesta projekten fokus på attitydförändring, att lyfta frågan om HRV och att öka kunskaperna. Första året försökte man fördela pengar på dessa olika projekt. Det kunde handla om både att öka kunskaperna och att utföra konkret arbete. Rädda Barnen hade t.ex. ett projekt som handlade om ”mamma och dottergrupper” och ”pappa och songrupper”. Just attitydförändringsprojekt har dominerat.

Handläggaren på länsstyrelsen berättar om sin syn på mäns våld mot kvinnor och säger att:

*”det enda är väl att det blir lite speciellt när regeringen gör en så stor satsning på en specifik del av just mäns våld mot kvinnor. Från vårt håll ser vi att det övergripande är ju mäns våld mot kvinnor och HRV är en del av det hela. Det finns vissa specifika mekanismer som gör att det ser ut som det gör och de här flickorna och kvinnorna är inte utsatta exakt som andra kvinnor men det finns ändå stora likheter. Det är viktigt att poängtera att det här är ingenting isolerat utan att det är en del av någonting större och att det är bra att de här projekten har lyft upp det. Så att man inte hamnar i stigmatiseringsmekanismen.”*

När det handlar om framtiden och om vilka projekt som kommer att kvarstå säger handläggaren att det finns vissa projekt som kommer att överleva och att de kommer att gå över till ordinarie verksamhet. En anledning som hon ser till att projekt överlever och övergår till ordinarie verksamhet är att det finns drivande personer i verksamheten som försöker få en bred förankring för projektet. Ett sådant exempel som hon nämner är Ersboda vårdcentral i Umeå. Att det finns flera aktörer som är representerade och att det är inte bara en organisation som försöker utföra aktiviteter eller sprida kunskap är också viktigt menar hon. Umeå kommun jobbar också med att ta fram material om hur de ska kunna jobba med problematiken.

När det handlar om länsstyrelsens behov av andra insatser pekar hon på behovet av en ny kartläggning av förekomsten av HRV samt en diskussion kring fenomenet HRV. Att problematiken inte blir något av en isolerad företeelse.

Handläggaren på länsstyrelsen betonar vikten av att ha mer samverkan i Sverige när det gäller HRV-problematiken. Det finns vissa länsstyrelser exempelvis Östergötland och Västra Götaland som har jobbat med den här frågan länge. De har haft mycket mer pengar och vi kan dra nytta av deras erfarenheter, menar hon. Hon vill ha mer samverkan och tycker att det skulle vara önskvärt med någon form av nationell samordning i landet.

### Projektens resultatredovisningar

Projektet redovisar arbetet genom att skicka in en delrapport och slutrapport till länsstyrelsen. Det finns mallar hur man ska redovisa som de själva på länsstyrelsen har utformat, uppger handläggaren. Det finns både en ekonomisk redovisning och en redovisning för alla aktiviteter som har genomförts i projektet. Projektet får bl.a. uppge det viktigaste som har skett under projekttiden. Rapporterna är inte sammanställda, men hon säger att de tittar på vilka projekt som har uppfyllt målen osv. När det handlar om resultatredovisningar talar hon

om att länsstyrelsen har fått delrapporter av den första satsningen vilka visar på blandade erfarenheter. Exempelvis har Ersboda vårdcentral tagit fram ett underlag och har ett nätverk som jobbar på och det märks att projektet har varit en start för någonting som kan fortsätta. Andra projekt har varit mer av punktinsatser. Vissa projekt fick medel för att göra insatser och det var bra då, men det var ingenting som fortsatte och övergick till ordinarie verksamhet. Hon upplever dock att det pratas mer om HRV och att kunskapen är högre kring HRV och menar att det tyder på resultat av projekten.

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Länsstyrelsen i Västerbotten har inte gjort någon egen eller extern resultatutvärderingar beträffande tidigare finansierade projekt.

#### *Länsstyrelsen i Uppsala*

Länsstyrelsen i Uppsala har mellan 2003 och 2006 beviljat medel till ca. 20 projekt. Projektmedlen har beviljats i enlighet med regeringens direktiv. Projektens innehåll domineras av utbildning – och kompetenshöjande insatser.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på länsstyrelsen upplever regeringens riktlinjer i samband med HRV - satsningar som öppna och tydliga och inte så begränsande.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren anser att det har funnits tillräckligt med pengar för att fördela på de inkomna projektansökningarna. Det har förekommit endast någon enstaka gång att Länsstyrelsen inte har beviljat medel. Det kunde då handla om t.ex. ofullständiga ansökningar.

För att föra ut information om regeringens satsning mot HRV har man haft två anställda i projektform. Dessa frågor har sedan fördelats bland ordinarie personal.

#### Erfarenheter av projekten

Handläggarens uppfattning är att vissa små kommuner själva inte anser sig ha denna problematik. Detta kan vara en anledning till varför det inte kommer in så många ansökningar från just mindre kommuner. Handläggaren på länsstyrelsen ser kunskap som en viktig faktor för att fånga upp HRV-problematiken:

*”Jag ser ett behov av att kunskap kan samlas och fortsätta att finnas kvar.”*

På frågan om ”en nationell kunskapsbank” är önskvärd, svarar handläggaren att de på Länsstyrelsen ser positivt till en sådan satsning.

Handläggaren på länsstyrelsen ger också sin syn på viktiga områden som bör ses över. Hon talar bl.a. om brister i hantering av HRV-ärenden mellan olika myndigheter:

*”Jag tycker att det har gjorts mycket bra här i Uppsala län. Kanske rutiner mellan kommuner bör ses över, exempelvis om någon som är utsatt för HRV och behöver skyddat boende. Det är önskvärt att alla myndigheter arbetar mot samma mål och är insatta i problematiken.”*

I övrigt är länsstyrelsen positiv till alla projekt, uppger hon. Ett projekt som är lite annorlunda än övriga projekt är ett radioprojekt som drivs av Samarbetsorganisationen för invandrare (SIU). De sänder på tio olika språk och tar upp frågor som t.ex. könsstämpning och diskuterar

hedersvåld. SIU når ut till många grupper och är ett viktigt projekt. "Famnen" är ytterligare exempel på ett lyckat projekt som arbetar med ungdomar som hamnar i kris p.g.a. HRV. Ett ytterligare exempel på en lyckad insats är Länsstyrelsens egen utbildningsserie rörande HRV-frågor som gjordes våren 2006. Länsstyrelsen har även arbetat fram en "handbok" i samarbete med kommunen i Uppsala. Boken är i första hand riktad till personal som arbetar inom socialtjänsten och som kommer i kontakt med HRV-frågor och beräknas vara klar tidig vår, 2008.

#### Projektens resultatredovisningar

Enskilda projekt kommer in med slutredovisning. Syftet med projektet ska stämma överens med vad de gjorde under året, men kravet på redovisningen beror också på omfattningen av projektet, uppger handläggaren. Är det ett mindre projekt, t.ex. en kort utbildningssatsning där ett projekt fått en mindre summa, då blir slutrapporten därefter. Länsstyrelsen har ännu inte gjort någon sammanställning av projekten och resultaten eftersom en del projekt fortfarande pågår. Det har funnits ett stort behov av kunskap, det har de flesta projekten uttryckt. Men hon uppger att resultaten är svåra att peka på. Det har funnits ett engagemang och många har haft behov av att få kunskap om de här frågorna.

#### Redovisade resultat egna eller externa projektutvärderingar

Länsstyrelsen i Uppsala har inte genomfört någon egen eller beställt någon extern utvärdering av de projekt som man har finansierat. Handläggaren betonar dock vikten av utvärdering. Hon ser det som en nödvändighet att projekten följs upp med utvärderingsstudier med fokus på resultat. Att varje projekt gör en liten utvärdering, men även en nationell utvärdering skulle vara intressant, tillägger hon. Dock kan det vara svårt att göra utvärderingar som visar hur människor tar till sig information och förändras av den.

#### *Länsstyrelsen i Västmanland*

Länsstyrelsen i Västmanland har under 2005 och 2006 beviljat medel till tio projekt sammanlagt. Fem projekt har bedrivits av kommunen och fem av frivilliga organisationer och föreningar. Projektens innehåll har omfattat attitydförändrande insatser såväl som utbildning och kompetenshöjande satsningar.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på länsstyrelsen upplever att riktlinjerna är tydliga och att de har varit öppna på så sätt att länsstyrelsen har kunnat ha ett stort handlingsutrymme och kunnat anpassa det utifrån länets behov. Hon tycker inte att direktiven har varit begränsande.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Länsstyrelsen har fått en miljon per år 2004-2006 och det har varit en ganska bra summa för vårt län uppger handläggaren. Länsstyrelsen har fått in ansökningar och medel har också utnyttjats till generella konferenser. För år 2007 har de fått 335 000 vilket är svårare att fördela enligt handläggaren. Detta beror på att de har fått ansökningar utöver vad de haft medel att fördela vilket inneburit att en del prioriteringar har behövt göras. Handläggaren uppger att om det är något som är oklart i ansökningar så går de tillbaka och ber dem förtydliga detta, men de har aldrig gett avslag p.g.a. ofullständiga ansökningar.

#### Länsstyrelsens informationsarbete om HRV-programmet till olika aktörer

När det handlar om länsstyrelsens informationsarbete om HRV-problematiken uppger hon att det i samband med kartläggningen 2003 visade sig att ungefär 70 flickor var utsatta för HRV i länet. Det fanns ett stort intresse vid en konferens som de hade i början av

informationsarbetet, men när de gick ut och sade till olika aktörer att söka projektmedel kom det inte in så många projektansökningar, menar handläggaren. Därför riktades i stället informationsarbetet mot en regional samverkansgrupp som arbetade med frågor som berörde mäns våld mot kvinnor. På så sätt försökte de stimulera aktörer att söka pengar. Handläggaren berättar att det 2004 var trögt med projektansökningar men att det började bli lite bättre 2005. Fortfarande fick de dock inte med sig alla kommuner och framför allt inte frivilliga organisationer och invandrarföreningar. Handläggaren menar att det förmodligen berodde på att de inte visste hur de skulle få ut budskapet till dessa organisationer och föreningar. En lyckad satsning var dock att gå ut till invandrarkvinnor som går vårdbiträdesutbildning. De sökte senare projektmedel och fick det. Ett annat sätt att nå ut var att bevilja medel till ABF:s närradio då många invandrare lyssnar på radio. Först 2006 fick de en somalisk föräldraförening att söka medel, berättar handläggaren. De var intresserad att bedriva föräldrakringor och därefter har ytterligare en somalisk förening hört av sig. Handläggaren uppger att de inte har tolkat att krav på 50 % medfinansiering är anledningen till varför så få frivilliga organisationer och invandrarföreningar inkommit med ansökan. Länsstyrelsen har sagt att de ska bidra med en egen del, men de bidrar med lokaler och sina aktiva medlemmar. Hon säger att de har varit ganska frikostiga där, länsstyrelsen har inte lagt någon begränsning, utan har försökt att lösa det på något sätt så fort någon har visat intresse att driva ett projekt.

Handläggaren menar att de fortfarande inte har alla kommuner med sig. Exempelvis har en kommun som har 20-25 000 invånare varit mycket aktiv och jobbat mycket brett med integration, skolan och socialtjänsten. De har haft ett arbete när det gäller mäns våld mot kvinnor också och de jobbade i samverkan. För dem var det naturligt att ta in HRV-problematiken också, så de var tidigt ute med en ansökan. Västerås som är den största kommunen har flest antal HRV-ärenden. Där var det dock svårt att få med socialtjänsten att söka medel, menar handläggaren. En frivilligförening inom ABF - Arosdöttrarna såg dock att det inte fungerade i kommunen, och hörde av sig till länsstyrelsen. Efter föreningens påtryckning tog länsstyrelsen kontakt med socialtjänsten i Västerås och uppmanade dem att söka projektmedel för att se över sina interna rutiner och samverka med andra, berättar handläggaren. Detta resulterade i att socialtjänsten sökte medel 2005. Hon berättar vidare att de haft en ambition att få en spridning av projekt över länet. För närvarande är det fyra kommuner som är engagerade i HRV-projekt i länet.

#### Erfarenheter av projekten

Överlag tycker handläggaren att projekten har fungerat bra. Länsstyrelsen har bland annat varit aktiv i att ta fram en e-maillista där projekten har kunnat kontakta varandra. Länsstyrelsen har vidare anordnat träffar där projektägare har fått träffas för att utbyta erfarenheter.

*”Detta innebär att jag har haft en samordnande funktion utifrån ett länsperspektiv.”*

Hon ger vidare exempel på projekt som har fungerat bra. Ett exempel är ett projekt inom Västerås som handlat om översyn av deras interna processer och hur man samarbetar externt. Det projektet är inte helt slutfört men man kan se redan nu att det hänt saker i Västerås. En ny verksamhet som heter Kvinnocentret har öppnat som ska ta hand om våldutsatta kvinnor, och i deras målgrupp ingår också HRV-utsatta. Från och med årsskiftet blir den verksamheten permanent. På kvinnocentret jobbar man också med de frivilliga organisationer exempelvis med Aros döttrar som ger stöd till främst invandrarkvinnor. Ett annat bra projekt finns i

Köping, enligt handläggaren, där socialtjänsten först gjorde en inventering av hur behovet såg ut och därefter tog fram en handlingsplan, som bl.a. innehöll utbildning av personal inom skola och socialtjänst. Det projektet gjorde att skolan har tagit ett jättestort ansvar och utbildat sin egen personal.

Handläggaren uppger att pengarna varit en hjälp att driva HRV-frågorna på regional nivå. Dock ser de integrationen som nästa problemområde, de satsningar som gjorts har inte omfattat integrationen. Hon säger att de försöker hitta kanaler i kommunernas integrationsarbete, men att det är svårt. De som jobbar med integration känner till väldigt lite om HRV. Handläggare som jobbar med integrationsfrågor ser inte fenomenet HRV. Det har bedrivits ett projekt inom ramen för integrationsarbete som bestod av en föräldrautbildning. Invandrarföreningar, exempelvis den somaliska föreningen, är dock bra på att visa vad som inte fungerar och vilka behov som finns.

Tillsammans med fem andra länsstyrelser har medel även sökts från Länsstyrelsen i Östergötland för att genomföra spetskompetensutbildning av utvalda personer i länen, berättar hon vidare. Totalt elva personer i Västmanlands län har fått en relativt omfattande utbildning i HRV. Dessa personer återfinns inom polis, socialtjänsten, ungdomsmottagning, skola och en inom integrationen. Tanken är att de ska sprida sina kunskaper och fungera som rådgivare.

Handläggaren på länsstyrelsen efterlyser dock mer samordning av resurserna:

*”Att man ska ha en helhetstänkt integration och socialtjänst. Som det är nu är det många myndigheter som har de här uppdragen. Rikspolisstyrelsen och Brottsoffermyndigheten har uppdrag. Det spretar ganska mycket. Länsstyrelsen i Östergötland har samordningsansvaret. Ett mera samlat grepp behövs. Det är svårt att hålla koll på vem som gör vad.”*

#### Projektens resultatredovisningar

Handläggaren uppger att de inte har sammanställt projektresultaten, men de projektansvariga fyller i en särskilt mall för att länsstyrelsen ska kunna bedöma om de har uppfyllt de mål som de satt upp i sina ansökningar. De tittar på om de har följt beskrivningen i ansökan mot den budget som de har angivit. Om målen och syften är uppnådda betalar de ut den resterande summan. Om målen inte är uppfyllda så betalar de bara ut en del av det utlovade, oftast beroende på att projekten blivit billigare än beräknat.

Hon berättar vidare att de har två former av projekt; dels kommuners projekt som handlar om kommunens interna processer och samverkan, dels en del projekt som har bedrivit olika föräldrakurser och ungdomsutbildningar, vilket är ett annat spår. Under de första projektåren bedrevs även forumteater ute i skolorna. Även närradion har spridit sitt budskap genom att invandrarungdomar har fått lära sig hur man sänder närradio samtidigt som temat har varit HRV.

Som ett resultat av projekten säger hon att de kan se en större medvetenhet om HRV-problematiken i länet. Kommunerna, frivilliga organisationer och invandrarföreningar har sett att de kan vända sig till länsstyrelsen när det handlar om de här frågorna. Media har spelat en stor roll att följa upp frågan.

### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Länsstyrelsen i Västmanland har inte gjort någon egen eller extern resultatutvärdering av tidigare finansierade projekt.

#### *Länsstyrelsen i Jämtland*

Den dokumentation som finns att tillgå (bilaga 2) visar att Länsstyrelsen i Jämtland under 2004 finansierade två projekt. Det ena handlade om en kartläggning av förekomsten av HRV och det andra projektet var av utbildningskaraktär. Vidare framgår att länsstyrelsen under 2005-2006 beviljade bidrag till ytterligare tre projekt av utbildning och – kompetenshövande karaktär.

### Om HRV-programmets riktlinjer

Den intervjuade handläggaren berättar att de konsulenter som länsstyrelsen har haft, båda har slutat. Han uppger därför att han har hittat riktlinjerna nyligen.

### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren anser att de har haft tillräckligt med medel på länsstyrelsen för att fördela bland sökande projekt. Det är snarare så att länsstyrelsen har haft svårt att fördela pengarna, så att de istället har fått hitta på egna aktiviteter. Han berättar att det under de första åren nog fanns en bild hos kommunerna av att vi inte har haft någon invandring. Han poängterar att invandringen sjönk från en hög nivå i slutet på 80-talet och början på 90-talet och att invandringen i stort sett var obefintlig under ett antal år för att under de senaste åren ha ökat igen. Enligt handläggaren finns det väldigt lite av andra kulturer i Jämtland och därför är det svårt att skapa entusiasm hos kommunerna och särskilt hos de små kommunerna.

*”Jag beskrev inför i fjol 2006 att vi hade svårt att få ut pengarna och svårt att få in ansökningar så vi fick inga pengar i fjol. Däremot fick vi omkring 170 000 kronor i år men det är ganska små summor och det beror väl på att vi har tvingats göra egna aktiviteter.”*

De första pengarna användes för att göra en kartläggning och då hade de en person anställd under ett halvår som gjorde dels enkäter, en sammanställning och sedan som avslutning en dag med ett hundratal åhörare för att lyfta den här frågan – det var avslutningen på den första perioden. Kartläggningen visade på att även om HRV-problematiken inte var så vanligt förekommande i Jämtlands län, så kunde man anta att det fanns ett ganska stort mörkertal. Då fanns det inga invandrarföreningar i länet vilket gjorde det svårt att hitta några lokala aktörer som var intresserade, och kommunerna kunde inte uppmuntras att göra egna ansökningar. Det fanns därför endast ett projekt i länet som handlade om kvinnofrid och en person som jobbade halvtid med att åka runt i kommunerna och utbilda och ta fram handlingsplaner. Det har sedan dess blivit lite av en modell de jobbar efter menar hon, eftersom HRV-pengarna är så små och ska delas upp på åtta kommuner så har arbetet lagts ihop med kvinnofrid. Varje år har de också anordnat en temadag där de bjudit in olika aktörer, detta för att på något sätt hålla frågan levande. Länsstyrelsen har även initierat en förstudie för ett projekt med pengar från både HRV och kvinnofrid, som handlar om att skapa ett kommunalt kvinnofridsteam i länet som skulle kunna serva samtliga kommuner i länet. När det gäller att nå ut till föreningar och lokala aktörer så menar handläggaren dock att det fortfarande återstår mycket arbete för att få det att fungera.



### Erfarenheter av projekten

Handläggaren menar att det har varit svårt att få in ansökningar överhuvudtaget vilket gjort att de fått hitta på massa andra saker att göra. Hon anser att det är svårt att säga något om vilka faktorer de har tagit hänsyn till för att bevilja medel eftersom inga ansökningar har kommit in. Han kan heller inte peka på några goda exempel i dagsläget. Handläggaren efterlyser ett resurscentrum där en konsult kan komma ut och bidra med olika typer av ärenden. Exempel på frågor som alltid är viktig i HRV- ärenden är hur man bäst stöttar och hjälper och hur man bör jobba med familjen osv. Vilken typ av insatser fungerar och vilka fungerar inte?

*”Jag tycker ändå att för vår del – i länsstyrelsevärlden – så tycker jag att det här med Östergötland som resurs fungerat relativt bra. För oss i Jämtland så har ju ett problem varit att den person som jobbat in sig plötsligt slutade och då försvinner ju all kompetens från oss.”*

### Projektens resultatredovisningar

Länsstyrelsen har inte sammanställt resultaten, eftersom det finns för få projekt.

### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Det finns inga resultat från utvärdering av egna eller externa projektutvärderingar.

### *Länsstyrelsen i Kalmar*

Länsstyrelsen i Kalmar har under 2005 och 2006 finansierat 16 projekt i enlighet med regeringens direktiv. Myndigheter och frivilliga organisationer har varit överrepresenterade som projektägare. Femton av projekten har haft utbildning och kompetenshöjning om HRV som syfte och mål.

### Om regeringens riktlinjer

Handläggaren på länsstyrelsen anser att regeringens riktlinjer är tydliga men att kommunerna har olika behov och att riktlinjerna därför blir lite begränsande.

### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Projektägarna har som regel beviljats de medel de ansökt om. Enligt handläggaren är det svårt och besvärligt för aktörer att skicka in projektansökan. Hon uppger att kommunerna inte har tid att fylla i eller skriva och förbereda ansökningar till länsstyrelsen.

Hon har svårt att säga precis vilken/a faktorer de tittar på när de beslutar om projektfinansiering men att det är viktigt att man kan se att projektet kan fortleva – att det inte bara blir en dagslända utan att man ser att det är något som det finns ett behov av och att man har ambitionen att det ska kunna fortsätta efter projekttiden. Handläggaren kan inte svara på hur många projekt som fått avslag men säger att de flesta projekt har fått bidrag. Hon menar att många ringer först, så i vissa fall får de besked redan innan de gör någon skriftlig ansökan om att länsstyrelsen inte kan bevilja medel till det de föreslår.

Länsstyrelsen informerar ut i kommunerna om de olika medel som finns att söka – både muntligt och skriftligt vid olika sammankomster och de skickar även ut information, både skriftligt och via hemsidan.

### Erfarenheter av projekten

Ett gott exempel enligt handläggaren är skolorna som varit duktiga på att söka pengar, både enskilt och tillsammans med socialtjänsten när det gäller utbildningsinsatser. Skolorna har

jobbat med studiebesök, föreställningar och de jobbar både med skolungdomar och med deras föräldrar. I skolprojekten har pengarna gått till bra saker och där har man täckt både högskolestadier och gymnasier och det har nått många, fått en god spridning.

På frågan om vad länsstyrelsens behov är inom ramen för HRV-programmet svarar hon:

*”Ja det här med barnhus tycker jag är en sådan grej där det absolut behövs stöd från regeringen för att det ska komma igång och att det kan vara ett nationellt ansvar. Det är samma med kvinnovåld och hedersrelaterat våld – att skyddat boende måste få stöd av regeringen så att det inte är beroende av vilken kommun du bor i. Barnhusen ska inte bli kommunens lilla projekt för då blir det väldigt beroende av vilken kommun du bor i och alla kommuner i Sverige är ju inte stora kommuner. Det är de två områden jag kan se som inte får hänga på kommunernas goda vilja och deras ekonomi. Lite grann blir det så att delar man ut pengar för att sedan plötsligt dra in dem så är det inget lyckat – det är en svaghet i det hela, att man sätter igång saker och så tror man att det ska finnas pengar av sig själv någon annanstans. Man skapar ett behov som man sedan drar in förutsättningarna för.”*

#### Projektens resultatredovisningar

Länsstyrelsen har inte gjort någon sammanställning. Kunskapsökning och faktiskt engagemang är två resultat som handläggaren på länsstyrelsen kan peka på.

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Det finns inga egna eller externa projektutvärderingar gjorda.

#### *Länsstyrelsen på Gotland*

Länsstyrelsen på Gotland har under 2005 och 2006 finansierat åtta projekt i enlighet med regeringens direktiv för fördelning av medel för insatser mot HRV. Polisen, kommunen och frivilliga organisationer har varit projektägare. Fem av projekten har haft utbildning och kompetenshöjande som syfte och mål. Ett projekt handlade om att utveckla ett program för kvinnofrid på Gotland och ett annat projekt har haft ett attitydpåverkande syfte.

#### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på länsstyrelsen anser att regeringens riktlinjer är tydliga men påpekar att det som är en svårighet är kravet på egen finansiering. Det är inte så enkelt för föreningar att hitta en egen finansiering med 50 %.

#### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren berättar att länsstyrelsen inte har utnyttjat alla pengar. Vissa projekt har fått avslag men inte på grund av pengabrist. Men hon uppger att de varit ganska frikostiga ändå att bevilja medel för projekt som handlat om allmänt jämställdhetsarbete under förutsättning att HRV-frågor ingår som den delen.

*”Jag tycker överhuvudtaget inte att det har varit särskilt enkelt att få in ansökningar.”*

Hon berättar att de, för att nå ut till olika samhällsaktörer, försökte koppla ihop HRV-problematiken med kvinnofridsfrågor i allmänhet. De har t.ex. fördelat pengar till en del av arbetet med utvecklingen av ett kvinnofridsprogram för att få in HRV-frågorna i det

samtidigt. Eftersom Gotland är ett litet län så måste man utnyttja de samverkansgrupper som redan finns, menar handläggaren. Det är svårt att bygga upp en egen organisation för HRV speciellt, eftersom det finns en ganska liten andel utländska invånare på Gotland.

#### Erfarenheter av projekten

Hon uppger att ett projekt inte fungerade och att de fick betala tillbaka pengarna, men i allmänhet tror hon har projekten i stort genomfört det som de beviljats medel för att göra. Däremot anser hon att det är svårt att veta hur stor effekt det får för just hedersrelaterat våld, eftersom projekten har satts in i ett lite större sammanhang. Attitydpåverkan tror hon dock ger effekter på sikt. Kunskapsnivån om hedersrelaterat våld har ökat, tillägger hon.

Handläggaren nämner ett exempel som hon till en början inte tyckte hade gått så bra, men som fick en positiv effekt i efterhand. Det var en utbildning på komvux, där man talade för alla nyanlända invandrare om mänskliga rättigheter i ett lite större sammanhang och också om kvinnovåld och HRV. De använde tolkar och det blev ganska mycket diskussioner. Detta projekt ledde till att det var en grupp kvinnor, svenska kvinnor och andra kvinnor som handläggaren träffade några gånger. Tanken var då att de skulle försöka skapa ett nätverk mellan kvinnor. Det verkar ha fungerat i efterhand menar handläggaren för nu är de engagerade i "Global Gotland" och flera vill engagera sig i kvinnojouren. Det är ett nätverk av kvinnor med både svensk och utländsk bakgrund som kanske kan nå ut till flera. Att få in andra kulturer i kvinnojouren är positivt menar handläggaren, eftersom det saknas kvinnor med utländsk bakgrund i jouren på Gotland.

Handläggaren lyfter fram behovet av forskning;

*"Jag skulle vilja ha mer forskningsresultat som en hjälp till socialtjänsten. Forskning om hur man angriper HRV-problematiken och bra exempel på tillvägagångssätt och förhållningssätt. För när man har kunskap om bakgrunden så förstår man att det inte är enkelt att jobba med det här, men som handläggare sitter de där ändå och ska hitta bra sätt att jobba med frågorna."*

#### Projektens resultatredovisningar

På frågan om hur projektägarna redovisar resultat till länsstyrelserna svarar hon:

*"Det har exempelvis varit en del utbildningar för socialtjänsten och just nu har man fått pengar för att utarbeta ett speciellt handlingsprogram för hedersrelaterat våld också och då kommer vi ju naturligtvis kräva in själva programmet och hur de implementerar det. Vi begär in en ekonomisk redovisning över de olika kostnadsposterna men begär inte in kvittounderlag ex från de kommunala förvaltningarna. Vi tar ställning till den ekonomiska redovisningen och genomfört projekt på samma gång."*

#### Redovisade resultat från egna eller externa projektutvärderingar

Det finns inga resultat från utvärdering av egna eller externa projektutvärderingar. Däremot redovisas t.ex. hur många deltagare som deltagit vid studiedagar. Utbildningen på KomVux utvärderades av kursdeltagarna. HVR-frågorna har lyfts in i handlingsprogram för kvinnofrid som har antagits av kommunfullmäktige, enligt handläggaren.

### *Länsstyrelsen i Västra Götaland*

Länsstyrelsen i Västra Götaland har under 2003 och 2004-05 beviljat medel till 59 förebyggande projekt. Av dessa var 18 projektanordnare organisationer bildade på etnisk grund. Under 2005-06 beviljades medel till 42 förebyggande projekt, varav 21 anordnare var organisationer bildade på etnisk grund och 2006-07 gavs stöd till 22 förebyggande projekt av vilka 14 genomfördes av organisationer bildade på etnisk grund. Majoriteten av projekten har varit av attitydpåverkande karaktär. Många samhällsaktörer har fått medel. Utöver organisationer bildade på etnisk grund har andra frivilliga organisationer liksom skolor, socialtjänster m.fl. varit projektägare. Förutom bidrag till förebyggande insatser har Västra Götalands län även utdelat bidrag till organisering av skyddat boende. Samtliga projekt ligger i linje med regeringens direktiv om medelfördelning

### Om HRV-programmets riktlinjer

Handläggaren på länsstyrelsen anser att det har varit lagom styrning och öppenhet i direktiven. Regeringen har pekat ut viktiga områden och han anser att de har haft tillräcklig frihet att stödja olika insatser.

### Tillgång till medel och tillvägagångssättet att bevilja medel

Handläggaren anser att medlen att fördela har varit tillräckliga. Länsstyrelsen har dessutom förstärkt sina möjligheter att bevilja medel genom ett samarbete med ESF-rådet, som har varit med och samfinansierat. Denna samverkan skedde under 2004-2006. Några projekt har fått avslag med motivering att de inte har varit etablerade föreningar. Krav på att föreningen varit registrerad i någon kommun har funnits. De kan senare ha fått bidrag när de blivit mer etablerade. Avslag har även kunnat ha sin grund i att idén inte har varit riktad mot målgruppen eller inte haft som syfte att påverka problematiken, utan varit alltför allmänt hållet. Ett överklagande mot avslag för ett skyddat boende gick till Kammarrätten, men länsstyrelsen fick rätt hela vägen. Det var ett HVB-hem som skulle fungera som skyddat boende. De ville blanda olika kategorier av ungdomar, vilket var skälet till avslag. Avslag har även lämnats till privata verksamheter, både skyddade boenden och förebyggande insatser eftersom sådana inte varit bidragsberättigade. Länsstyrelsen har beviljat medel för ett flertal olika insatser såsom stöd till utsatta, attitydpåverkan och utbildning. Stöd har också getts till flera olika projektanordnare som arbetat med "HBT-hedersrelaterat våld". Dessa projekt har genomförts av RFSL och HOMAN (organisation för invandrare). Stöd har också gått till Iranska flyktingrådet som genom ett särskilt HBT-projekt arbetat med frågan bland invandrare. Myndigheter som jobbat med HBT har också fått stöd och Länsstyrelsen har också haft en projektassistent som jobbat med HBT-HRV problematik sedan 2004.

### Erfarenheter av projekten

Handläggaren berättar att regeringens riktlinjer har preciserats inom Västra Götaland. För att erhålla medel ska projekten fokusera på något av följande områden;

(a) skydd och stöd till utsatta (b) påverkan av grupper som bär på detta problem (c) utbildning av handläggare som möter HRV-problematik (d) insatser mot HRV-problematik som del i våld i nära relationer eller arbete för jämställdhet. I bedömningen av ansökningar har man även tittat på om projekten satt upp realistiska målsättningar, om det finns en långsiktig planering och om projekten bygger på demokratisk grund och jämställdhet. Det viktigaste har dock varit att det vänder sig till målgruppen.

Av ett 90-talet projekt under perioden 2003-2006 har ett 80-tal projekt uppfyllt sina egna målsättningar och ett 10-tal har inte orkat med av många olika skäl (sjukdom, eller spänt bågen för högt). En del projekt är stora, berättar handläggaren. Länsstyrelsen gav bl.a stöd till

ett kriscentrum i Trollhättan för våld i nära relationer som nu har permanentats och drivs med kommunala medel. Andra kommunala insatser har gjorts inom skolan där man har införlivat arbetet kring den här problematiken i ämnet livskunskap och genom andra insatser. Det finns också frivilliga organisationer som både före och efter har arbetat med frågan. På frågan om länsstyrelsens behov i samband med HRV-problematiken svarar handläggaren att behoven är hur stora som helst.

*”Det här sitter ju väldigt djupt i många familjer och släkter i olika etniska grupper och det tar ju tid att förändra. Därför är det viktigt att inte minst stärka de krafter som vill värna de mänskliga rättigheterna för ungdomar inom de etniska grupper där det är ett problem.”*

Handläggaren anser att det har gått bra att nå ut till dessa grupper. Inom länet finns invånare med bakgrund inom de flesta etniska grupper som enligt dem själva och enligt internationella undersökningar rymmer hedersrelaterat våld. I stort sett alla etniska grupper har drivit något projekt, med något enstaka undantag berättar han.

Länsstyrelsen har tänkt strategiskt genom att stärka krafterna inom dessa etniska grupper;

*”Det är vår fasta övertygelse, att ju fler som kan ta kamp inom den egna etniska gruppen, på det egna språket och med utgångspunkt från kunskap ur den egna kulturen för att ändra på uppfattningarna är en av de absolut viktigaste framgångsvägarna.”*

Det finns ett fortsatt behov av utbildning menar handläggaren. De har framför allt satsat på socialtjänsten och skolan – de som möter problematiken främst, och den satsningen fortsätter. De har även initierat en föreläsningsserie för lärare där målsättningen är att nå 5000 lärare 2008.

Inom socialtjänsten behövs det fortlöpande utbildning pga av rotation i socialarbetarkåren, enligt handläggaren. Han menar även att det behövs speciell utbildning för socialekreterare. Därför har det skett stora utbildningssatsningar för denna grupp genom endagsutbildningar. Dessutom erbjuds nyckelpersoner i skola, socialtjänst m.fl. verksamheter en särskild Spetskompetensutbildning som går över hela åtta studiedagar. De som får den kvalificerade utbildningen ska i sin tur skapa nya nätverk och i mån av kraft och tid ställa upp som rådgivare och föreläsare efter utbildningen.

#### Projektens resultatredovisningar

Handläggaren uppger att de ännu inte har sammanställt resultaten. Det är dock handläggaren på länsstyrelsen som löpande kommer att gå igenom de 110 projekt som de beviljat medel för under 2004-2007. Han kommer att redovisa vad som har gjorts, och därefter kommer länsstyrelsen att anlita någon extern utvärderare för hela satsningen. Under 2008 kommer länsstyrelsen att ge ut ett särskilt material där projekten själva – dock inte alla - får berätta om sina insatser och vad de själva tycker har varit resultaten.

Handläggaren betonar dock att man stöter på ett antal olika problem när man vill mäta resultat av det här arbetet pga av att alla projekt är en del i ett långsiktigt arbete för att förändra attityderna. *”Det är väldigt svårt att mäta en attitydförändring i stora grupper som omfattas av det här tänkandet”*. Det man kan göra är att mäta hur många människor som har nåtts i samtal för att förändra detta. Däremot är det svårt att skicka en enkät till enskilda som varit med i dom här sammanhangen, det rör sig om väldigt många, och dessutom lär dom inte svara

och man kan kanske inte heller få tag i dom. Man kan även undersöka hur många projekt som har haft en stödjande verksamhet i sina uppdrag, hur många de har hjälpt och så. Det är ett mått på hur projekten har klarat av det, men det säger inget om de här ungdomarna har klarat sig bra eller inte, menar handläggaren. En insats kan vara väldigt bra men ungdomarna klarar sig ändå inte av andra skäl.

*”Det här är ett arbete som bara är i början för att förändra attityder av mångtusenårigt hävdad slag.”*

#### Redovisade resultat från utvärderingar av egna eller externa projektutvärderingar

Länsstyrelsen i Västra Götaland har genomfört tre egna enkätundersökningar kring arbetet mot HRV. Västra Götaland har också beställt en extern utvärdering av skyddat boende vid Gryning Vård (se avsnitt om skyddat boende).

I rapporten *Rätt till sin egen kärlek. Situationen för ungdomar som utsätts för våld och hot av närstående p.g.a. sin sexuella läggning* (Länsstyrelsen Västra Götaland 2004:27) redovisas resultaten av en e-postenkät som har skickats till 233 personer inom socialtjänsten (78), gymnasieskolor (77), ungdomsmottagningar (50), kvinnojourer (23), mansjourer (1) i Västra Götaland. Svarefrekvensen är låg (36 %) varför slutsatserna är osäkra. I rapporten konstateras att problemet med denna typ av våld och hot inte är väl känt eller uppmärksammat av handläggare eller frivilligorganisationer. Ett fåtal gymnasieskolor, socialtjänster och ungdomsmottagningar har mött och hjälpt ungdomar som upplevt hot och våld p.g.a. sexuell läggning. Sammanlagt har tretton ungdomar fått någon typ av stöd i form av kontakter med andra ungdomar med samma sexuella läggning, samtalsstöd med kurator, samtalsstöd hos BUP, samtalsstöd av socialsekreterare, föräldrasamtal för attitydpåverkan, familjehemsplacering, etablerat kontakt för hjälp av socialtjänst (ibid sid 6). I rapporten antas att rädsla för våld och hot gör att många inte vågar ta kontakt och att problemets omfattning bland annat av detta skäl inte går att avgöra. Ingen utvärdering av insatserna har gjorts.

I en andra enkät undersöktes stöd till personal inom skola och socialtjänst som utsatts för hot i sitt arbete mot HRV. Det framgår inte till hur många enkäten har skickats. I rapporten *Hot i arbete mot hedersrelaterat våld. Situationen för personal i socialtjänst och skola* (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2005) redovisas 57 socialarbetares och 32 elevvårdares, skolsköterskors eller kuratorers svar. Tolv handläggare vid socialtjänsten och tre elevvårdare rapporterar att de utsatts för hot och fem vid socialtjänsten och fyra vid skolan att de känt sig hotade utan att ett uttryckligt hot förekommit. Några direkta insatser har inte gjorts inom ramen för HRV-satsningen och därför har det inte funnits några insatser att utvärdera. I rapporten konstateras att de hotade upplevt ett bra stöd från ledning och arbetskamrater varför man inte kan förvänta sig några riktade insatser till personal.

I en tredje enkät har kompetensutveckling och samverkan kring socialtjänstens och skolans arbete mot HRV undersökts. I rapporten *Socialtjänstens och skolans arbete mot hedersrelaterat våld. Kompetensutveckling och samverkan – Resultat av enkätundersökning 2006* (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2007) redovisas 56 socialtjänstenheter och 95 grund- och gymnasieskolors svar. Skolorna har arbetat med närmare 300 ungdomar som utsatts för HRV under perioden 2003-2006 och 41 socialtjänstenheter uppger att de arbetat med ett eller flera HRV ärenden eller totalt 244 ärenden under samma period. Enkätmottagarna har fått svara på frågor om genomslaget av länsstyrelsens material och utbildningsinsatser. 80 % av skolorna och 73 % av socialtjänsterna som arbetat med HRV-ärenden anser sig ha fått ”kunskap om mekanismerna” bakom HRV genom länsstyrelsens material (Länsstyrelsen i

Västra Götaland, 2007). Ett liknande resultat rapporteras vad gäller kunskap om metoder och rutiner i arbetet mot HRV. Kunskaperna om HRV behöver dock förstärkas bland annat för skolpersonal. Beträffande samverkan i arbetet mot HRV mellan skola och socialtjänst menar en tredjedel (36 %) att det fungerar bra och 85 % menar att samarbetet behöver förbättras. Det framgår inte av enkätundersökningen vilken kunskap om HRV som förmedlas i regionen. Men länsstyrelsens handlingsprogram för arbete mot HRV kännetecknas av ett mänskligt rättighets- och antidiskrimineringsperspektiv och det framhålls att problematiken har en kulturell dimension (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2006), vilket kan antas genomsyra kunskapsförmedlingen.

Än så länge har ingen sammanställning av resultat från de länsstyrelsefinansierade projekten gjorts i Västra Götaland. Av intervjun med länsstyrelsens handläggare framgår att de drygt 120 förebyggande projekt som länsstyrelsen finansierat 2003-2007 kommer att följas upp. Planen är att redovisa vad som har gjorts i olika projekt. Sedan kommer en extern utvärderare att ges i uppdrag att utvärdera de förebyggande projekten i likhet med den utvärdering som redan genomförts av skyddat boende.

#### *Sammanfattning av länsstyrelserna uppdrag och erfarenheter*

Beträffande länsstyrelsernas uppdrag, visar en genomgång av tillgänglig dokumentation och projektbeskrivningar att länsstyrelserna i allmänhet har beviljat medel i enlighet med regeringens riktlinjer. Totalt har vi fått kännedom om 415 lokala projekt (bilaga 2). Det kan finnas ytterligare något projekt som vi inte känner till, men detta förändrar bara marginellt den samlade bild av till vad medlen har använts. Länsstyrelserna har beviljat medel för fyra olika typer av projekt;

- (1) kunskaps- och kompetenshöjande projekt,
- (2) attitydpåverkande projekt,
- (3) projekt i syfte att främja samverkan,
- (4) handlingsplaner och kartläggningar.

Av de knappt 120 miljoner som länsstyrelserna har fått att fördela till lokala projekt 2003-2006 har 20 procent av medlen ännu inte fördelats. Hur stor del av medlen som redan är in-tecknade i insatser under kommande år går inte att utläsa av den ekonomiska redovisningen. Vissa kommuner har kunnat fördela betydligt mer medel, medan några har haft svårt att göra av med pengarna p.g.a. av ett svagt intresse att söka projektmedel.

När det gäller länsstyrelsernas *erfarenheter* av handläggning av HRV-programmet har tio handläggare intervjuats om sina erfarenheter och sin syn på regeringens insatser mot hedersrelaterat våld. De intervjuade handläggarna ser både styrkor och svagheter i regeringens HRV-program. När det handlar om regeringens riktlinjer beträffande fördelning av medel uppger sju av tio intervjuade att riktlinjerna har varit tydliga och tillräckligt öppna. En styrka med dessa öppna och tydliga riktlinjer har varit att de berörda länsstyrelserna har kunnat tolka formuleringarna utifrån kommunernas olika behov. Enbart tre av länsstyrelserna har uppgett att riktlinjerna har varit "ganska tydliga", och dessa tre länsstyrelser ser en begränsning med regeringens riktlinjer. De påpekar att ideella och frivilliga organisationer har haft sämre förutsättningar för att söka medel eftersom de haft betydligt svårare att bidra med 50% medfinansiering. Detta har ofta medfört att vägen till att få ett projekt finansierat har upplevts som lång och tröttsam. En av länsstyrelserna ser särskilt denna begränsning som besvärlig och ser det som ett utnyttjande av "obetalt kvinnoarbete". Samtliga länsstyrelser utom en uppger att stimulanspengarna har varit tillräckliga över åren för att dela ut mellan olika projekt. Länsstyrelserna har generellt anpassat medelfördelningen efter kommunernas eller de

sökandes behov utifrån regeringens riktlinjer. Enbart en länsstyrelse hävdar att regeringens medel inte räcker för de inkomna projekten under 2007.

Länsstyrelserna har använt sig av olika strategier för att uppmuntra aktörer att söka medel. Generellt uppsökande verksamhet har varit den strategi som har använts mest. Uppsökande verksamhet har riktats till kommunen, landstinget, ideella organisationer, invandrarföreningar och skolan. Men även radioprogram och teaterföreställning har använts som en kommunikationsväg till olika aktörer.

De beviljade projekten har främst varit kunskaps- och kompetenshöjande eller attitydpåverkande. Skolorna har upplevts som en aktiv sökande och en viktig aktör i HRV-programmet.

Resultatredovisningen av projekten har hittills varit begränsad. Samtliga länsstyrelser uppger att de har tagit emot delrapporter och slutrapporter, men det finns inga systematiska sammanställningar av projektens resultat. Handläggarna har till regeringen lämnat in en kort sammanfattande ekonomisk redovisning baserad på de inkomna rapporterna från lokala projektägare. Få utvärderingar av projekten har hittills gjorts av länsstyrelserna. De som gjorts är mer av beskrivande karaktär. I några utvärderingar av skyddat boende och av kunskapshöjande projekt går det att utläsa en del resultat (se slutsatser i nästa kapitel).

På frågan om handläggarna har märkt något resultat av satsningen än så länge svarar de flesta att medvetenheten om fenomenet våld mot kvinnor som kan kopplas till hederstänkande har kommit för att stanna. Några länsstyrelser pekar på verksamheter och insatser mot hedersrelaterat våld som har permanentats i ordinarie verksamhet. Olika typer av nätverk har byggts upp kring offren. Skolan och frivilliga organisationer spelar en viktig roll enligt länsstyrelserna. En handläggare vid en länsstyrelse i ett av storstadslänen tar även upp frågan om resultatmätningens svårigheter. Ett av de argument som används är att det är svårt att få tag i dem som deltagit i projekten i efterhand. Enbart två länsstyrelser har svårt att peka på resultat på grund av svårigheter att dra igång projekt.

Nästan alla länsstyrelser är eniga om att kompetens och ”ny” kunskap kommer att stanna kvar i kommuner och hos myndigheter. Däremot påpekar en del av länsstyrelserna sämre överlevnadsvillkor för verksamhet och projekt som frivilliga organisationer och invandrarföreningar genomfört. Länsstyrelserna menar att frivilliga organisationer och invandrarföreningar är beroende av statsmedel varför det finns en risk att dessa organisationer och föreningar antingen får det svårare att arbeta eller att insatser mot HRV helt läggs ner.

På frågan om vad som är länsstyrelsernas behov idag, uppger de flesta av länsstyrelserna att behovet av en regional eller nationell ”samordning” och ”kunskapsbank” blivit allt mer tydligt. Länsstyrelserna menar att en bättre samordning av resurserna behövs. Uppfattningarna om Östergötlands funktion som bidragsförmedlare för nationella och länsövergripande projekt går isär. Vissa av de intervjuade handläggarna tycker att samarbetet har varit av god kvalitet medan andra tycker att Östergötland borde ha haft ett närmare samarbete med andra aktörer. Slutligen riktas kritik mot en del kommuner som inte anser sig äga problematiken. Trots mycket stora ansträngningar upplever handläggarna att det är svårt att övertyga särskilt små kommuner att arbeta med HRV-problematiken.



## 5. Slutsatser

Inledningsvis betonades att delrapportens beskrivningar och bedömningar av HRV-programmet fokuserar på målen med HRV-programmet, dvs. att tillhandahålla skyddat boende, att öka kunskaperna om HRV och att påverka attityderna.

Den relativa omfattningen av bl.a. kunskapshöjande och attitydpåverkande projekt, samt vilka målgrupper som prioriteras har i rapporten beskrivits och bedömts på nationell, länsövergripande och lokal nivå. Erfarenheter av hur insatser mot HRV har fungerat har vi undersökt genom aktörer som medverkat i eller berörts av insatserna, dels i egna studier, dels genom analys av andra studier och rapporter som vi använt som sekundärkällor. Framförallt har erfarenheter av kunskapshöjande och attitydpåverkande insatser och projekt undersökts. Därutöver har andra viktiga erfarenheter i samband med genomförandet av olika insatser uppmärksamats. Resultat av insatserna har bedömts av intervjupersoner och enkätrespondenter samt av andra utvärderare som undersökt resultat av insatserna. Eftersom det saknas undersökningar av attitydpåverkande insatser kommer resultat från sådana projekt inte att kunna bedömas. Utifrån dessa utgångspunkter och begränsningar har sex slutsatser dragits:

*(1) De flesta nationella och länsövergripande regeringsuppdrag och knappt hälften av de lokala projekten har haft ett kunskapshöjande syfte.*

Att öka kunskaperna om HRV har varit ett uttalat mål med HRV-programmet och som framgår av rapporten har många projekt initierats med det syftet. Tidigare och nuvarande regering har delvis försökt påverka den kunskap om HRV som ska förmedlas inom programmet genom att peka på hur samhällsproblemet ska förstås. I regeringens uppdrag till Myndigheten till skolutveckling sägs bland annat att myndigheten ska ”planera och genomföra de insatser som bedöms bäst kunna stödja skolornas arbete med att förebygga patriarkalt förtryck varav s.k. hedersrelaterat våld är en del” (Ju2006/3184/IM). I uppdraget till Ungdomsstyrelsen sägs att ”Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem och en del av detta är det s.k. hedersrelaterade våldet” (Ju2006/3185/IM). I det senaste uppdraget till Riskpolisstyrelsen påtalas att ”Problematiken gällande hedersrelaterat våld och förtryck är bred och rymmer även specifika företeelser såsom könsstymning och tvångsäktenskap” (IJ2007/349/JÅM, IJ2007/2249/JÅM). Det är dock inte helt klart vilken syn på hedersrelaterat våld som den nuvarande regeringen hittills har haft. I samband med färdigställandet av UCERs delrapport 3 upplyste vi om att den nuvarande regeringen inte har någon officiell definition som den utgår ifrån, men att den ligger nära FNs definition. Den tidigare regeringen utgick i olika sammanhang från FNs definition med betoning på ett feministiskt rättighetsperspektiv i synen på hedersrelaterat våld (se Hanberger, Wikström och Ghazinour, 2006). I regeringens handlingsplan för att bekämpa bland annat hedersrelaterat våld som presenterades hösten 2007 (skr. 2007/08:39) framträder den nuvarande regeringens syn på hedersrelaterat våld. I fotnoten nedan återges vad som är att betrakta som regeringens definition av HRV. Som framgår betonas det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär och att både kvinnor och män kan vara offer och förövare.<sup>8</sup>

---

<sup>8</sup> ”När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också

(2) *Få projekt har relativt sett vänt sig till män/pojkar och målgruppen HBT-ungdomar.*

Elva procent av de lokala projekten har uttalat vänt sig till målgruppen pojkar/unga män och tre procent till HBT-ungdomar. Från 2005 gäller riktlinjerna för länsstyrelsernas fördelning av stöd till insatser mot HRV även HBT-ungdomar. (Utöver de lokala projekten har Östergötlands län lämnat stöd till några länsövergripande projekt som har haft HBT-ungdomar som målgrupp.) Även om inte övriga lokala projekt direkt eller indirekt vänder sig till flickor/unga kvinnor så gör de flesta det. De kunskapshöjande projekt som vänt sig till myndigheter, kommuner och frivilliga organisationer och till personal som arbetar mot HRV har haft ett fokus på offret som i de allra flesta fall uppfattas vara en flicka/ung kvinna.

(3) *De nationella uppdragen har främst bidragit till att sprida kunskap om hedersrelaterat våld som ett kulturellt och patriarkalt samhällsproblem samt att våldet strider mot internationell rätt. Målgrupperna bekräftar att de fått viss ökad kunskap.*

Slutsatsen baseras på material om HRV som förmedlas i Åklagarmyndighetens handbok och Rikspolisstyrelsens material och film, Myndigheten för skolutvecklings bok ”Starkare än du tror” och MSUs utvärdering av användningen av boken, samt Ungdomsstyrelsen utbildningsstöd till tjejjourer. Beträffande kulturaspekten i definitionen av HRV avses hederstänkande som förekommer i en del traditionella kulturer då en ung kvinna kan dra skam över en hel familj eller släkt om hon uppträder på ett sätt som gör att hon kan riskera att förlora oskulden innan hon gifter sig.

Rikspolisstyrelsens och Åklagarmyndighetens projekt har främst bidragit till kunskaps-spridning om HRV som ett kulturellt och patriarkalt samhällsproblem. Den personal som deltagit i myndigheternas utbildningssatsningar upplever oftast att utbildningarna har varit bra och bekräftar att de lärt sig mer om HRV-problematiken.

Myndigheten för Skolutveckling har med boken ”Starkare än du tror” hittills i mycket begränsad omfattning bidragit till att öka skolans kunskap om HRV-problematiken. MSU finner i en extern utvärdering att kunskapsspridningen av *Starkare än du tror* inte varit framgångsrik. Av myndighetens slutrapport till regeringen framgår att boken inte beställts i någon större omfattning och att boken därmed inte fått den önskade spridningen. Främst har elevhälsan och enskilda lärare läst eller uppmanats att läsa boken som en del i utvärderingen. De som läst boken uppfattar den som en bra introduktion till HRV-problematiken. Den kunskap om HRV som betonas i boken är att våld och kränkningar i hederns namn strider mot mänskliga rättigheter, att våldet beror på patriarkala strukturer som främst förekommer i speciella kulturer och att våldet är att uppfatta som en form av patriarkalt våld. Ett konkret förslag på fortsatta insatser mot HRV i skolan har också presenterats för regeringen (MSU slutrapport, 2007).

(4) *Kunskaps- och kompetenshöjande projekt riktade till skola och socialtjänst har i varierad omfattning bidragit till ökad kunskap om hedersrelaterat våld.*

Slutsatsen baseras på UCERs enkät till socialsekreterare i storstadslänen, MSUs utvärdering av *Starkare än du tror*, en enkätundersökning i Västra Götaland, en utvärdering av projekt

---

innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor.” (Skr. 2007/08:39 sid 12). I regeringens ”definition” av HRV ingår också våld och förtryck som drabbar ”homo- och bisexuella av båda könen, samt transpersoner”. Handlingsplanen antogs den 15 november 2007.

som fått bidrag av Länsstyrelsen i Stockholm (Länsstyrelsen i Stockholm, 2006), samt tio länsstyrelsehandläggares bedömningar.

När det gäller utvärderingar av resultat av kunskaps- och kompetenshöjande insatser har än så länge få utvärderingar gjorts. MSUs bokprojekt har redan uppmärksammats och visar på ett mycket begränsat resultat. Länsstyrelsen i Västra Götaland, som genomfört en enkätundersökning av kunskaps- och kompetenshöjande projekt, konstaterar att 80 % av skolorna och 73 % av socialtjänsterna som arbetat med HRV-ärenden upplever att de har fått ”kunskap om mekanismerna” genom länsstyrelsens material och utbildningsinsatser (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2007). Ett liknande resultat rapporteras i samma enkätundersökning vad gäller kunskap om metoder och rutiner i arbetet mot HRV. Det framgår inte av enkätundersökningen vilken kunskap om HRV som förmedlas i regionen. Men länsstyrelsens handlingsprogram för arbete mot HRV kännetecknas av ett mänskligt rättighets- och antidiskrimineringsperspektiv och det framhålls att problematiken har en kulturell dimension (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2006), vilket också kan antas genomsyra kunskapsförmedlingen. Projektägarna till upplysningsprojekt i Stockholm är överlag nöjda med sina insatser som bygger på egna skattningar av resultat (Länsstyrelsen i Stockholm, 2006).

De flesta länsstyrelsehandläggare (av de tio) som tillfrågats om resultat är eniga om att den kunskap som förmedlats i olika utbildningsinsatser kommer att stanna kvar i kommuner och hos myndigheter. Däremot bedöms upptaget av kunskap sämre inom frivilliga organisationer och invandrarföreningar. Eftersom dessa föreningar är beroende av statsbidrag bedömer handläggarna att det finns en risk att föreningarna får det svårare att verka som kunskapspridare och att en del av insatserna troligen upphör.

UCERs enkät till socialsekreterare i storstadslänen visar att en majoritet av socialsekreterarna (76 %) anser att de behöver mer kunskap om HRV (Hanberger, Wikström & Ghazinour, 2007). De flesta (83 %) saknar utbildning i riskbedömning för HRV. Likaså anser nästan lika många (77 %) att de inte har tillräcklig kunskap om hur man bemöter berörda i samband med HRV-ärenden. Ansvariga för skyddade boenden för HRV påpekar att socialsekreterare har varierande och många gånger otillräcklig kunskap vid riskbedömning och omhändertagande, vilket tillsammans pekar på ett fortsatt behov av kunskapshöjande insatser.

*(5) Tillgången till skyddat boende har tillgodosetts och målen med insatsen har delvis uppfyllts, men insatsen har uppenbara begränsningar, framförallt saknas ett långsiktigt helhetsperspektiv och ett utvecklat familjearbete.*

Slutsatsen baseras på UCERs delstudie av skyddat boende och IMS rapport om resultat av skyddat boende, samt två externa utvärderingar av boendena Kruton och Gryning Vård.

Ett av målen med satsningen har varit att tillgodose behovet av skyddat boende. Så har också skett, även om man kan göra olika bedömningar om problemets omfattning och vad som ska anses vara en tillräcklig hotbild eller ett överdrivet kontrollerande som berättigar till en plats i skyddat boende. Vår huvudslutsats i delstudien om skyddat boende var:

Skyddat boende bidrar tillsammans med andra insatser till att placerade HRV ungdomar får tillfälligt skydd och trygghet, stärkt självbild, självkänsla och självförtroende, samt nya sociala relationer. Men för att ungdomarna (och deras familjer) ska kunna må bra och utvecklas efter placeringen krävs mer långsiktigt syftande insatser.

Att insatsen skyddat boende har begränsningar bekräftas av UCERs delstudie om skyddat boende och IMS uppföljningsstudie. Hot och våld har fortsatt för en tredjedel av personerna som vistats i skyddat boende enligt IMS studie. Behovet av kontakt med familjerna är också fortsatt starkt, vilket framgår av båda studierna. Vi kan också konstatera att insatser riktade till familjer och förövare (Ghazinour, Hanberger och Mårald, 2007) inte har använts och utvecklats i den utsträckning som skulle behövas för att uppnå ett långsiktigt framgångsrikt resultat för offer, familjer och förövare.

*(6) Länsstyrelsernas handläggare upplever att det finns många lyckade lokala projekt. Dessa kännetecknas främst av att projekten har fått uppmärksamhet, efterfrågats och uppnått projektmålen.*

Någon systematisk uppföljning eller utvärdering av länsstyrelsefinansierade projekt har ännu inte gjorts och av intervjuvärderna från hälften av länsstyrelsehandläggarna att döma är det inte sannolikt att någon mer omfattande utvärdering kommer att göras av projekten av de flesta länsstyrelser. Någon form av sammanställning, baserad på projektdokumentationen, kommer länsstyrelserna att göra.

## Referenser

- Bak, M. (2007) *Utvärdering av Grynings skyddade boende för personer som riskerar att utsättas för Hedersrelaterat våld*. Länsstyrelsen Västra Götalands län rapport 2007:58.
- Brottsoffermyndigheten (2007) *Slutrapport – nationella eller länsövergripande projekt mot s.k. hedersrelaterat våld*.
- Elden, Å., Jutterdal, A. (2005) *Med våldutsatta unga kvinnor i fokus- en utvärdering av det skyddade boendet Krutons verksamhet*. Avdelningen för samhällsvetenskaplig genusforskning vid Uppsala Universitet.
- Ghazinour, M., Hanberger A., Mårald, G. (2007) *Stödinsatser för förövare - en utforskande undersökning*. Delrapport III från den nationella utvärderingen av regeringens insatser mot hedersrelaterat våld. Umeå Center for Evaluation Research, Umeå University.
- Göteborgs stad (2007): *Tjänsteutlåtande: Slutredovisning av nationellt arbete "Pojkar blivande män" år 2006 och 2007*.
- Hanberger A., Wikström E., Ghazinour, M. (2007) *Hur fungerar skyddat boende?* Delrapport II från den nationella utvärderingen av regeringens insatser mot hedersrelaterat våld. Umeå Center for Evaluation Research, Umeå University.
- Hanberger A., Wikström E., Ghazinour, M. (2006) *Regeringens insatser mot hedersrelaterat våld – en utvärdering om samverkansprojekt delrapport I*. Umeå Center for Evaluation research, Umeå University.
- Håkansson PA. (2007) *Frihet och familj. En uppföljning av skyddade boenden för personer som hotas av hedersrelaterat våld*. Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS). Socialstyrelsen.
- IMS (2006) *Insatser mot hedersrelaterat våld. Resultatutvärderingar i andra länder. Sammanställning av rapporten Insatser mot æresrelaterat våld* Per Arne Håkansson
- IJ2007/349/JÄM (Regeringsbeslut): Uppdrag till Rikspolisstyrelsen om insatser rörande mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, samt våld i samkönade relationer.
- IJ2007/2249/JÄM (Regeringsbeslut): Uppdrag till Rikspolisstyrelsen om insatser rörande mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, samt våld i samkönade relationer.
- Ju2006/5478/IM (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.
- Ju2006/926/IM (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.
- Ju2006/2138/IM (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.

Ju2006/4072/IM (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.

Ju2005/4117/IM: (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.

Ju2005/5480/IM (bilaga): Riktlinjer för fördelning av stöd till insatser för ungdomar som riskerar s.k. hedersrelaterat våld.

Ju2005/6105/IM (Regeringsbeslut): Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende integrationsverket.

Ju2005/11057/IM (Regeringsbeslut): Uppdrag om nationella och regionala insatser mot s.k. hedersrelaterat våld.

Lepic, S. (2007) *Hedersrelaterat våld och förtryck – Ett kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården i Sverige. Slutrapport*. Sociala frågor, Länsstyrelsen i Skåne län.

Lesch, S. (2007) *Slutrapport för bidrag till konferens om hedersrelaterat våld och förtryck hösten 2006*. Kultur & Fritid, Mölndals stad.

Länsstyrelsen i Stockholms län (2007): *Ang kommunernas medfinansiering av skyddat boende för barn och ungdomar utsatta för hedersrelaterat våld*. Bilaga: Översikt finansiering skyddat boende hedersrelaterat våld.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. (2004) *Rätt till sin egen kärlek. Situationen för ungdomar som utsätts för våld och hot av närstående p.g.a. sin sexuella läggning*. Rapport 2004:27.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. (2005) *Hot i arbete mot hedersrelaterat våld. Situationen för personal i socialtjänst och skola* Rapport 2005:33.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. (2006) *Handlingsprogram för arbetet mot hedersrelaterat våld i Västra Götalands län perioden 2006-07*. Diarienummer 851-42549-2006.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. (2007) *Socialtjänstens och skolans arbete mot hedersrelaterat våld. Kompetensutveckling och samverkan – Resultat av enkätundersökning 2006* . Rapport 2007:16.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. (2007) *Hedersrelaterat våld pga. sexuell läggning/könsidentitet. Skriftlig rapport och utvärderingar från Länsstyrelsens nationella utbildning av socialtjänst, skola, polis, hälso- och sjukvårdspersonal m.fl. i frågor som rör hedersrelaterat våld pga sexuell läggning/könsidentitet*.

Länsstyrelserna (2007) *Slutrapport för projektet "Mellansvenska länsstyrelserregionens spetskompetensutbildning om hedersrelaterat våld"*.

(MSU slutrapport, 2007). *Slutrapportering av regeringsuppdrag till Myndigheten för skolutveckling avseende insatser mot s.k. hedersrelaterat våld (Ju2006/3184/IM)*.

Olofsson, I. (2005) *Att bygga vägen när man går den. Utvärdering av det första projektåret med projekt Skyddat boende, för flickor/unga kvinnor utsatta för hedersrelaterat hot, våld eller förtryck*. Magisteruppsats. Göteborgs universitet.

(Skr 2007/08: 39). Regeringens skrivelse 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*.

Rikspolisstyrelsen (2007) *Redovisning av enkätundersökningen rörande satsningen på hedersrelaterade brott*.

SoL Socialtjänstlagen 2001 (SoL, 14 kap 1§2st.).

Socialstyrelsen (2006a) *Utfall och effekter av sociala metoder för kvinnor som utsätts för våld i nära relationer*. IMS-rapport.

Socialstyrelsen (2006b) *Uppföljning av medel för insatser mot hedersrelaterat våld – delrapport avseende medel till länsstyrelserna 2004-2005*.

Tjänsteutlåtande, Socialtjänstnämnden i Stockholms stad, 2005. Dnr 440-644/2005. Anmälan av utvärdering och rapport om det skyddade boendet. Krutons verksamhet.

Åklagarmyndigheten (2006) *Redovisning av Regeringens uppdrag till Åklagarmyndigheten att vidta åtgärder i syfte att öka åklagarnas kompetens när det gäller hedersrelaterade brott mot ungdomar*.

## Bilaga 1. Utgivna rapporter

Utgivare	Datum	Rapport
<b>Brottsofferjouren</b>	2006	Förtryck och våld i hederns namn. Ett stödmaterial i arbetet mot hedersrelaterat våld inom Jönköpings kommun.
<b>Domstolsverket</b>		Domstolarna och mäns våld mot kvinnor – ett utbildningsmaterial
<b>Integrationsverket</b>	2007	Förtryckta flickor i patriarkala miljöer. Insatser mot hedersrelaterat våld i tre länder
<b>Myndigheten för skolutveckling</b>	2004 2006 2007	Starkare än du tror - stödmaterial Delrapportering av regeringsuppdrag till Myndigheten för skolutveckling avseende insatser mot s.k. hedersrelaterat våld Slutrapportering av regeringsuppdrag till Myndigheten för skolutveckling avseende insatser mot s.k. hedersrelaterat våld
<b>Regeringskansliet</b>	2005 2007	Combating Patriarchal Violence Against Women – Focusing on Violence in the Name of Honour Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet – kartläggning Regeringens skrivelse. Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.
<b>Rikspolisstyrelsen</b>	2006	Hedersnormer och hedersrelaterat våld
<b>Rädda barnen</b>	2005	Kartläggning av hedersrelaterat våld i Lunds kommun
<b>Socialstyrelsen</b>	2002	Meddelandeblad. Flickor som lever under hot och tvång i familjer med starkt patriarkala värderingar. Frihet och ansvar – en undersökning om gymnasieungdomars upplevda frihet att själva bestämma över sina liv
<b>Socialstyrelsen/ Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete</b>	2006	Insatser mot hedersrelaterat våld – resultatvärderingar i andra länder
<b>Socialstyrelsen/ Länsstyrelserna</b>	2005 2005 2006	Länsstyrelsernas insatser mot hedersrelaterat våld delrapport 2003–2004 Nationellt konsultativt stöd för socialtjänst och andra verksamheter i arbetet mot hedersrelaterat våld Uppföljning av medel för insatser mot hedersrelaterat våld – delrapport avseende medel till länsstyrelserna 2004–2005
<b>Stiftelsen allmänna barnhuset</b>		Att möta flickor och pojkar i starkt patriarkala familjer – Beställningsrapport
<b>Ungdomsstyrelsen</b>	2007	Ideellt arbete med socialt ansvar – stöd till tjejjourens arbete mot hedersrelaterat våld
<b>Åklagarmyndigheten</b>	2006	Hedersrelaterat våld – Handbok
<b>Länsstyrelsen Blekinge</b>	2007	Sammanställning av beviljade projektmedel till hedersrelaterat hot och våld under perioden 2004–2007



<b>Länsstyrelsen Dalarna</b>	2004	Hedersrelaterat våld – en kartläggning i Dalarna
<b>Länsstyrelsen Gotland</b>	2004	På heder och samvete – kartläggning om mäns våld mot kvinnor på Gotland
<b>Länsstyrelsen Halland</b>	2007	Om våld i hederns namn och om skyldigheten att se och hjälpa utsatta
<b>Länsstyrelsen Jämtland</b>	2004	Hedersrelaterat våld – om behovet av insatser och skyddat boende för flickor och kvinnor i Jämtlands län
	2006	Samverkan mot så kallat hedersrelaterat våld – om insatser idag och imorgon i Jämtlands län
<b>Länsstyrelsen Jönköping</b>	2004	Skyddat boende m.m. för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Redovisning av ett regeringsuppdrag 2004-02-09
	2006	Våld och förtryck i hederns namn. Handbok för skolan och socialtjänsten i arbetet mot hedersrelaterat våld.
<b>Länsstyrelsen Norrbotten</b>	2004	Hedersrelaterat våld – kartläggning och analys i Norrbottens län
<b>Länsstyrelsen Skåne</b>	2004	Uppföljning av socialtjänstens insatser i arbetet mot hedersrelaterat våld
	2004	Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning
	2004	Nationell rapport om skyddat boende
	2005	Behovet av skyddat boende i Skåne län
	2005	Handlingsplan för arbetet mot hedersrelaterat våld
	2005	Projekt mot hedersrelaterat våld
	2005	Skolornas arbete mot hedersrelaterat våld
	2006	Insatser mot hedersrelaterat våld 2006
	2006	Hur arbetar vi vidare? En uppföljning av avslutade förebyggande insatser mot HRV.
	2006	Handlingsplan för arbetet med våldutsatta kvinnor och deras barn
<b>Länsstyrelsen Stockholm</b>	2003	Samordning av kommunernas insatser för utsatta flickor i patriarkala familjer
	2005	18 projekt till stöd för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld
	2005	Socialtjänstens arbete med våldutsatta kvinnor och deras barn
	2005	Stina IV – Länsstyrelsens arbete mot hedersrelaterat våld
	2006	Resursteam mot hedersrelaterat våld
	2006	Personalens möten med utsatta flickor – arbete mot hedersrelaterat våld
	2006	Insatser mot hedersrelaterat våld – en utvärdering av projekten 2005
	2006	Ungdomsmottagningarnas arbete mot hedersrelaterat våld
<b>Länsstyrelsen Södermanland</b>	2004	Frigörelse på egna villkor. Kartläggning av flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld
<b>Länsstyrelsen Uppsala</b>	2004	Flickor i patriarkala miljöer - kartläggning
	2006	Hedersvåld – Insatser i Uppsala län 2005-2006

<b>Länsstyrelsen Västernorrland</b>	2004	Flickor och unga kvinnors behov av skydd vid hot om hedersrelaterat våld. En kartläggning
	2006	Förtryck i hederns namn
<b>Länsstyrelsen Västmanland</b>	2003	Våld mot kvinnor. Socialtjänstens insatser för våldsutsatta kvinnor i Västmanlands län
	2004	Hedersrelaterat våld mot flickor och unga kvinnor i Västmanland.
	2006	Förtryck och våld i hederns namn. En handbok i arbetet mot hedersrelaterat våld.
<b>Länsstyrelsen Västra Götaland</b>	2002	Ett eget liv - kartläggning
	2004	Rätten till sin egen kärlek – kartläggningsenkät
	2005	Mot hedersrelaterat våld, för jämställdhet och mänskliga rättigheter. Projekt-översikt
	2005	Hot i arbete mot hedersrelaterat Våld – Situationen för personal i socialtjänst och skola. Enkätundersökning
	2005	Att bygga vägen när man går den, Utvärdering av det första projektåret med projekt Skyddsboende, för flickor/unga kvinnor utsatta för hedersrelaterat hot, våld eller förtryck. Magisteruppsats, Inge Olofsson, student.
	2007	Utvärdering av Grynings skyddade boende för personer som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Extern utvärdering.
	2007	Kompetensutveckling och samverkan – resultat av enkätundersökning 2006.
<b>Länsstyrelsen Östergötland</b>	2004	Kartläggning och analys av behov av insatser för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld
	2006	Utvärdering av Resursgruppen för flickor utsatta för hedersrelaterat våld
	2006	Behovet av insatser mot s.k. hedersrelaterat våld i landet – bedömning för 2007
		Om våld i hederns namn – handbok Jag – metodbok
<b>Länsstyrelsen Blekinge/Kalmar/ Kronoberg</b>	2004	Sammanställning av beviljade projektmedel till hedersproblematiken under 2004
	2004	Rätten till ett eget liv – hedersrelaterat hot och våld
	2005	Handbok i hedersproblematiken
	2005	Sammanställning av projektmedel till hedersproblematiken 2005 i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län
	2006	Sammanställning av arbetet med hedersrelaterat hot och våld i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län under perioden oktober 2004 – september 2006
<b>Länsstyrelsen Skåne/Stockholm/ Västra Götaland</b>	2004	Nationell rapport om skyddat boende mm
	2006	Skyddat boende för personer utsatta för hedersrelaterat våld. En nationell kartläggning av socialtjänstens placeringar år 2005
	2007	Information om skyddade boenden för ungdomar som utsätts för hedersrelaterat våld
<b>Länsstyrelsen Skåne/Östergötland</b>		Hedersrelaterat våld och förtryck – ett kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården
<b>Länsstyrelsen Västmanland/ Örebro</b>	2005	Hedersrelaterat våld - projektbeskrivning

## Bilaga 2. Lista över Länsstyrelsernas HRV-projekt

### Länsstyrelsen Blekinge

År	Projekt	Projekt medel
02-06	1) <b>Elektras bröder</b> Rädda Barnens lokalföreningar anordnade teaterföreställningar i samarbete med några av länets skolor. Ytterligare medel 2006.	88 000 kr 112 000 kr
	2) <b>Familjehemsgruppen socialförvaltningen</b> Studiebesök till Stockholms stöd- och rådgivningscenter för flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst. Ytterligare medel 2006.	5 000 kr 3 750 kr
	3) <b>Barn- och ungdomsförvaltningen i Karlskrona</b> Utbildningsserie för kompetensutveckling av personal.	48 000 kr
	4) <b>Karlskrona kommun</b> En serie "Inspirerande möten" har genomförts som syftade till en ökad förståelse och kunskap i olika frågor, bla etnisk och religiös diskriminering.	20 000 kr
	5) <b>Karlskrona kommun, Råd- och stödgruppen</b> Studiebesök, utbildningssatsningar samt utvecklande gruppverksamhet. Kunskapshöjande satsning för att kunna arbeta förebyggande.	29 500 kr
	6) <b>Karlskrona kommun, Barn- och ungdomsförvaltningen</b> Tjej- och killgrupper. Syftet är att skapa ett hållbart nätverk som kan arbeta med attitydpåverkan.	36 400 kr
	7) <b>Kvinnojouren Embla i Sölvesborg</b> Utbildningsdag kring HRV.	11 652 kr
	8) <b>Rädda Barnen i Karlskrona</b> Samtal och aktiviteter till kvinnor med utländsk bakgrund.	25 000 kr
	9) <b>Socialförvaltningen</b> Studiebesök till familjehemscentrum i Göteborg.	
	10) <b>Socialförvaltningen, Utrednings- och familjehemsgruppen</b> Att utbilda och rekrytera familjehem som kan ta emot barn och ungdomar med annan kulturell bakgrund.	3 740 kr
	11) <b>Omsorgsförvaltningen</b> Att erbjuda samtlig personal inom IFO utbildning om HRV.	40 700 kr
	12) <b>Olofströms kommun, Nordenbergsskolan</b> Gruppträffar för att stärka flickors självkänsla.	2 700 kr
	13) <b>Karlskrona kommun, Råd- och stödgruppen</b> Studiebesök, utbildningssatsningar samt utvecklande av gruppverksamhet.	
	14) <b>Kunskapsteatern Karlskrona</b> Föreställning som belyser HRV-kulturen.	
	15) <b>Karlskrona kommun, Barn- och ungdomsförvaltningen</b> Sharafs hjältar, arbete med killar i årskurs 9.	10 934 kr
	16) <b>Karlskrona kommun, Socialförvaltningen</b> Bilda en samverkansgrupp från socialtjänsten, Sunnadalskolan, närpolis, gymnasieskolan etc.	58 110 kr
	17) <b>Karlskrona kommun, Utbildningsförvaltningen</b> Studieresor och studiebesök vid kvinnokliniken MAS i Malmö.	29 600 kr
	18) <b>Olofströms kommun</b> Gruppverksamhet för föräldrar och pojkar i familjer där ett patriarkalt familjesystem med hedersstänkande är framträdande.	65 500 kr
	19) <b>Karlskrona kommun, Socialförvaltningen</b> Gruppverksamhet, skapa nätverk som kan arbeta attitydpåverkande. Ytterligare medel 2005.	24 212 kr 49 225 kr
	20) <b>Karlskrona kommun, barn och ungdomsförvaltningen</b> Tjej- och killgrupper. Syfte att stärka ungdomarnas självförtroende och identitet.	8 900 kr
	21) <b>Karlskrona kommun, Utbildningsförvaltningen, Törnströmska gymnasiet</b> Utbildningsinsatser för personalen.	46 000 kr
	22) <b>Utbildningsförvaltningen, Fischerströmska gymnasiet</b> Tjejgruppsverksamhet – påverka flickornas attityder.	44 880 kr
	23) <b>Karlskrona kommun, Socialförvaltningen</b> Handlingsplan och samverkansgrupp.	80 000 kr
	24) <b>Karlskrona kommun, Socialförvaltningen</b> Handledning – få djupare kunskap och förståelse för problematiken.	42 960 kr
	25) <b>Karlskrona kommun, Socialförvaltningen</b> Utbildningsinsats – få ökad kompetens att tala med barn.	38 957 kr 18 241 kr

### Länsstyrelsen Dalarna

År	Projekt	Projekt medel
03	1) <b>Länsstyrelsen Dalarna</b> Kartlägga och analysera behov av insatser för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld.	
05-06	2) <b>Högskolan Dalarna</b> Genomförde åtta processeminarier under 2005-06 med syfte att arbeta fram handlingsplaner i fyra av länets kommuner. Seminarieriet syftade även till att stimulera till lokalt samarbete och nätverksbyggande samt bidra till kunskapsökning kring den här typen av problematik.	

### Länsstyrelsen Gotland

År	Projekt	Projekt medel
05 & 06	1) <b>Kulturföreningen Rockförvaltningen</b> ”Sharafs hjältar” om unga killars erfarenhet i en ”hederskultur”.	37 500 kr
	2) <b>Rädda Barnen</b> Utbildningsinsatser om ”det svåra föräldraskapet i det nya landet”.	50 000 kr
	3) <b>Studieförbundet BILDA</b> Handledarutbildning för samtalsledare samt genomförande av samtalsgrupper för flickor och pojkar i högstadieskolor.	118 225 kr
	4) <b>Socialtjänsten, Individ- och familjeomsorg</b> Studiedag vid Orienteringshälsan i Stockholm och studiebesök i Botkyrka kommun.	47 500 kr
	5) <b>Länsstyrelsens administration</b> För koordinering av medlen.	42 448 kr
	6) <b>Gotlands förebyggande råd</b> Utbildningsdag för personal/företrädare för de organisationer och myndigheter som representeras i BRÅ.	42 700 kr
	7) <b>Gotlands kommun</b> För arbete med ett program för kvinnofrid på Gotland.	28 800 kr
	8) <b>Polismyndigheten</b> För utbildningsinsats till all personal kring HRV.	18 500 kr

### Länsstyrelsen Gävleborg

År	Projekt	Projekt medel
05	1) <b>Integrationsrådet i Gävle i samverkan med Centret för försvaret av barnens rättigheter i Irak, Bosniska föreningen, Somaliska Kulturföreningen för kvinnor och barn, Gävle Internationella Kulturförening och African ladies club of Sweden.</b> Påverka invandrarorganisationer att finna former för dialog och attitydpåverkan bland sina landsmän, framställa enkel metodbok på olika språk, bygga upp kunskapsbank samt upprätta handlingsplan.	150 000 kr
	2) <b>Kvinnokooperativet Saga, Dialogseminarier ”Hedersrelaterat våld och förtryck”</b> (Länsstyrelsen Gävleborg, Kommunförbundet Gävleborg, Högskolan i Gävle)	250 000 kr 77 546 kr
06	3) <b>Fritidsföreningen Nordost</b> Arbetat för utsatta flickor i sin närmiljö.	50 000 kr

### Länsstyrelsen Halland

År	Projekt	Projekt medel
05	1) <b>Insatser mot HRV, Socialnämnden och Barn- och ungdomsnämnden, Halmstads kommun</b> Samverkansprojekt för att utbilda personal som i sitt arbete kan möta/möter hedersrelaterad problematik. Målet är att öka kunskapen, förbättra samverkan och arbete för ökad samsyn.	150 000 kr
	2) <b>Föreläsningar, hälsorådet/BRÅ i Hylte kommun</b> Anordna föreläsningar på temat hedersrelaterat våld för personalgrupper som i sitt arbete möter invandrarungdomar.	30 000 kr
06	3) <b>I hederns namn, Barn- och ungdomsnämnden i Halmstads kommun i samverkan med Länsjouren i Falkenberg</b>	360 000 kr
	4) <b>”Våra erfarenheter av hedersrelaterat våld”, Kvinnojouren Viktoria, Halmstad</b> Delprojekt och bildande av nätverk, Utbildning och kunskapspridning.	30 000 kr

### Länsstyrelsen Jämtland

År	Projekt	Projekt medel
04	1) <b>Kartläggning över behov av insatser och skyddat boende</b>	
	2) <b>Konferens</b> Inbjudna var personal inom skola, socialtjänst, sjukvård, myndigheter och frivilligorganisationer.	
05-06	3) <b>Kvinnofrid/Myndighetssamverkan, Kommunförbundet</b> Handledarutbildning för samtalsledare samt genomförande av samtalsgrupper för flickor och pojkar i högstadieskolor.	
	4) <b>Inventering av samhällsaktörer och kartläggning av insatser i länet</b> Resultaten ska leda till en länsövergripande handlingsplan.	
	5) <b>Förebyggande arbete mot Hedersrelaterat våld, Kommunförbundet Jämtland län</b> Personal inom offentlig sektor skall känna till begreppet hedersproblematik, handlingsplaner skall upprättas, samordning mellan olika yrkeskompetenser skall etableras.	400 000 kr

### Länsstyrelsen Jönköping

År	Projekt	Projekt medel
04	1) <b>Teaterpjäs, Trädgårdsmästaren, Teater "i"</b>	15 000 kr
	2) <b>Konferens – "Våld i hederns namn", Länsgruppen för kvinnofrid.</b>	5365 kr
05	3) <b>Hur får vi till stånd ett mångkulturellt samhälle?, Länsgruppen för kvinnofrid.</b>	732 kr
	4) <b>Disa, Bäckadalsgymnasiet.</b>	200 000 kr
	5) <b>Amor, Stadsgårdsskolan.</b>	150 000 kr
	6) <b>BOJ mot våld, Brottsofferjouren.</b>	420 000 kr
	7) <b>Konferens – "Våld i hederns namn", Länsgruppen för kvinnofrid.</b>	170 264 kr
	8) <b>Hur får vi till stånd ett mångkulturellt samhälle?, Länsgruppen för kvinnofrid.</b>	870 kr
	9) <b>Konferens – "Justitiedepartementet", Bäckadalsgymnasiet.</b>	1607 kr
06	10) <b>Hur får vi till stånd ett mångkulturellt samhälle?, Länsgruppen för kvinnofrid.</b>	849 kr
	11) <b>Integrationsprojekt, Erik Dahlbergsgymnasiet.</b>	88 000 kr
	12) <b>Pjäs om ett hedersmord, Bäckadalsgymnasiet.</b>	45 434 kr
	13) <b>Handbok för socialtjänsten, Länsstyrelsen i samverkan med länets kommuner.</b>	35 kr 98 kr 103 kr
	14) <b>Förtryck i hederns namn, Kurdistans kulturförening i Jönköping.</b>	116 000 kr
	15) <b>FOJULI, Finnvedens internationella kulturförening.</b>	150 000 kr
	16) <b>Länsstyrelsen.</b>	166 400 kr
	17) <b>Hanna och Nora, Studieförbundet Vuxenskolan</b> En berättelse om heder och frihet.	
	18) <b>Råslätts sportklubb, Jönköping</b> Flickor och fotboll i ett segregerat bostadsområde.	
	19) <b>Café Framtiden, Värnamo</b> Forumteater östra stadsdelen.	
	20) <b>Viebäcks folkhögskola</b> Utbildningsdag och nätverksskapande.	
	21) <b>Hälsohögskolan i Jönköping</b> Utbildningsdag och nätverksskapande.	

### Länsstyrelsen Kalmar

År	Projekt	Projekt medel
05 & 06	1) <b>Hultsfred/Vimmerby kvinnojour</b> Utbildningsdag kring HRV till polismyndigheten, socialförvaltningen, migrationsverket, politiker i kommunen och landstinget samt sjukvårdspersonal, skolpersonal och kvinnojourer i länet.	
	2) <b>Hultsfred/Vimmerby kvinnojour</b> Utbildningsdag för kvinnojourer i länet och brottsofferjourer.	
	3) <b>Hultsfreds kommun</b> Utbildningsdag och teaterföreställning Elektras bröder.	
	4) <b>Kalmar läns nykterhetsförbund</b> Planeringsmöte, utarbetande av fakta – och metodblad, seminarium, frukostmöten, rundabordsamtal, teaterpjäsen "trädgårdsmästaren".	
	5) <b>Individ- och familjeomsorgen i Västervik</b> Utbildningsdag. Halvdag föreläsning om HRV.	
	6) <b>Polismyndigheten i Kalmar</b> Utbildningsdag. Att öka polisiära kompetensen avseende förstahandsåtgärder etc i samband med HRV.	
	7) <b>Barn och ungdomsförvaltningen i Kalmar</b> En hel utbildningsdag om HRV.	
	8) <b>Kalmarsunds Gymnasieförbund</b> Projekt inom samlevnadsundervisning.	
	9) <b>Föreningen Ökraft</b> Studiedag, seminarium, frukostmöten – arbeta för att sprida kunskap om hedersrelaterat våld.	
	10) <b>Västerviks kommun</b> Utbildningsinsatser och samverkan. Att utveckla kunskap om HRV.	
	11) <b>Oskarhamns Manscentrum</b> Sharafs hjältar. Föreläsning om HRV.	
	12) <b>Novaskolan</b> Kompetenshöjande insatser, fördjupad utbildning för skolans personal i samarbete med socialtjänsten.	
	13) <b>Högsby kommun</b> Individ och familjeomsorgen. Projektet syftar till att ytterligare medvetandegöra HRV hos berörda yrkesgrupper i kommunen och att öka samverkan.	230 000 kr
	14) <b>Stagneliusskolan</b> Utbildningsinsats och Sharafs hjältar. Föreläsning om HRV.	
	15) <b>Rädda Barnen lokalavdelning</b> Teaterföreställning för gymnasieungdomar och vuxna om HRV.	
	16) <b>Kalmarsunds Gymnasieförbund</b> Föreläsningdag om hederskultur.	

### Länsstyrelsen Kronoberg

År	Projekt	Projekt medel
04 & 05	1) <b>Mansjouren</b> Projekt "Diwan", arbete med att underlätta integrationsprocessen för familjer med utländsk bakgrund.	
	2) <b>Ideella föreningen Dalbo</b> Projekt "Kvinnor emellan", organisera en föräldrautbildning med föreläsning och diskussionskvällar.	
	3) <b>Sensus Studieförbund</b> Utbildningsinsatser, utbilda 100 personer för att ge dem kunskaper om HRV.	
	4) <b>Växjö kommun</b> Utvecklingsprojekt. För att förbättra kunskaperna om HRV hos socialnämnden, gymnasienämnden, skol- och barnomsorgsnämnden och polismyndigheten.	
	5) <b>Tingsryds kommun</b> För utbildningsinsats för skolan och socialtjänsten.	
	6) <b>Kronobergs län ABF södra Småland</b> Projekt respekt, för integration och jämställdhet.	
	7) <b>Växjö kommun, Polismyndigheten i Växjö och Landstinget Kronoberg</b> För att förbättra för, och samarbeta omkring ungdomar som riskerar HRV. Ovanstående genomförs via utbildningsinsatser och nätverksbyggande samt teambyggande.	
	8) <b>Föreningen RISK i Växjö</b> Konferens, internat, avslutande konferens inklusive teaterföreställning för skolpersonal, personal på fritidsgårdar samt socialtjänstpersonal.	
	9) <b>Skol- och barnomsorgsförvaltningen i Växjö</b> Utvecklandet av fritidsgårdsverksamhet för att kunna nå flickor i patriarkala miljöer.	
	10) <b>Socialförvaltningen i Ljungby</b> Utbildningsinsatser om HRV.	

Länsstyrelsen Norrbotten

År	Projekt	Projekt medel
04	1) <b>Kartläggning</b> Kartläggning av behovet av skyddat boende och andra insatser för personer som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld.	
	2) <b>Utbildningsdag</b> Utbildning för myndigheter och organisationer som kommer i kontakt med personer som utsätts för hedersrelaterat våld.	
06	3) <b>Utbildningsdag</b> Genomförande av en utbildningssatsning om hedersrelaterat förtryck och våld. Utbildningen vänder sig till yrkesverksamma personer som möter individer som utsätts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat förtryck.	

Länsstyrelsen Skåne

År	Projekt	Projekt medel
04	1) <b>Att utbilda samtalsledare för diskussionsgrupper med ungdomar, Rädda Barnen Distriktsförbund, Kristianstad.</b> Tanken med projektet "Coolt med koll" är att i diskussionsgrupper, med barn och ungdomar, ta upp frågor om hur det är att vara ung och leva i två kulturer. I pojk- och flickgrupperna skall man använda sig av attitydpåverkande övningar i frågor som rör jämställdhet, kultur/identitet och rättigheter.	500 000 kr
05	2) <b>Hur hanteras förfrågan om operativ mödomshinnerekonstruktion inom sjukvården?, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.</b> Syftet med projektet är att genomföra en studie som utreder och kartlägger den roll hälso- och sjukvårdspersonal har i handläggandet av flickor och kvinnor med problematik om allt från oskuld till heder. Syftet är också att införskaffa kunskap om förutsättningar att införa nya vårdplaner om oskuld och hedersrelaterat våld inom hälso- och sjukvårdens etablerade kvinnovårdsprogram.	150 000 kr
	3) <b>Hur arbeta med hedersproblematiken på gymnasieskolor?, Gymnasieförbund Landskrona, Kävlinge, Svalöv.</b> Projektet som genomförs med de två skolorna Selma Lagerlöf- och Elise Malmros gymnasiet syftar till att utveckla skolornas arbete med hedersrelaterat våld, utifrån tre huvudområden. Det första är att öka kunskapen hos lärarna samt att arbeta med de egna värderingarna eftersom fördomar finns i alla kulturer. Det andra är att ytterligare stärka samverkan med socialtjänsten. Det tredje projektområdet syftar till att starta och förbättra attitydpåverkansgrupper för såväl flickor som pojkar på skolorna samt att utarbeta metoder för att nå föräldrarna.	330 000 kr
	4) <b>Att öka kunskapen, bedömningskapaciteten och handlingsförmågan hos personalen, Ungdomsmottagningen Rooseum, Malmö.</b> Projektet har fyra delmål, där det första är att öka kunskapen, bedömningskapaciteten och handlingsförmågan i hela personalgruppen för att åstadkomma ett bättre individuellt mottagande av ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat förtryck. Det andra målet är att påverka attityder och värderingar hos unga samt ge ökad kunskap via utåtriktat arbete i grupper. Det tredje målet är att stärka utsatta ungdomars situation i familjen, skolan och samhället genom individuellt stöd till att finna strategier för att klara av sin situation. Det fjärde målet är att förbättra samverkan med framförallt socialtjänsten, skolan och sjukvården i dessa frågor.	290 000 kr
	5) <b>Att arbeta mot patriarkala värderingar inom kriminalvården, Kriminalvårdsmyndigheten Malmö Norr, Malmö.</b> Projektets huvudmål är att medvetandegöra personalen om hedersproblematiken för att de på bästa sätt ska kunna påverka de intagna. Meningen är även att personalen ska få tänka över sina egna attityder och värderingar för att kunna bemöta de intagna bättre.	380 000 kr
	6) <b>Påverka attityder genom teaterföreställningar, Backafalls ungdomsgård, Trelleborg.</b> Backafalls ungdomsgård vill genomföra fyra stycken teaterföreställningar av teatern "Elektras bröder" under vårterminen 2005 för ungdomarna. Teaterföreställningarna är en del av projektet "hur man ska jobba med flickor från patriarkala strukturer" som har pågått sedan 2003. I "Elektras bröder" berättas tre historier om hur det är att vara invandrare i dag i ett land där kultur och värderingar skiljer sig från den egna familjen. "Elektras bröder" handlar om pojkarnas perspektiv och texten bygger på intervjuer med unga invandrare, unga killar som förväntas bära normer och värderingar som bryter både mot svensk lag och mänskliga rättigheter. Syftet med projektet är att även involvera pojkar och föräldrar i diskussionerna.	12 000 kr
	7) <b>Att genom organiserad kulturverksamhet och social tillvaro kämpa för albanska kvinnors rättigheter, Albanska Distriktet för Region Skåne, Malmö.</b> Huvudsyftet med projektet är att erbjuda de albanska kvinnorna en mer organiserad kulturell och social tillvaro. Föreningen vill främja de albanska kvinnornas rättigheter genom informationsspridning, föreläsningar, kurser, ett aktivt föreningsliv och samarbete mellan föreningar och kommuner. Tanken är att projektet skall generera ett positivt tänkande bland de albanska ungdomarna och kvinnorna med hjälp av ett meningsfullt liv.	140 000 kr

	8) <b>Att tala öppet om hedersrelaterat våld och homosexualitet, S.D. Srbija, Malmö.</b> Projektets mål är att börja prata med föreningens medlemmar om hedersrelaterat våld och homosexualitet som annars är något som man döljer. Målet är att påverka attityder och värderingar hos medlemmarna, att stärka ungdomarna i deras uppfattning om demokrati och mänskliga rättigheter. Projektet kommer även att arbeta med att bygga upp nätverk för män där männens roll kommer att diskuteras.	80 000 kr
	9) <b>Att öppna en dialog om hedersrelaterat våld i organisationer och föräldragrupper, Rädda Barnen i Lund.</b> Det övergripande syftet med projektet är att utifrån ett barnrättsperspektiv motverka hedersvåld genom utbildningsinsatser. Målsättningen är att bidra till en mer nyanserad bild av föräldrarollen. Detta skall ske genom att uppmuntra och stödja andra föreningar till att starta samtalsgrupper för föräldrar om vad det innebär att vara mamma och pappa i det svenska samhället. Grunden för projektet är att föra en dialog med organisationer och föräldrar om föräldrarollen.	240 000 kr
	10) <b>Hur bemöta föräldrar och barn i hedersvåldssituationer?, SDF Södra Innerstaden, Malmö Stad</b> Projektet är ett försök att hitta en modell för att förbättra livssituationen för barn och ungdomar som lever i en familj med hedersrelaterat hot och förtryck. Projektets ambition är att arbeta förebyggande genom att utarbeta ett program för attitydpåverkan kombinerat med föräldrastöd och krisbearbetning för barn och ungdomar. Avsikten är också att projektet skall utveckla metoder för ökad samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagare.	500 000 kr
	11) <b>Att arbeta med värderingar genom seminarier och föreläsningar, Mandeiska kulturföreningen, Lund.</b> Projektets mål är att påverka människors värderingar genom att introducera de mänskliga rättigheterna med stor koncentration på barns och kvinnors rättigheter.	97 000 kr
	12) <b>Att möta hedersrelaterat våld i tjejjoursverksamheten, Tjejjouren, Malmö.</b> Syftet med projektet är att anordna en utbildningsdag för föreningens jourtjejer i hedersrelaterat våld och handlingsmetoder. Målet är att tjejjouren i förlängningen skall bli bättre på att nå ut till just den här gruppen.	18 000 kr
	13) <b>Att arbeta med värderingar genom forumteater, Terrafem i Malmö.</b> Syftet med projektet är att besöka olika verksamheter och ta upp frågor kring hedersproblematiken på ett sätt som engagerar kvinnor och deras omgivning i ett förebyggande syfte. Åskådarna skall själva få ta fram alternativ till de problemställningar som tas upp i forumteatern. Meningen är att livserfarenheter, hinder, möjligheter och överlevnadsstrategier skall synliggöras och utbytas.	250 000 kr
	14) <b>Att starta ett boende för flickor som utsatts för hedersrelaterat våld, SDF Södra Innerstaden, Malmö.</b> Projektet skall arbeta med att utveckla och förbereda för uppbyggnaden av ett akut boende för unga flickor som är utsatta för hedersrelaterat våld.	535 000 kr
	15) <b>Att bygga upp en familjehemsbank för kommunerna, VoB Syd AB</b> Under projektår två kommer VoB Syd AB att fortsätta bygga upp en bank av familjehem och kontaktpersoner för utsatta ungdomar i kommunerna. Detta innefattar att utbilda och handleda familjehem, kontaktpersoner och socialtjänsten, att utveckla metodik för att stödja ungdomarna både individuellt och i grupp, att utveckla samordningen med polis och andra myndigheter för att vid behov säkra personskyddet och att utveckla samarbetet med frivilligorganisationer. Projektet kommer även att driva gruppverksamhet för utsatta ungdomar.	1 900 000 kr
	16) <b>Att bygga ett skyddat boende för utsatta tjejer, Terrafem i Malmö</b> Projektets mål är att öppna upp det skyddade boendet som byggdes upp under år 2003 med medel från Länsstyrelsen i Skåne län. Målet är att ge unga kvinnor med utländsk härkomst möjlighet till ett liv utan våld och förtryck. Projektet använder sig av olika sociala och pedagogiska metoder för att hjälpa kvinnorna att reflektera över sin etniska tillhörighet samt stärka kvinnorna till ett liv i självständighet. Efter avslutat boende skall kvinnornas självförtroende ha stärkts så att de blir bättre rustade att möta och våga möta olika livssituationer de kan hamna i.	1 800 000 kr
06	17) <b>Terrafem i Malmö</b>	758 250 kr
	18) <b>VoB Syd AB</b>	1 400 000 kr
	19) <b>Malmö stads skyddade boende</b>	355 000 kr
	20) <b>Samverkansgruppen Skånes kvinnojouurer, "Fördjupa kännedomen och kunskapen om varandras verksamheter".</b> Samverkansgruppen Skånes kvinnojouurer kommer att ordna ett internat under 2006 där kvinnor från Skånes kvinnojouurer möts och fördjupar sina kunskaper om andra kulturer, med speciell inriktning mot den romska kulturen och den utsatta situation de lever i.	45 300 kr
06-07	21) <b>Helsingborgs stad, "Trygghet och kunskap skall möjliggöra ansvarstagande och delaktighet".</b> Insatsens mål är att integrera män med utländsk härkomst i det svenska samhället, vilket ska ske genom information och attitydpåverkan. Genom arbetet i gruppen ska deltagarnas självtillit ökas och deras attityder förändras så att deltagaren och hans familj mår bättre, jämställdheten ökar och hedersrelaterat våld mot ungdomar förebyggs.	765 000 kr
	22) <b>Rädda Barnen, Kristianstad, "Öka medvetenheten hos ungdomar".</b> Diskussionsgrupper med syftet att öka medvetenheten hos ungdomar, då vidgas deras perspektiv kring känslor, beteende och människovärden, både sitt eget och andras. Det huvudsakliga målet med projektet "Coolt med koll" är att främja jämställdhet mellan flickor och pojkar, förändra attityder och skapa medvetenhet hos ungdomar.	420 000 kr



	23) <b>Centralsjukhuset Kristianstad, "Ge utsatta individer ett tryggt och professionellt bemötande"</b> . Utbildningsinsats för Centralsjukhusets personal, utarbetande av samverkansformer. Målet för insatsen är att hälso- och sjukvården ska kunna ge de utsatta individerna ett tryggt och professionellt bemötande, genom att öka kunskaperna hos den personal som möter hedersproblematiken i sin yrkesvardag. Ett annat mål med insatsen är att öka kunskapen kring hedersrelaterat våld på grund av sexuell läggning och även hur man kan jobba med attityd- och beteendepåverkan hos de pojkar och män med starka patriarkala värderingar som personalen inom hälso- och sjukvården ofta möter.	296 000 kr
	24) <b>Elektra, "Att inte bara våga prata utan också göra något"</b> . Elektra bedriver en omfattande utbildningsverksamhet, stödinsatser för tjejer samt ett nätverk av män som arbetar mot hedersförtryck. Elektra Syd i Malmö kommer att arbeta både förebyggande och stödjande. Ett mål för 2006 är att starta upp Sharaf Hjältar i Malmö.	230 700 kr
	25) <b>Lunds kommun, "Hur når vi ut till föräldrar och vuxna?"</b> Inom socialtjänsten i Lunds kommun ska föräldrautbildningar riktade mot de föräldragrupper som berörs av problematiken runt hedersrelaterat våld genomföras. Även utbildningsinsatser för personal som möter hedersrelaterat våld i sin yrkesvardag ska anordnas.	226 000 kr
	26) <b>Gymnasieförbundet Landskrona, Kävlinge, Svalöv "Ungdomar skall fatta medvetna och fria val om sin framtid"</b> . Under 2006 ska skolorna starta upp tjej- och killgrupper. Syftet med grupperna är att de ska fungera som diskussions- och samtalsgrupper. Målet är att ungdomarna på skolan ska kunna fatta medvetna och fria val om sin framtid. Hela personalgruppens kompetens ska höjas genom kontinuerliga utbildningar och särskilda satsningar ska göras för spetskompetensgruppen. En ambition är att kunna förändra de attityder hos elever och föräldrar som strider mot intentionerna i svensk lagstiftning.	164 571 kr
	27) <b>Ungdomsmottagningen Rooseum, "Beredskap i att möta frågan om hedersrelaterat våld"</b> . Arbetet kommer att bedrivas mot sex delmål. Det första är att påverka attityder och värderingar hos ungdomar i frågor som rör hedersförtryck. Det andra är att fortsätta stärka ungdomars situation i familjen, skolan och samhället genom individuellt stöd. Det tredje delmålet är att påverka attityder hos vuxna och föräldrar i frågor som rör tonåringars livsvärld, detta genom att starta diskussionsgrupper för vuxna och föräldrar. Det fjärde blir att delge hittills gjorda erfarenheter, främst till andra ungdomsmottagningar i Skåne. Det femte blir fortsatt kunskapsinhämtning för personalen och ökad trygghet i det individuella mötet. Det sjätte och sista delmålet är att via stödsamtal i grupp ge möjlighet att få stöd inom gruppen och finna strategier för den enskilde att utöka sitt handlingsutrymme och känna större trygghet i sin situation. Ett övergripande mål är att problem kring hedersrelaterat våld ska kunna identifieras på ett tidigt stadium, personalen måste våga möta frågan om den enskildes situation och veta hur man på bästa vis kan vara till hjälp. Detta kräver att kunskap och beredskap finns på ungdomsmottagningarna, vilket den här insatsen syftar till att uppnå.	290 000 kr
	28) <b>Kriminalvården, "Lära sig förstå barns behov, rättigheter och skyldigheter"</b> . Föräldrautbildning på arabiska för intagna klienter med arabiska som modersmål. Föräldrautbildningar har funnits sedan några år på landets anstalter. Syftet med föräldrautbildningarna är att de intagna lär sig att förstå barns behov, föräldrars rättigheter och skyldigheter, samt vilket stöd samhället kan ge till föräldrar och barn. Föräldrautbildningen hålls på arabiska och kommer att beröra hedersrelaterat tänkande och våld.	110 000 kr
	29) <b>RFSL Rådgivningen Skåne, "Möta HBT-ungdomar i sin väg att bli unga vuxna"</b> . Ge HBT-ungdomar som lever under hot om, eller har blivit utsatta för, hedersrelaterat våld på grund av sin sexuella läggning specifikt stöd och hjälp, enskilt eller i grupp samt via internet. RFSL Rådgivningen Skåne kommer informera och handleda yrkesverksamma som är i kontakt med utsatta HBT-ungdomar.	487 000 kr
<b>Direktiv 06</b>	30) <b>Helsingborgs stad</b>	748 700 kr
	31) <b>Lunds KvinnoForum</b>	441 000 kr
	32) <b>Centralsjukhuset i Kristianstad</b>	425 000 kr
	33) <b>Internationella Kvinnonätverk</b>	304 500 kr
	34) <b>Elektra/Fryshuset</b>	225 000 kr
	35) <b>Lunds kommun</b>	148 500 kr
	36) <b>Irakiska kulturföreningen</b>	64 000 kr
	37) <b>Kriminalvården Region Syd</b>	55 000 kr
	38) <b>Terrafem i Malmö</b>	714 500 kr
	39) <b>VoB Syd AB</b>	1 400 000 kr
	40) <b>Malmö stads skyddade boende</b>	132 000 kr

	41) <b>Iransk-svenska föreningen i Malmö</b>	588 400 kr
	42) <b>Ungdomsmottagningen Österlen</b>	10 000 kr
	43) <b>RFSL rådgivning Skåne</b>	425 000 kr

#### Länsstyrelsen Stockholm

År	Projekt	Projekt medel
02	1) <b>Unga kvinnors värn</b> Informationsinsatser om sin verksamhet om skyddat boende.	15 000 kr
03	2) <b>Beth Nahrin Kultur Centrum</b> Dialog för asyrisk-syrianska ungdomar om sex och samlevnad, etniska, kulturella och etiska aspekter.	50 000 kr
	3) <b>Botkyrka kommun</b> Utveckla våldsförebyggande metoder och handlingsplaner, för arbetet med familjer och ungdomar.	50 000 kr
	4) <b>Etiopisk Ortod Tewado Kyrka</b> Arrangera diskussioner mellan adopterade etiopiska tjejer och etiopiska tjejer uppväxta i etiopiska hem.	40 600 kr
	5) <b>Fryshuset/Elektra</b> Attitydförändringsarbete bland pojkar och bröder i utsatta flickors sociala nätverk.	40 000 kr
	6) <b>FoU-Nordväst</b> Kartläggning av socialtjänstens insatser i åtta kommuner och utarbetande av en gemensam handlingsplan.	300 000 kr
	7) <b>Huddinge kommun</b> Kartlägga vilka personer i den kommunala verksamheten som engagerar sig i dessa flickor.	50 000 kr
	8) <b>Irakisk kommitté för försvar av kvinnors rättigheter</b> Ersätta förlorad arbetsinkomst för medverkan med expertisbistånd till socialtjänsten och andra.	90 000 kr
	9) <b>Järfälla kommun</b> Stöd till utbildningsprogram till kommunens anställda.	50 000 kr
	10) <b>Nynäshamn kommun</b> Kartlägga den sociala situationen för utsatta flickor i kommunen.	50 000 kr
	11) <b>RFSL</b> Kartlägga behov och utveckla stödinsatser för HBT-ungdomar som lever i miljöer med HR-våld.	470 000 kr
	12) <b>Sociala Missionen</b> Utbildning till medlemmar och personal samt kartlägga möjligheterna att starta skyddat boende.	180 000 kr
	13) <b>Somaliska Riksförbundet</b> Ordna dialog om männens/pojkaras attityder och familjestrukturen, bland somaliska män.	80 000 kr
	14) <b>Systerjouren Somaya</b> Planering av skyddat boende för utsatta muslimska tjejer.	75 000 kr
	15) <b>Stockholms stad</b> Öppna stöd- och rådgivningscentrum i anslutning till befintligt skyddat boende.	400 000 kr
	16) <b>Stiftelsen Stora Sköndal</b> Kartlägga förutsättningar, projektera och starta kollektivt skyddat boende.	250 000 kr
	17) <b>Terrafem</b> Förarbete till uppbyggnad av ett tjejhuis.	75 000 kr
	18) <b>Unga Kvinnors värn</b> Finansiering av två platser inom nuvarande kollektivboende, för HRV-utsatta tjejer.	80 000 kr
	19) <b>AB Vår ljus/Kvinnors Nätverk</b> Bygga upp en organisation med olika skyddade boenden, stödpersoner och jourmottagning.	1 300 000 kr
04	20) <b>Systerjouren Somaya</b> Öppna fyra platser för skyddat boende för unga tjejer utan barn, i anslutning till jouren.	600 000 kr
	21) <b>Stiftelsen Unga kvinnors värn</b> Inrätta utslusningsboende samt uppgradera säkerheten i befintligt kollektivboende.	250 000 kr
	22) <b>Stockholms stad</b> Extern utvärdering av eget skyddat boende + fortsatt etablering av stöd och rådgivningscentrum.	400 000 kr
	23) <b>Terrafem</b> Påbörja uppbyggnad av tjejhuis.	600 000 kr
	24) <b>Kvinnors Nätverk och AB Vår ljus</b> Fortsatt uppbyggnad av skyddat boende och öppen mottagning samt jourverksamhet.	750 000 kr
	25) <b>Beth Nahrin kulturcentrum</b> Dokumentärfilm där syrianska ungdomar berättar, riktad till syrianska föräldrar.	150 000 kr
	26) <b>Fryshuset</b> Bilda ytterligare två nya grupper av "Sharafs hjältar" i länet (södra respektive norra länsdelar).	400 000 kr
	27) <b>Glöm aldrig Pela och Fadime förening</b> Attitydförändring, opinionsbildning, öka allmänhetens, myndigheters och invandrade familjers kunskap.	40 000 kr

	28) <b>Iranska riksförbundet</b> Öka iranska familjers förståelse för ungdomarnas situation, starta dialog kring pojkarnas attityder.	40 000 kr
	29) <b>Irakisk kommitté för kvinnors rättigheter</b> Vidareutveckling av medlingsarbete hos familjer i konflikt.	140 000 kr
	30) <b>Kulturella föreningen för kurder i Sverige</b> Paneldebatt den 8 mars, inkl dokumentation och spridning till nyckelpersoner.	40 000 kr
	31) <b>Kvinnojouren i Tensta</b> Starta tjejjour och genomföra aktiviteter i området för att öka tjejernas trygghet och självkänsla.	400 000 kr
	32) <b>Kurdistan kvinnoförbund i Sverige</b> Arrangera diskussioner om tjejernas rättigheter, bland kurdiska familjer.	80 000 kr
	33) <b>Mandeiska-Sabeiska samfundet i Sverige</b> Genomföra insiktsskapande seminarier om barns och kvinnors rättigheter bland medlemmarna.	40 000 kr
	34) <b>Marockanska kvinnoföreningen i Sverige</b> Genomföra informationsseminarium om kvinnors och barns rättigheter i Marockos nya lag, för kvinnor bosatta i Sverige.	50 000 kr
	35) <b>Mångkulturellt resurscentrum</b> Dokumentera erfarenheter från äldre, tidigare våldsutsatta invandrade kvinnor i Sverige.	40 000 kr
	36) <b>RFSL</b> Fortsatt upplysnings- och kartläggningsarbete bland sociala myndigheter, men också bland ungdomar.	400 000 kr
	37) <b>Rinkeby Folketshusförening</b> Attitydförändring med ungdomar på husets ungdomskafé, underlätta för flickor att be om hjälp.	80 000 kr
	38) <b>Somaliska riksförbundet i Sverige</b> Fortsätta förra årets påbörjade attitydförändringsarbete bland somaliska män.	40 000 kr
	39) <b>Sveriges muslimska råd</b> Konflikthantering för familjer i kris (hitta ett flexibelt förhållningssätt inom ramen för sin religiösa tro).	30 000 kr
	40) <b>Turkiska riksförbundet</b> Information/opinionsbildning om barn- och kvinnors rättigheter bland turkiska familjer.	30 000 kr
	41) <b>Unga Örnar i Backlura</b> Insiktsfrämjande, attitydförändringsarbete bland killarna som besöker Backlurars fritidsgård.	90 000 kr
	42) <b>Väsby Kvinnojour</b> Seminarium om patriarkala mönster och familjedynamik, för lokala aktörer (myndigheter m.fl.).	8 000 kr
	43) <b>Botkyrka kommun</b> Kartläggning, utbildning, samt kommungemensam handlingsplan, i samarbete med lokala Kvinnojouren.	300 000 kr
	44) <b>Huddinge kommun</b> Utveckla metoder och struktur för tidig upptäckt och tidiga interventioner.	200 000 kr
	45) <b>Kista stf, Ungdomsgruppen</b> Utforma en välfungerande arbetsmodell för handläggning av ärende med inslag av HRV.	150 000 kr
	46) <b>Nynäshamn kommun</b> Kompetensutvecklingsinsatser för lokala myndigheter i samarbete med lokala frivilligorganisationer.	50 000 kr
	47) <b>Rinkeby sdf, Ungdomsenheten</b> Metod - och kompetensutveckling för enhetens handläggare.	300 000 kr
	48) <b>Rågsveds Ungdomsmottagning</b> Förebyggande arbete i samarbete med tre närliggande skolor. Nå ungdomar tidigt med rätt info och hjälp.	200 000 kr
	49) <b>Sollentuna kommun</b> Kompetensutveckling för skolpersonal, ungdomsmottagning och kvinnojour samt gruppverksamhet för invandrarflickor.	160 000 kr
	50) <b>Södertälje kommun</b> Bilda nätverk av lokala aktörer. Kompetensutveckling samt kartläggning av kommuners insatser.	100 000 kr
<b>05</b>	51) <b>Kvinnors Nätverk och AB Vår ljus</b> Öppnande av 10 platser för skyddat boende med särskilt stöd för utsatta barn och ungdomar. Platserna bereds inom ramen för AB Vår ljus befintliga resurser genom att Kvinnors Nätverk utbildar AB Vår ljus samtliga personal och ger fortlöpande stöd och handledning till berörd personal vid placering samt fortlöpande individuellt psykosocialt och praktiskt stöd till placerade barn/ungdomar på kort och lång sikt.	1 300 000 kr
	52) <b>Unga Kvinnors Värn</b> Viss kompetensutveckling och anpassning av verksamheten i syfte att bättre svara mot de utsatta kvinnors särskilda behov av skydd och stöd (hedersrelaterad problematik).	80 000 kr
	53) <b>Stiftelsen Stora Sköndal</b> Förstudie och eventuellt startandet av utslussningsboende med fyra platser och psykosocialt stöd.	250 000 kr
	54) <b>Stockholms stad</b> Uppbyggnad av en öppen mottagning för råd och stöd till utsatta flickor och unga kvinnor som komplement till Krutons verksamhet.	400 000 kr
	55) <b>Systerjouren Somaya</b> Fortsatt planering och projektering av skyddat boende för muslimska flickor utsatta för s.k. hedersrelaterat våld, med särskilt fokus på att konkretisera ett samarbete med kommunala aktörer och undersöka deras inställning till eventuellt bidrag till finansiering av det skyddade boendet på sikt.	75 000 kr

	<b>56) Terrafem</b> Fortsatt planering och projektering av skyddat boende i tjejus, med särskilt fokus på att konkretisera ett samarbete med kommunala aktörer och undersöka deras inställning till eventuellt bidrag till finansiering av det skyddade boendet på sikt.	75 000 kr
	<b>57) Sociala Missionen</b> Genomförande av två projekt: 1. Kartläggning av medlemsförsamlingarnas inställning till arbete med frågor som rör hedersrelaterat våld samt utbildningsinsatser inom Sociala Missionen. 2. Kartlägga möjligheter att skapa skyddat boende för ungdomar utsatta för s.k. hedersrelaterat våld, inom ramen för Futurum som är en HVB-verksamhet för ungdomar som av olika anledningar inte kan bo i sina hem.	180 000 kr
	<b>58) Föreningen Beth Nahrin kulturcentrum</b> Sprida kunskaper bland assyrisk/syrianska ungdomar i Stockholm om skillnader och likheter med avseende på sex och samlevnad mellan grupper med olika etniska bakgrunder, samt få till stånd en dialog mellan pojkar och flickor och mellan olika generationer om olika värderingar och hur dessa påverkar relationerna unga människor emellan.	50 000 kr
	<b>59) Etiopisk-ortodoxa Tewado kyrka</b> Etiopisk-ortodoxa Tewado kyrkan arrangerade diskussionsforum med etiopiska flickor uppväxta i helt svenska familjer (adopterade) och etiopiska flickor uppväxta i etiopiska hem i Stockholm. Syftet är att förebygga våldsamma konflikter inom familjen i samband med flickornas vuxenblivandeprocess genom att stärka flickornas förmåga att välja sitt eget liv och föräldrarnas förmåga att acceptera flickornas val.	40 600 kr
	<b>60) Fryshuset/Elektra</b> Fokus på insatser riktade särskilt till attitydpåverkan bland pojkar och unga män som lever i miljöer med konservativa hedersrelaterade traditioner. Att påverka pojkar och unga män till att aktivt ifrågasätta och ta avstånd mot kvinnoförtryck.	40 000 kr
	<b>61) Irakisk Kommitté för Försvar av Kvinnors Rättigheter (IKFKR)</b> Medlare i konflikt av familjer där kvinnor/flickor har sökt hjälp hos IKFKR på grund av hedersrelaterat förtryck.	90 000 kr
	<b>62) Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL)</b> Projektet riktar sig till hbt-ungdomar utsatta för s.k. hedersrelaterat våld och har 4 mål. Kartlägga förekomsten, samt hur man bemött denna problematik inom socialtjänsten, utöka myndigheternas kunskaper om hbt-ungdomar och hedersförtryck, ta fram arbetsmodeller för stöd och hjälp till utsatta ungdomar samt stöd till brottsutsatta hbt-ungdomar.	470 000 kr
	<b>63) Somaliska riksförbundet</b> Förebygga hedersrelaterat våld bland somalier. Metoden är att starta en dialog och väcka debatt bland somaliska män om attityder och värderingar hos män och pojkar och om maktstrukturen inom familjen.	80 000 kr
	<b>64) Botkyrka kommun</b> Kartlägga behov, utveckla förebyggande arbete, utveckla handlingsplaner/rutiner/manualer samt stärka pågående samverkan med etniska föreningar, kyrkor och moské.	50 000 kr
	<b>65) Huddinge kommun</b> Projekt med tre mål. Kartlägga vilka personer i den kommunala verksamheten som idag engagerar sig i dessa flickor, skapa arenor/nätverk för samverkan internt och externt samt informations- och utbildningskampanj.	50 000 kr
	<b>66) Järfälla kommun</b> Öka kunskapen om flickor som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld.	50 000 kr
	<b>67) Nynäshamn kommun</b> Medverka till att personal som kommer i beröring med utsatta kvinnor/unga flickor får den kompetens som erfordras för att dels identifiera problemet dels kunna erbjuda lämpliga insatser. Vidare skulle möjligheten att bygga upp en resurs för akutboende inom kommunen undersökas. Situationen för flickor/kvinnor med bakgrund i kulturer där det förekommer hedersrelaterat förtryck skulle kartläggas.	50 000 kr
	<b>68) FoU-Nordväst</b> Kunskapsbaserat utvecklingsarbete i åtta kommuner, rörande unga kvinnor 13 – 20 år som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld.	300 000 kr
<b>06</b>	<b>69) Barnen Först, Stockholm</b> För uppsökande aktiviteter bland kurdisk och persisk talande barn och ungdomar inom ramen för fritidsaktiviteter, och dialogseminarier med deras föräldrar.	50 000 kr
	<b>70) Beth Nahrin Kulturcenter</b> För fortsatt utveckling av verktyg för dialog med assyrisk/syrianska ungdomar och vuxna samt genomförande av tv-program för assyrisk/syrianer i hela landet.	300 000 kr
	<b>71) Botkyrka kommun/Regnbågen kvinnojour</b> För att utforma och förankra rutiner för socialtjänstens insatser samt i samarbete med Fittjaskolan och Ungdomens hus ta fram Info-folder riktad till ungdomar.	400 000 kr
	<b>72) FoU Nordväst i samarbete med 8 kommuner</b> För att utveckla det sociala arbetets utredningar i fall där unga människor utsätts för hedersrelaterat våld.	430 000 kr
	<b>73) Huddinge kommun</b> För att revidera och aktualisera handlingsplan, intensivifiera utbildning av socialtjänstens personal i kommunen samt tillvarata utsatta ungdomars berättelser.	250 000 kr

	<b>74) Huddinge Vårdcentral</b> För att ta fram en manual för förebyggande arbete i mötet med unga och vuxna invandrade patienter på Vårdcentralen.	200 000 kr
	<b>75) Hässelby-Vällingby sdf</b> För att påbörja en process som syftar till att öka flickornas livsutrymme samt ge ungdomar och föräldrar i området resurser att kämpa mot marginalisering och utslagning.	250 000 kr
	<b>76) Irakisk kommitté för Försvar av Kvinnors rättigheter</b> För att fortsätta och utvidga uppsökande verksamhet på BVC, familjecentraler, Öppna förskolan, aktivitetscenter, m.m. samt fortsatt kompetensstöd till socialtjänst och skola i bemötande av utsatta arabiskt och kurdisktalande flickor, unga kvinnor och familjer.	180 000 kr
	<b>77) Järfälla kommun</b> För kvalitetsutveckling av kommunanställd personals bemötande av utsatta ungdomar genom kunskaps – och insiktshöjande seminarier.	62 000 kr
	<b>78) KFUM/Fryshuset</b> För fortsatt utveckling av "Sharafs hjältar" och dokumentation av metod.	400 000 kr
	<b>79) Kommittén för Försvar av Iranska Kvinnors rättigheter</b> För fortsatt uppsökande verksamhet och direkt stöd till persisktalande utsatta ungdomar samt informationsseminarier för persisktalande familjer.	80 000 kr
	<b>80) Stiftelsen Kvinnoforum/Haninge kommun</b> För riktad attitydförändringsarbete bland kommunens ungdomar i samarbete med kommunens skolor och Brottsförebyggande råd.	200 000 kr
	<b>81) Södertälje kommun</b> För studiecirklar för kvinnor och tjejer i samarbete med andra lokala aktörer och planering av långsiktigt attitydförändringsarbete bland kommuners ungdomar.	150 000 kr
	<b>82) Tensta kvinnojour</b> För att fortsätta med påbörjad informations – våldsförebyggande aktiviteter på högstadiet och gymnasiet i nära samarbete med skollädaingen i området.	160 000 kr
	<b>83) Utbildningsförvaltningen Stockholm Stad</b> För strukturerad metod och kompetensutvecklingssatsning för stadens gymnasiekuratorer.	72 000 kr
	<b>84) Vantörs sdf (Ungdomsmottagningen Rågsved)</b> För att fortsätta med påbörjat uppsökande verksamhet, metodutveckling och stöd till utsatta ungdomar i samarbete med skola i området.	218 000 kr

#### Länsstyrelsen Södermanland

År	Projekt	Projekt medel
<b>04 &amp; 05</b>	<b>1) Eskilstuna kommun</b> För arbete med handlingsplan, personalutbildning, utveckla kontakter med grupper med hederstänkande och med Polismyndigheten.	250 000 kr
	<b>2) Kvinnoorganisationen MOA</b> Ska i Eskilstuna informera gymnasieelever och erbjuda uppföljande kontakter via jourtelefon.	70 000 kr
	<b>3) Korpen Södermanland/Västmanland</b> Kvinnor i rörelse, som i huvudsak riktas till utlandsfödda kvinnor i Eskilstuna.	100 000 kr
	<b>4) Studieförbundet NBV och kommunala förvaltningar i Flen</b> Samverkar kring utbildning och vill skapa ett nätverk mellan kommunen och aktiva ideella föreningar.	100 000 kr
	<b>5) Katrineholms kommun</b> Personalutbildning i bred myndighetssamverkan.	70 000 kr
	<b>6) Sensus studieförbund</b> Jobbar för demokrati och mänskliga rättigheter.	100 000 kr
	<b>7) Arnögruppen Paraplyet i Nyköping</b> Har bland annat driftansvar för fritidsgården, skall öka öppethållandet en kväll i veckan enbart för tjejer.	70 000 kr

#### Länsstyrelsen Uppsala

År	Projekt	Projekt medel
<b>03</b>	<b>1) Kartläggning</b> Kartläggning av hedersförtryck och konferens om HRV. Målgruppen är personer som i sitt yrke kommer i kontakt med ungdomar som utsätts eller riskerar att utsättas för HRV.	303 042 kr
<b>05</b>	<b>2) Uppsala kommun, Famnen</b> Skapa och utbilda ett nätverk av nyckelpersoner som ska arbeta förebyggande och attitydförändrande i familjer som Famnen möter i sitt arbete.	350 000 kr
	<b>3) Gottsunda dans och teater</b> För att ta fram ett pedagogiskt för- och efterarbete för föreställningen "hot".	50 000 kr
	<b>4) Regionförbundet, Uppsala län</b> Konferens "Forskning pågår 2005" som riktar sig till yrkesverksamma inom vård, socialtjänst och skola.	30 000 kr

	5) <b>Uppsala kommun och gymnasieskolan</b> Utbildning av stödgrupper på samtliga kommunala gymnasieskolor	340 000 kr
	6) <b>Polisen i Uppsala Län</b> Utbildning av all personal i operativ tjänst. Åklagare och kriminalvården.	225 000 kr
06	7) <b>Stiftelsen kvinnoforum</b> Utbilda tjej- och killgruppsledare i skolan.	35 000 kr
	8) <b>Uppsala Kommun</b> Sammanställa metoder till en handbok om HRV för socialtjänsten.	95 000 kr
	9) <b>Paraplygrupp/Länsbarnombudsmannen</b> Tryck av paraplygruppens folder som riktar sig till professionella som kan komma i kontakt med våldsutsatta barn.	100 000 kr
	10) <b>Rädda Barnen</b> Projektet hedersrelaterat liv, ett dialogseminarium med invandrarorganisationer i Uppsala län.	18 385 kr
	11) <b>Uppsala kommun, Famnen</b> Skapa och utbilda ett nätverk av nyckelpersoner som ska arbeta förebyggande och attitydförändrande i familjer som Famnen möter i sitt arbete. Famnen är Uppsala kommuns resursteam inom socialtjänsten för ungdomar i mångkulturella familjer. Projektet är tvåårigt och beslutet avser det andra året.	315 000 kr
	12) <b>Diskrimineringsbyrån</b> Göra en utställning som främst vänder sig till klasser från åk 8 på grundskolan till åk 3 på gymnasiet men som också vänder sig till allmänheten. Fotografen Elisabeth Ohlsson kommer att engageras i projektet.	195 000 kr
	13) <b>Uppsala kommun, Gymnasieskolan.</b> Gymnasieskolan har tidigare fått stöd för att utbilda stödgrupper på gymnasieskolor i Uppsala kommun. Stödgrupperna består av fem personer på varje skola med representanter från elevvårdspersonal, lärare och skolledning. Nu har man fått medel för att implementera handlingsplaner- samt för utbildning och aktiviteter på skolorna. Uppsala kommun får även medel för en elevutbildning som ges till 7 klasser inom IVIK (individuella programmet för nyanlända flykting- och invandrarelever).	150 000 kr
	14) <b>Samarbetsorganisationen för invandrarföreningar/SIU för närradioprojektet</b> Att vara barn/ungdom i Sverige? som med hjälp av reportage, debatt och information på lätt svenska som översätts till flera språk vill bryta tystnaden kring känsliga ämnen som t ex heder.	150 000 kr
	15) <b>Brottsofferjouren</b> för att informera och skapa dialog med elever i åk 8 om nya lagen om mobbnig om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever och var man vänder sig vid utsatthet.	72 500 kr
	16) <b>Somaliska hjälpkommittén</b> som ska sprida information om hedersrelaterat våld samt hålla utbildningar och studiecirkel i syfte att motverka diskriminering av kvinnor och ungdomar.	61 000 kr
	17) <b>Röda korset</b> för att utbilda anställda och frivilliga om mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld så att organisationen kan utveckla en handlingsplan för hur man kan arbeta förebyggande samt förbättra sitt stöd till utsatta.	35 000 kr

#### Länsstyrelsen Värmland

År	Projekt	Projekt medel
05 & 06	1) <b>Barn- och ungdomsförvaltningen i Karlstads kommun</b> För att genom studiebesök, litteraturstudier och handledning förkovra sig och bygga upp en kunskapsbank om hur man psykologiskt utreder barn med flerkulturell bakgrund och med komplex problembild, inom skolverksamheten.	
	2) <b>Älvkullegymnasiet</b> Projektets syfte är att elever och personal får redskap och kunskap som skapar ett mottryck till hedersrelaterat våld.	
	3) <b>Internationella Qvinnoföreningen IQF</b> Att svenska och utländska tjejer får träffas utanför skolan och klassrummet. Skapa en mötesplats.	
	4) <b>Föreningen FöräldraFamnen</b> Aktiviteter för mammor med kurdiskt ursprung som inte arbetar och studerar..	
	5) <b>Kvinnojouren EVA</b> Enkätundersökning i skolans högre klasser, gruppsamtal med pojkar och flickor i skolan samt föreläsning- verksamhet. Kompetensutveckling hos jourkvinnor samt bygga upp en tjejjour.	
	6) <b>Högstadieskola Fröding Karlstads kommun</b> Skola och socialtjänsten bedriver ett informations- och attitydpåverkande arbete genom att arbeta tillsammans med tjej-, kill- och föräldragrupper.	
	7) <b>Stiftelsen Folkuniversitetet/kursverksamheten vid Göteborgs universitet</b> Utveckling av SFI-undervisningen i samhälls- och samlevnadskunskap. Sammanställa studiematerial.	
	8) <b>Forshaga kommun</b> Gruppverksamhet i form av studiecirkel. Värdegrundarbete och attitydpåverkan. Skapa mötesplatser för föräldrar inom skolan.	

	9) <b>Bosniska islamiska kulturella föreningen i Värmland</b> Studiecirkelverksamhet som ett folkbildningsprojekt. Målet är att engagera och aktivera medlemmar inom islamiska församlingar och invandrarföreningar att aktivt söka information och kunskap om svenska samhället. Att genom folkbildning som metod skapa samverkan och ökad respekt och förståelse mellan muslimer och svenskt samhälle.	
--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

#### Länsstyrelsen Västerbotten

År	Projekt	Projekt medel
04	1) <b>Etiopiska föreningen</b> Informationsinsatser riktade till personer med annat modersmål än svenska. Information om HRV ska förmedlas via en närradiokanal.	22 000 kr
	2) <b>Kommunförbundet Västerbotten</b> Undersöka förutsättningar för att i Västerbottens län starta och driva ett behandlings- och kompetenscenter vad gäller mäns våld mot kvinnor och barn.	50 000 kr
	3) <b>Kvinnojouren Storuman</b> Genomföra utbildningsinsatser för verksamheter som kommer i kontakt med misshandlade kvinnor. HRV ska särskilt tas upp och utbildningen vänder sig till polis, sjukvård, skola, fritidsförvaltning, psykiatri och brottsofferjouren.	50 000 kr
	4) <b>Barnmorskeförbund</b> Genomföra attitydpåverkande insatser bland grupper med hederstänkande samt att genomföra utbildningsinsatser för personal t ex vid skolor, universitet samt ungdomsmottagningar.	100 000 kr
	5) <b>Riksteatern Västerbotten</b> Anordna 16 föreställningar. Målgruppen utgörs av 14-åringar och unga vuxna samt de som i sina verksamheter arbetar med ungdomar som berörs av hederskulturen.	75 000 kr
	6) <b>Rädda Barnen</b> Arbeta med attitydpåverkan genom bland annat samtalsgrupper för mammor och döttrar samt pappor och söner.	50 000 kr
	7) <b>Invandrare ungdomsföreningen</b> Arbeta med informationsinsatser riktade främst till unga tjejer i patriarkala miljöer men även till män i familjer där hedersrelaterade värderingar finns.	25 000 kr
	8) <b>Ersboda vårdcentral</b>	100 000 kr
06	9) <b>Socialkontoret i Skellefteå</b> Finansiera en teaterproduktion vars syfte är att bland ungdomar lyfta fram frågan om HRV genom att använda sig av interaktiv teater.	30 000 kr

#### Länsstyrelsen Västernorrland

År	Projekt	Projekt medel
05	1) <b>Ö-viks kommun</b> Bilda kompetensgrupp inför ett seminarium.	32 500 kr
	2) <b>Härnösands Kommun</b> Utbildningsinsatser och utarbetande av handlingsplan.	20 000 kr
	3) <b>Lokal BRÅ-grupp Nacksta</b> För att delta i utbildning i Ö-vik samt särskilt projekt för att omsätta kunskap seminarium i praktisk handling.	34 770 kr
	4) <b>Barn- och utbildning i Sundsvall</b> För utbildningsinsatser. Bilda nätverk, samverkan.	60 000 kr
	5) <b>Socialförvaltningen Kramfors</b> Utbildningsdag för att öka kunskapen om hedersrelaterat våld inom socialförvaltningen.	50 000 kr
	6) <b>Polismyndigheten i Västernorrland</b> Utbildningsinsatser.	30 000 kr
	7) <b>Islamiska Kulturcentrat Sundsvall</b> För att delta i länsövergripande arbete.	50 000 kr

#### Länsstyrelsen Västmanland

År	Projekt	Projekt medel
05 & 06	1) <b>Hedersrelaterat våld, Västerås kommun, Internationella kamp för kvinnors rättighet</b> Seminarium på internationella kvinnodagen. Syftet med seminariet är att få igång ett nätverk mellan kvinnoföreningar i Göteborg och Stockholm som vill engagera sig i denna fråga.	
	2) <b>Nätverket mot hedersrelaterat våld, Sala kommun, Vård och omsorgsförvaltningen Ifo</b> Förbättrad integration, skapa förståelse för att eliminera och förebygga hedersrelaterat våld. Att stärka föräldrars roll, skapa gemensamma arenor/mötesplatser. Förbättra samarbete/kommunikation mellan olika myndigheter. Skapa fungerande nätverk. Kompetensmetodutveckling med berörda samt formulera en gemensam handlingsplan/samrådsdokument om insatser mot hedersrelaterat våld.	

	<p>3) <b>Plan för arbete med hedersrelaterat våld i Köping, Köping kommun, Socialtjänsten Individ och familj</b> Inventering av befintliga resurser, problem, behov samt tillsammans med berörda formulera en konkret plan för hur Köpings kommun ska möta aktuell problematik.</p>	
	<p>4) <b>Forumteater MOT hedersrelaterat våld - FÖR ett öppnare samhällsklimat, Västerås kommun, Folkhälsocenter</b> Starta ett integrationsforum på Folkhälsocenter som blir navet för alla som aktivt vill delta i arbetet med unga flickor och pojkar som drabbats av hedersrelaterat våld. Med hjälp av olika interaktiva metoder, främst Forumteater upparbeta en förtroendegivande kontakt med ungdomar (svenska och icke svenskfödda) och stötta familjer (icke svenskfödda) så att föräldrarna själva kan ge sina barn det vuxenstöd de så väl behöver samt hjälpa dem att själva hitta konstruktiva lösningar på sina problem.</p>	
	<p>5) <b>Media mot hedersvåld, Västerås kommun, Folkrorelsernas Medieförening i Västerås</b> Att i media belysa hedersproblematiken. Vad kan man göra för att motverka hedersrelaterat våld, bryta mönster och öppna upp för diskussion. Utbilda ungdomar med annan etnisk bakgrund än den svenska att producera och sända radio. Belysa övriga projekt mot hedersrelaterat våld i länet.</p>	
	<p>6) <b>Föräldracirklar om att leva i två världar, Västerås kommun</b> Att förändra attityden hos invandrar- och flyktingföräldrar gällande hedersbegreppet och ge dem ökad insikt i den "svenska" familjen och det svenska samhället. Föräldracirklar på SFI omfattande åtta träffar med olika innehåll.</p>	
	<p>7) <b>Heder-hederskultur-hedersrelateratvåld, Västerås kommun, Västerås stad och Landstinget Västmanland</b> Temadag för Västerås barnpiloter (personer som i sin dagliga gärning möter barn 0-18 år och som har ett engagemang/förståelse för att samverka mellan olika professioner och organisationer). Få kännedom om var man kan vända sig för konsultation och annan hjälp för att kunna agera när barn far illa.</p>	
	<p>8) <b>Hedersrelaterat våld, Västerås kommun, Föreningen Kvinnohuset</b> Att tjejjouren genom ökad kunskap i ämnet får lättare att kunna hjälpa tjejer som varit utsatta och att kunna tala med människor med ickesvensk härkomst utan att de känner sig kränkta. Att nå ut till alla tjejer oberoende av etnicitet.</p>	

#### Länsstyrelsen Västra Götaland

År	Projekt	Projekt medel
03 & 04	1) <b>Räddningsmissionen AGORA Göteborg</b> Samtalsgrupper.	128 000 kr
	2) <b>Kurdiska Kvinnoföreningen Göteborg</b> Kartläggning och attitydarbete.	93 000 kr
	3) <b>Kurddiska Ungdomsföreningen Göteborg</b> Radioprogram utsatta.	45 000 kr
	4) <b>ABF Nordvästra Götaland</b> Utveckla studier om hedersproblematik.	20 000 kr
	5) <b>Frölunda Kulturhus Göteborg</b> Teater för skolungdom.	20 000 kr
	6) <b>Ungdomsmottagningen Nordost Göteborg</b> Attitydpåverkan på skolungdom.	150 000 kr
	7) <b>Gunnared SDF Göteborg</b> Särskild personalutbildning.	150 000 kr
	8) <b>Bergsjön SDF Göteborg</b> Särskild personalutbildning.	50 000 kr
	9) <b>Biskopsgården SDF Göteborg</b> Attitydarbete bland pojkar.	142 000 kr
	10) <b>BRIS Göteborg</b> Dialogarbete föräldrar/döttrar.	100 000 kr
	11) <b>TBV film Göteborg</b> Utbildning, film av och om utsatta.	55 000 kr
	12) <b>Iranska flyktingars Riksförening Gbg</b>	50 000 kr
	13) <b>Somaliska</b> Attitydpåverkan riktad mot somaliska pojkar och fäder.	28 000 kr
05	14) <b>Kurdiska Kvinnoföreningen Gbg, "Förebyggande arbete för unga flickors och pojkars mänskliga rättigheter"</b> Projektanordnaren samverkar med Afghanska föreningen med vilken man avser att utveckla en rådgivningsverksamhet för föräldrar och ungdomar med hedersrelaterade problem. Inom ramen för arbetet vill man också arbeta med sexualitet, samlevnadsfrågor i allmänhet och med attityderna till jämställdhet. Projektet startade år 2004.	100 000 kr



15) <b>Frölunda Kulturhus Gbg, "Elektras bröder"</b> Teaterföreställningar som behandlar ämnet hedersrelaterat våld och pojkarnas roll. Målgruppen är ungdomar på högstadie- och gymnasienivå. Verksamheten genomfördes i januari 2005. Frölunda Kulturhus genomförde en motsvarande satsning med teaterföreställningen "Elektras systrar" under år 2004 som också beviljades projektbidrag.	35 000 kr
16) <b>Kurdiska Ungdomsföreningen Gbg, "Förbättring för utsatta kurdiska flickor"</b> Genom närradioprogram, en egen expertgrupp om hedersproblematik, kurser, konferenser, studiecirklar lyfter man fram unga kurdiska flickors/kvinnors situation. Inom ramen för projektet avser man också att arbeta med stöd till utsatta. Projektet är inne på sitt andra år och fick bidrag år 2004.	80 000 kr
17) <b>Ungdomsmottagningen Nordost Gbg, "Med fötterna i två världar"</b> Projektet utvecklas och drivs av Ungdomsmottagningen i Nordost. I samverkan med gymnasier och grundskolor i de invandratäta nordöstra stadsdelarna rekryteras ungdomar till gruppverksamheter. I dessa tar man upp frågor om hälsa, sexualitet, jämställdhet, mänskliga rättigheter och hedersrelaterad problematik. Genom verksamheten når man dem som är utsatta för hedersrelaterat förtryck. Även föräldrar bearbetas genom samverkan med SFI-undervisning och andra åtgärder. Projektet är inne på sitt andra verksamhetsår och har redan första året visat stor framgång.	300 000 kr
18) <b>Gunnareds SDF Gbg utbildning, "Utbildning om hedersproblematik"</b> Projektet syftar till att stärka kunskapen om hedersrelaterad problematik. Målgruppen för denna utbildningssatsning är anställda inom socialtjänst, fritid, skola m.fl verksamheter i stadsdelen. Utbildningen sker genom studiedagar, kurser, temamöten etc. Verksamheten ingår i en flerårsplan och fick projektbidrag år 2004	70 000 kr
19) <b>Epicentrum Gbg, "Steget in i samhället..."</b> Projektet syftar till att påverka attityder bland unga och vuxna män. Detta skall ske genom utbildningar, gemenskapsfrämjande insatser, övningar, etc. Målet är att förändra hållningen till jämställdhet, mänskliga rättigheter och hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet sker delvis i samverkan med "Tjejcenter på AGORA"	100 000 kr
20) <b>Biskopsgårdens SDF Gbg, "Pojkar blivande män"</b> Projektets målgrupp är pojkar, deras fäder och andra manliga vuxna. Genom kurser, dialoggrupper, gemensamhetsövningar, trivselverksamhet etc. påverkas deltagarnas attityder till jämställdhet, könsroller, hedersrelaterat våld och mänskliga rättigheter. Projektet startade år 2004	700 000 kr
21) <b>BRIS Västra Sverige, "Utveckling och fördjupning av dialoggruppsmodellen"</b> Arbete för att påverka attityderna bland barn/ungdomar och vuxna. Verksamheten sker i första hand i grupp enligt särskild dialogmetod. De frågor som behandlas är mänskliga rättigheter, relationer mellan föräldrar och deras barn, lagstiftning av betydelse, hedersproblematik m.m. Verksamhet kommer att bedrivas i flera kommuner inom länet. Projektet verkade och fick bidrag även år 2004.	200 000 kr
22) <b>Papula Ideell förening Gbg, "Papula Forum – förebyggande arbete om hedersproblem"</b> Genomförande av ett särskilt program för tonårsflickor i syfte att påverka kunskapen om jämställdhet och hedersproblematik. I programmet ingår arbete för att stärka flickornas självförtroende. Arbetet kommer att innehålla samtal, föreläsningar, gemenskapsaktiviteter, olika övningar etc.	80 000 kr
23) <b>Hivfeldtska Gymnasiet Gbg, "I hederns namn"</b> Skolan satsar på att i så många klasser som möjligt erbjuda speciell utbildning om hedersproblematik. Detta kommer att ske på schemabunden tid och med hjälp av särskild inkopplad extern expert på frågan. Verksamheten är en form av pilotprojekt för gymnasieskolan i Göteborg som helhet och samarbete sker med åtminstone Burgårdens och Angereds gymnasier.	200 000 kr
24) <b>Örgryte SDF alla ungdomsmottagningar Gbg, "Makt, kultur och sexualitet"</b> I samverkan med gymnasier skall ungdomsmottagningar i Göteborgs kommun som helhet fånga upp ungdomar i årskurs 2 i gruppverksamheter. Inom ramen för dessa kommer allt från hälsa, sexualitet, jämställdhet, mänskliga rättigheter och hedersrelaterad problematik att behandlas. Genom verksamheten fångas de som är utsatta för hedersrelaterat förtryck upp. Även föräldrar vill man försöka nå genom detta arbete.	200 000 kr
25) <b>Kfuk/Kfum projekt 1 Gbg, "Barnen i våra hjärtan"</b> Utbildning av nyckelpersoner i Trollhättan, Uddevalla, Biskopsgården och Backa för föräldrarsamtal samt bildande av en föräldrautbildning för invandrarföräldrar i förebyggande syfte.	49 000 kr
26) <b>Kvinnohuset Linnea Gbg, "Integration och kulturförståelse..."</b> Projektanordnaren avser att ha gruppverksamheter för föräldrar och deras barn/ ungdomar. Man kommer att behandla frågor om uppfostran, barns rättigheter, jämställdhet, hedersrelaterat förtryck, mänskliga rättigheter mm.	35 000 kr
27) <b>Gårdstens Internationella Förening Gbg, "Föreningar i samverkan mot HRV"</b> Projektanordnaren är en paraplyorganisation för alla föreningar i den invandratäta stadsdelen Gårdsten. Projektet syftar till att stimulera medlemsföreningarna att ha studier, kurser och möten om jämställdhet, mänskliga rättigheter och hedersproblematik. Sådana aktiviteter kommer att ske såväl inom enskilda föreningar som av föreningar i samverkan.	100 000 kr
28) <b>Internationella islamiska föreningen Gbg, "En bättre vardag – projekt rörande hedersproblem"</b> Föreningen vill tillsammans med fritidsgårdar och grundskolor bedriva attitydförändrande aktiviteter om kvinnors rättigheter och hederstänkande bland ungdomar. Särskild tyngdpunkt kommer att läggas vid att belysa att religionen icke skall användas som argument för att utföra förtryck och våld i hederns namn.	50 000 kr

29) <b>Assyriska Ungdomsförbundet Gbg avdelning, "Guiden på lika villkor "</b> Projektet har drivits med framgång i Stockholmsområdet. Arbetet syftar till att stärka kunskapen om jämställdhet och hedersproblematik, familjerätt m.m. Detta sker genom att man riktar sig till både ungdomar och föräldrar via kurser, samtalsgrupper etc.	300 000 kr
30) <b>Somaliska Framtidsföreningen Gbg, "Attitydförändring bland somaliska gruppen"</b> Inom den somaliska gruppen, både i den egna föreningen och tillsammans med andra, avser man att genomföra seminarier och gruppstudier om jämställdhet, hedersrelaterade problem och liknande. Föreningen arbetar med detta för andra året i rad och fick projektbidrag år 2004.	50 000 kr
31) <b>Romano Podo Gbg, "Attitydpåverkan i samlevnadsfrågor hos romska gruppen"</b> Informationsarbete, studiecirkel materialframställning på romska språket för att utbilda romer om jämställdhet, medlingsarbete i hedersrelaterade problem etc. Särskild stödverksamhet skapas för romska ungdomar som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.	70 000 kr
32) <b>Sesamhuset, Gunnarets SDF Gbg, Romers hälsa i Fokus – förebyggande arbete mot rörande hedersproblematik</b> Projekt för att påverka romska mäns och kvinnors attityder när det gäller barns och kvinnors rättigheter och arbete inom gruppen med hälsofrågor, sexualitet och jämställdhetsfrågor. Projektet vänder sig också till romska ungdomar med samma attitydpåverkande insatser i form av kurser, uppsökande verksamhet m.m. Viss samverkan sker med den romska föreningen "Romano Podo".	140 000 kr
33) <b>Eritreanska Ungdomsföreningen Gbg, "Warsay, Eritreanska nya Generationen mot hedersproblematik"</b> Projektet syftar till att stärka eritreanska ungdomars självförtroende och därigenom motverka hedersrelaterat våld inom gruppen. Som föreningen avser man också att arbeta med att de vuxna i dessa frågor. Seminarier, kurser, gemenskapsfrämjande aktiviteter är några delar i arbetsmetodiken.	50 000 kr
34) <b>Eritreanska föreningen Gbg, "Utbildning för attitydförändring"</b> Projektet vill genom utbildning i form av studiecirkel och samtalsgrupper påverka attityderna i den eritreanska gruppen vad gäller jämställdhet, hederstänkande och social utslagning.	50 000 kr
35) <b>Eritreanska Familjeföreningen Gbg, "Familjutveckling och förebyggande av hedersproblematik"</b> Genom föreläsningar, diskussioner, rollspel och läger för eritreanska familjer påverka uppfattningarna om jämställdhet och hedersrelaterat förtryck. Verksamheten sker både med vuxna och barn tillsammans och med åldersgrupperna åtskilda.	50 000 kr
36) <b>Svensk Turkiska Distriktsorganisationen Gbg, "Heder – vems är den?"</b> Projektet är flerårigt. Syftet är att kartlägga de turkiska invandrarnas uppfattningar om hedersförtryck. Utifrån detta avser man att utarbeta metoder för att påverka attityder, skapa stödgrupper för utsatta och för familjer i kris samt utveckla samverkan för att motverka hedersrelaterat våld.	90 000 kr
37) <b>Västra Götalands Kultur och infocenter Gbg, "Leyla – att förebygga hedersproblem"</b> Projektanordnaren samverkar i sitt arbete med Turkiska familjeföreningen. Tillsammans med denna avser man att utveckla information om våld och jämställdhet. Man tänker sätta fokus på barnuppföstran, ge konkret och individuell hjälp till familjer som brottas med t.ex. hedersrelaterade problem och skapa nätverk som motverkar dessa problem.	90 000 kr
38) <b>Svensk Arabiska föreningen Gbg, "Mord för att rädda familjens heder!"</b> Projektet kommer att innehålla flera delar. En av dessa är att bedriva forskning om hederstänkandet olika länder t.ex. Turkiet, Iran och Irak. En annan del är att via enkäter få ett grepp om inställningen till dessa frågor bland ungdomar och vuxna boende i Sverige. Ytterligare en del är att utifrån vunna erfarenheter och kunskaper utarbeta en bok som kan fungera som handledning för alla som möter och arbetar med hedersrelaterade problem.	100 000 kr
39) <b>Irakiska Kulturhuset/Kvinnoföreningen Gbg, "Familjepåverkan om hedersproblematik"</b> Möten, cirkel o gruppverksamhet för föräldrar och ungdomar. Syftet är att genom detta påverka negativa följder av det patriarkala kulturarvet och medverka till jämställdhet och balans mellan hemlandets och svensk familjekultur. I projektet sker samverkan med Irakiska Kvinnoföreningen. Attitydpåverkan bland ungdomar och vuxna för ökad tolerans och förståelse via bl.a. föreläsningar, informationsmaterial och dokumentation.	100 000 kr
40) <b>Iranska Flyktingars Riksförbund Gbg, "Vita Nejlors Festival"</b> Projektet består av en veckas festival i Göteborg, som genomförs varje år i samband med årsdagen av Fadime Sahindals död genom hedersmord år 2002. Under veckan genomförs opinionsbildande aktiviteter mot hedersrelaterat våld och en mängd olika kunskapsförhöjande aktiviteter t.ex. spridning av dokumentation, seminarier, debatter, utställningar m.m. Festivalen sätter direkt fokus på hedersmord och hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsen stödde projektet även år 2004.	50 000 kr
41) <b>Phantasia Kultur o Media Gbg, "Blå Exit"</b> Förebyggande av hedersrelaterat våld genom interaktiv forumteater med ett ungdomsteam som i första hand vänder sig till unga tjejer i riskzonen.	200 000 kr
42) <b>Terrafem Gbg, "Terrafems skolkampanj, tjejgruppsverksamhet samt öppen mottagning"</b> Besök hos högstadies-/gymnasieskolor m.fl., starta tjejgrupper, erbjuda stödsamtal, stödjä utsatta flickor och utbilda stödkvinnor m.m.	90 000 kr
43) <b>RFSL, "Synliggörande och inkludering av personer med invandrabakgrund"</b> Temakvällar om hedersrelaterat våld mot HBT-personer, vidareutbildning av skolinformatörer inom området samt föreläsningar.	30 000 kr

44) <b>Munkedals rektorssområde, ”SALVA – självkänsla, attityder, livskunskap, värderingar, ansvar”</b> Ökad kompetens i värdegrundsfrågor och livskunskap hos skolpersonalen. Samverkan med socialtjänst för föräldrapåverkan angående hedersrelaterat våld.	50 000 kr
45) <b>Mölnåls Kommun, Samordning av behovet av insatser för flickor som lever under hot och tvång”</b> Ett utbildnings- och nätverksarbete bland kommunanställda för ökad kunskap, samordning och samverkan kopplat till hedersproblematiken.	620 000 kr
46) <b>Göteborgs Närradioförening, ”Informationskampanj gällande hedersrelaterade brott” – projekt förebyggande arbete rörande hedersproblematik</b> Informationskampanj om hedersrelaterade brott i form av ett radioprogram. Genomförs i samverkan med Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Syftet är att med hjälp av närradion, som har en hög penetration bland invandrargrupper, nå de grupper som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld för att informera och utbilda i förebyggande syfte.	115 000 kr
47) <b>Homan Gbg, ”Jourtelefon mot hedersrelaterat våld mot homosexuella”</b> Förstärkt informationsarbete via upprättande av jourtelefon för unga och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld p.g.a. sin sexuella läggning.	41 800 kr
48) <b>Eritreanska Gemenskapen Gbg, ”Arbete mot hedersrelaterat våld”</b> Studiecirkelverksamhet för eritreanska familjer och ungdomar för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.	50 000 kr
49) <b>Karakamars Samarbetsförening Gbg, ”Beskydda ungdomar”</b> Attitydpåverkan bland vuxna och unga afghaner kopplat till hedersproblematiken bl.a. genom dialogriktade möten och föreläsningar.	56 000 kr
50) <b>Caritas Gbg, ”Kärlek och Hopp”</b> Attitydpåverkan bland ungdomar och vuxna för ökad tolerans och förståelse via bl.a. föreläsningar, informationsmaterial och annan dokumentation.	30 000 kr
51) <b>Studieförbundets Vuxenskolan Sjuhärad, ”Brott och heder”</b> Studieverksamhet om hedersrelaterat våld. Nätverksbyggande, direkt attitydpåverkan inom grupper med risk för hedersrelaterat våld.	100 000 kr
52) <b>Kvinnofolkhögskolan Gbg, ”Kom ut – kom in”</b> Stärka det egna arbetet för unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld, samt höja personalens kunskapsnivå inom problemområdet.	100 000 kr
53) <b>Vuxenutbildningen Norrby Borås, ”Utbildningsblock i projektet SKISS”</b> Arbete på djupet och bredden med relationer i somaliska familjer, för att förhindra hedersrelaterat våld och förtryck.	190 000 kr
54) <b>Sensus Studieförbund Väst, ”Motvikten del 2”</b> Produktion och distribution av filmen ”Motvikten” som behandlar hedersproblematiken. Filmen skall användas som diskussionsunderlag i utbildningssammanhang.	100 000 kr
55) <b>Vingagymnasiet Frölunda Gbg, ”Sharafs Hjältar på Vingagymnasiet/IVIK”</b> Attitydpåverkande skolarbete i samverkan med ”Sharafs hjältar” från Fryshuset i Stockholm. Målet är att få igång liknande verksamhet i Göteborg.	60 000 kr
56) <b>Falköpings kommun – Ällebergsgymnasiet, ”Samarbets- och utvecklingsprojekt mellan grundskola och gymnasieskola för att skapa ökad integration”</b> Ökad kompetens inom hedersproblematiken inom skolans område genom föreläsningar, studieverksamhet samt nätverksbyggen.	70 000 kr
57) <b>KFUK/KFUM projekt 2, Trollhättan/Uddevalla, ”Modiga Tjejer – Modiga föräldrar”</b> Projektet vänder sig till unga flickor, särskilt de som inte får/vågar delta i olika idrotts- och fritidsaktiviteter för ungdomar. Projektet, som är 3-årigt, ska ge flickorna mer kunskap om jämställdhet, hedersproblematik och mänskliga rättigheter. Man kommer också att arbeta med att stärka deltagarnas självförtroende och självtillit. Ett kommande led i projektet är även att försöka påverka föräldrars attityder till vad flickor får och inte får delta i för typer av idrotts- och fritidsaktiviteter.	100 000 kr
58) <b>Munkedals kommun, ”Förebyggande insatser för att motverka hedersrelaterat våld mot invandrarungdomar”</b> Kurativa, preventiva insatser samt åtgärder riktade till unga invandrarföräldrar. Insatser för ökad kunskap på politisk och tjänstemannanivå m.m. Särskilt fokus finns på arbete tillsammans med den romska gruppen i kommunen.	200 000 kr
59) <b>Göteborgs Kyrkliga stadsmission, ”Bättre Kunskap och Bemötande”</b> Utbildningsdagar för personalen för ökad kunskap i frågor kopplade till hedersproblematiken.	30 000 kr
60) <b>”Rätt till eget liv” – festival för mänskliga rättigheter och mot hedersrelaterat våld.</b> Att sätta fokus på förhållandet att hedersrelaterat våld strider mot och är oförenligt med mänskliga rättigheter såsom de är definierade i FN:s deklaration för de mänskliga rättigheterna och konkretiserade i FN:s Barnkonvention och FN:s konvention mot all diskriminering av Kvinnor (CEDAW). Att fungera som plattform för de förebyggande projekt mot hedersrelaterat våld som får stöd av Länsstyrelsen, Att fungera som startpunkt för ett bredare arbete bland ungdomar vad gäller hedersrelaterat våld och som stimulans för föreningar och enskilda att aktivera sig i frågan, Att fungera som ett forum för samtal och förslag gällande förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld. Målen är att få fler ideella föreningar och offentliga verksamheter i länet att starta och driva kontinuerligt arbete och projekt mot hedersrelaterat våld, att få fler	173 000 kr

	enskilda vuxna att engagera sig i nätverk och andra insatser mot hedersrelaterat våld, att få flera ungdomar att inom ungdomsnätverk och i andra verksamheter börja arbeta aktivt mot hedersrelaterat våld, att få fram förslag och idéer på hur hedersrelaterat våld kan förebyggas och motverkas vilka kan användas av olika aktörer i det fortsatta arbetet.	
	61) <b>Föreningen Göteborgs Räddningsmission/Agora, "Tjejcenter på Agora år 2"</b> Projektet kommer att arbeta med flickors och unga kvinnors attityder och kunskap om jämställdhet, mänskliga rättigheter, sexualitet och hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet kommer att bestå av utbildningar, gemenskapsövningar, övningar för stärkt självförtroende och självständighet m.m. Viss samverkan sker med "Epicentrum's killprojekt".	
	62) <b>Information inom SFI undervisningen om "Värdegrunder för det svenska samhället" – en förebyggande insats mot hedersrelaterat våld</b> Under hösten – 05 skall särskild projektledare/utbildare organisera och utbilda informatörer med olika språklig bakgrund. Informationsmaterial skall tas fram och lärare som ska samarbeta med informatörerna utbildas. Under vår-höst 2006 skall sedan det utbildande arbetet med SFI elever ske ute i ordinarie verksamhet. Då skall genomföras 4-5 lektioner med deltagande av de särskilda informatörerna för att ge möjlighet till förklaringar och samtal på det egna språket och för att ge möjlighet att arbeta könsuppdelat.	286 000 kr
06	63) <b>Barnen Först i Göteborg, Jämställdhet och integration</b> Projektet genomför en serie seminarier/konferenser i Borås och Göteborg om hedersrelaterat våld. Målgruppen är i första hand vuxna med invandrabakgrund.	52 000 kr
	64) <b>Barnen Först – lokalavdelning, FreeCom består av arbete med såväl döttrar som föräldrar</b> Bidrag erhålles endast till insatserna för att bearbeta föräldrars attityder via individuella samtal, möten och informationsspridning.	56 000 kr
	65) <b>Iranska Flyktingrådet i Göteborg (IFR), "Inte utan min Kärlek"</b> Projektet syftar till att genom faktaspridning, föreläsningar, samtal och olika dialogformer påverka vuxnas syn på hedersrelaterat våld och jämställdhet och i synnerhet söka bearbeta vuxnas attityder mot döttrar och söner som har en homosexuell läggning och därför är särskilt utsatta för förtryck och våld i hederns namn.	60 000 kr
	66) <b>Iranska flyktingars Riksförbund (IFRS), "Vita Nejljkors Festival"</b> Projektet utgörs av en sedan 2003 årligen återkommande festival i Göteborg för att både hedra minnet av den mördade Fadime Sahindal och för att sätta fokus på hur det hedersrelaterade våldet skall förebyggas och jämställdhet försvaras. Festivalen vänder sig i första hand till invandrade vuxna.	80 000 kr
	67) <b>Internationella Afghanska Kvinnocentret, "Hedersrelaterat våld"</b> Seminarier för att påverka attityderna till hedersrelaterat våld, jämställdhet och mänskliga rättigheter bland vuxna med afghansk bakgrund boende i Göteborg. Samtalsverksamhet med familjer.	60 000 kr
	68) <b>Syrianska Ungdomsföreningen, "Åtgärd mot hedersrelaterat våld"</b> Projektet vänder sig till både vuxna och ungdomar med syriansk bakgrund. Bidrag erhålles för det arbete som sätter fokus på de vuxnas inställning att pga hedern icke tillåta de egna barnen att bestämma över sina liv och själva välja livspartner. Arbetet kommer att ske via seminarier, studiecirkel, dialog mellan vuxna och ungdomar, informationsspridning, studiecirkel.	70 000 kr
	69) <b>Räddningsmissionen/Linnéahuset, "Integration och kulturförståelse"</b> Projektet kommer att arbeta med föräldragrupper i studiecirkelform för att genom dessa påverka attityder om hedersrelaterat våld, barnuppfostran och jämställdhet. I samma riktning anordnas lägerverksamheter där vuxna och ungdomar kan mötas i samtal om dessa frågor.	32 000 kr
	70) <b>United Africa Riksförbund (UNAFRIK), "Förebyggande projekt mot hedersrelaterat våld bland somalier"</b> Projektet arbetar med att skapa en DVD film om hedersrelaterat våld, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Denna kommer att ligga på organisationens webbplats och vara underlag för samtal med både vuxna och ungdomar med somalisk bakgrund.	43 000 kr
	71) <b>Trollhättans stad, "Resurscentrum för kvinnofrid och hedersrelaterat våld i Fyrbodals"</b> Projektet utgör en inventering och förstudie över behovet av ett särskilt resurscentrum för kvinnofrid och hedersrelaterat våld i Fyrbodals (Norra Bohuslän och Dalsland). Inom ramen för undersökningen kartläggs också kommunernas intresse av att gemensamt starta sådant resurscentrum.	100 000 kr
	72) <b>Kvinnojourer i Väst</b> Projektet består av en tvådagars kurs för resurskvinnor inom Kvinnojourerna i Västra Götalands län. Inom ramen för kursen kommer man att ta upp olika aspekter av hedersrelaterat våld och kvinnojourernas arbete med kvinnor som utsätts för detta förtryck.	37 000 kr
	73) <b>Vuxenutbildningsnämnden i Göteborg, Gunnareds SDF/ Sesamhuset, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, "Värdegrunder för det svenska samhället"</b> är ett särskilt utbildningsprojekt inom SFI undervisningen i Göteborg. Via samverkan kommer särskild kurs om värdegrunder att genomföras för nyanlända invandare. Speciellt utbildningsmaterial är framtaget. I projektet kommer att arbeta 12 särskilda samtalsledare (6 kvinnor-6 män). Dessa representerar de 6 vanligaste språkgrupperna inom SFI och undervisningen kommer därför att kunna ges både på svenska, olika modersmål och vid känsliga frågor kunna vara könsuppdelad. Projektet är ett metodologiskt försök vilket vid bra utfall kommer att implementeras i både Göteborg och andra kommuner.	572 000 kr

74) <b>Biskopsgårdens SDF, "Pojkar blivande män"</b> Projektets målgrupp är pojkar, deras fäder och andra manliga vuxna. Grundläggande arbete med denna grupp har skett. Nu syftar projektarbetet till att i första hand sprida de framgångsrika metoder man kommit fram till. Detta kommer att ske via behövlig marknadsföring av metoden och direkt utbildning i metoden via möten med professionella inom socialtjänst och skola. Till stöd för arbetet med att implementera metoden i olika verksamheter framställs också en DVD film.	150 000 kr
75) <b>KFUK-KFUM i Göteborg, "Leva utan våld"</b> Detta projekt syftar till att stärka de religiösa krafternas arbete mot hedersrelaterat våld och för jämställdhet och mänskliga rättigheter. Inom ramen för detta kommer man att samla material från olika religioners heliga skrifter vad gäller hedersmord och sammanställa ett material. Under arbetet kommer särskilda seminarier att anordnas för företrädare för olika religioner.	60 000 kr
76) <b>SDF Örgryte Göteborg, "Makt, kultur och sexualitet"</b> Projektet får stöd för att slutbearbeta erhållna erfarenheter av Ungdomsmottagningars arbete med hedersrelaterad problematik. Inom ramen för detta arbete skall personal inom ett stort antal ungdomsmottagningar få särskild kunskap via seminarier, föreläsningar och material.	100 000 kr
77) <b>Stödföreningen för turkiska kvinnor, "Heder, vems är det?"</b> Seminarier, workshops för ungdomar och deras föräldrar. Bilda stödgrupper för familjer i kris på grund av hedersproblematik.	100 000 kr
78) <b>KFUK/KFUM Göteborg, "Modiga Tjejer =Modiga föräldrar"</b> Utbildningsdagar, nätverksbyggande m.m. i syfte att få föräldrar att förstå sina ungdomar och att respektera ungdomarnas rätt att råda över sina egna liv, sin egen framtid och sin egen kärlek. Skapa dialog mellan generationerna. Engagera socialarbetare och lärare i arbetet.	40 000 kr
79) <b>Västra Götalands Kultur och Informationscenter, "Leyla – att förebygga hedersproblem"</b> Projektet skall arbeta med informations- och opinionsbildning mot våld och för jämställdhet med fokus på barnuppföstran. Konkret individuell hjälp till ungdomar och familjer som brottas med hedersrelaterad problematik. Seminarieverksamhet med inbjudna experter och föreläsare från olika organisationer och myndigheter om temat våld och uppföstran. I fokus för projektet är vuxna och ungdomar med turkisk bakgrund.	40 000 kr
80) <b>Irakiska Kulturhuset/Irakiska Kvinnoföreningen, "Familjepåverkan 2006"</b> Möten, cirklar o gruppverksamhet för föräldrar och ungdomar. Arbeta med attityder genom föreläsningar, seminarier, diskussioner. Använda videofilmer som utgångspunkt för samtal. Teaterföreställningar med publiken som agerande genomförs. Skapande av en föräldra- och en ungdomsgrupp och arbeta med gruppdynamiska övningar och strukturerade samtal.	45 000 kr
81) <b>Munkedals kommun, Omsorgsförvaltningen, "Kunskap och kultur för att motverka hedersrelaterat våld mot ungdomar"</b> Projektet skall bl.a. arbeta med att få tillstånd en enhetlig syn om hedersrelaterat våld och integration i kommunen. I detta syfte anordnas föreläsningar och seminarier för kommunalpolitiker och tjänstemän. Genom arbetet eftersträvas att det i olika ordinarie verksamheterna ska implementera attitydbearbetning rörande hedersrelaterat våld.	140 000 kr
82) <b>Karakamars Samarbetsförening, "Beskydda ungdomar"</b> Projektet kommer att genom mötes- och seminarieverksamhet och via närradio arbeta med att påverka föräldrars attityder till ungdomars rättigheter. Målgruppen är uteslutande personer med afghansk bakgrund.	50 000 kr
83) <b>SDF Kortedala – Ungdomsenheten (UM Nordost)</b> Projektet kommer bl.a. att ordna samtalsgrupper för föräldrar till tonåringar. Arbeta med att formulera sin modell för arbete med hedersrelaterat våld. Organisera seminarier för handläggare inom socialtjänst, fungera konsultativt inom problemområdet.	100 000 kr
84) <b>Skara Kommun Barn och Ungdomsförvaltningen och Omsorgsförvaltningen, "Att leva i ett nytt land"</b> Projektet vänder sig i första hand till föräldrar med invandrarbakgrund. Med dessa kommer att organiseras dialogträffar enligt BRIS modell. Genom verksamheten strävar man dels efter att påverka attityder i värdegrundsfrågor och också utbilda samtalsledare vilka sedan kan ha hand om egna dialoggrupper. I den mån deltagarna har tonårsbarn kommer även att ske gemensamma dialogträffar mellan föräldrar och ungdomar.	200 000 kr
85) <b>KFUK/KFUM Göteborg, "Vad är problemet?"</b> Projektet avser att arbeta med i första hand män med ortodox kristen tro. Inom ramen för arbetet kommer ett särskilt studiematerial att tas fram, man kommer att göra en fotoutställning och arbeta i mansgrupper med värderingsövningar. Under arbetet kommer samtalsledare att utbildas vilka därefter ska leda samtalsgrupper i de samfund de tillhör.	200 000 kr
86) <b>Madusa Föreningen i Mölndal, "Arbete för att ändra invandrarflickors situation"</b> Inom projektet skall man bl.a. arbeta med föräldragrupper och deras ungdomar i syfte att bygga förståelse mellan generationerna och att påverka föräldrars önskan att i hederns namn styra över ungdomarnas liv och framtid. Ytterligare insats är att förbättra hemsidans information om jämställdhet och mänskliga rättigheter.	100 000 kr
87) <b>Eritreanska Kulturföreningen, "Familjeutveckling"</b> Projektet kommer att med hjälp av inbjudna föreläsare arrangera ett större antal familjeträffar varvid hedersproblematik, jämställdhetsfrågor och integration kommer att behandlas. Anordnaren samverkar med övriga eritreanska föreningar inom ramen för projektet.	20 000 kr

	88) <b>Eritreanska Föräldraföreningen, ”Familjeutveckling”</b> Projektet kommer att i samverkan med andra eritreanska föreningar anordna månadsmöten, sommarläger, seminarier etc. Allt sker i syfte att förhindra att eritreanska familjer drabbas av kris pga traditionellt heders-tänkande.	20 000 kr
	89) <b>Eritreanska Gemensamheten, ”Familjeutveckling”</b> Projektet skall arbeta med seminarier om hedersrelaterat våld och idrottsevenemang i syfte att få flickor och pojkar och äldre eritreaner att öka ömsesidig förståelse. Samverkan sker med övriga eritreanska föreningar i Göteborg.	20 000 kr
	90) <b>Eritreanska föreningen, ”Familjeutveckling”</b> Projektet kommer att arrangera en serie samtalsinriktade föreläsningar med såväl egna som inbjudna föreläsare. Utifrån dessa möten/samtal skall man formulera viktiga gemensamma förhållningssätt gällande hedersproblematik, jämställdhet och integration.	20 000 kr
	91) <b>Internationella skolan i Uddevalla, ”Starka flickor och pojkar, trygga föräldrar”</b> Anordnaren är en skola med många elever som har bakgrund i andra länder. I syfte att kunna arbeta rätt med hedersproblematik vill man därför göra en stark utbildningssatsning för hela personalen. Utifrån detta formulerar man sedan utgångspunkter för samverkan med föräldrar och stöd till barnen.	40 000 kr
	92) <b>Föreningen Stödnätet, ”Fjärilar”</b> Inom projektet kommer man att arbeta med rådgivning till föräldrar om uppfostran och samhällets grundvärderingar. Man kommer också att ha rådgivningsverksamhet för de föräldrar som är i kris pga oförståelse för sina ungdomars behov och rätt att bestämma över sina egna liv. I syfte att motverka hedersrelaterat våld och förstärka integrationen anordnas också dialoggrupper för föräldrar och deras döttrar.	100 000 kr
	93) <b>Föreningen ”Lära för livet”, ”Lisaprojektet”</b> Projektet består uteslutande av attitydbearbetande insatser bland vuxna och med ett visst fokus på dem som har turkisk bakgrund. Man kommer att arbeta med hembesök, föräldrautbildningar, diskussionsmöten. Man kommer också att utbilda samtalsledare i syfte att få stor bredd på påverkan mot hedersrelaterat våld och för jämställdhet och mänskliga rättigheter.	89 000 kr
	94) <b>”Internationella seminarium om hedersvåld”, Mölndals Stad och Länsstyrelsen i Västra Götalands Län</b> Mölndals Stad och Länsstyrelsen i Västra Götalands län genomför i samverkan ett ”Internationellt seminarium om hedersvåld” den 30/9 2006 till 3/10 2006 i Göteborg. Projektet erhåller finansiellt stöd av Ungdomsstyrelsen.	
	95) <b>Projekt Ungdom och hedersförtryck pga sexuell läggning, Länsstyrelsen Västra Götaland</b> Att öka kunskaperna hur handläggare kan se, stödja och skydda ungdomar som pga sin sexuella läggning utsätts för hedersrelaterat och/eller värdekonserverat förtryck och våld. Målet är att genomföra ett större antal utbildningsdagar/ utbildningsbesök i 10 talet olika län och därigenom öka kunskaperna om HBT och hedersrelaterat våld i en större del av landet	298 000 kr
	96) <b>Nationellt projekt om Ungdomsmottagningars arbete mot hedersrelaterat våld, Ungdomsmottagningen Nordost (UM-NO), Kortedala stadsdelsförvaltning, Göteborg, Individ &amp; familj.</b> Att i ett antal kommuner och län för olika ungdomsmottagningar genomföra ett specificerat antal utbildningssatsningar om erfarenheter och metod målet är att bidra till att stärka Ungdomsmottagningars arbete för att förebygga hedersrelaterat våld och för att rätt stödja ungdomar som utsätts för sådant våld.	120 000 kr
	97) <b>”Pojkar blivande män” som nationellt projekt, Biskopsgårdens SDF</b> Att genomföra ett specificerat antal utbildningssatsningar, för professionell personal inom skolor, fritidsverksamheter och socialtjänst, om arbetsmetodiken i angivet antal kommuner i olika län målet är att bidra till att stärka arbetet med pojkars attityder till jämställdhet, mänskliga rättigheter och hedersrelaterat våld i 20 kommuner	120 000 kr

#### Länsstyrelsen Örebro

År	Projekt	Projekt medel
05 & 06	1) <b>Heders våld, Örebro län, Polismyndigheten i Örebro</b> Öka kunskaperna om hederskultur och lära sig tidigt upptäcka och identifiera ungdomar som utsätts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Utarbeta handlingsplaner. Utveckla samarbetet med andra myndigheter samt uppstart för kommande brottsofferarbete tillsammans.	
	2) <b>Länssamverkan mot s k hedersrelaterat våld, Örebro läns kommuner, Örebro läns kommunförbund</b> Utveckla former och metoder för att motverka att ungdomar i Örebro län riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld. Öka kunskapsnivån inom området och stödja ett attitydpåverkande arbete i länet. Samordna och utveckla de insatser som idag erbjuds ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld.	
	3) <b>Religion eller tradition? – islamisk syn på hedersmord, tvångsäktenskap, skilsmässa, Bosniska islamiska församlingen i Örebro</b> Ge kunskap till muslimer om islamisk syn enligt Koranen och Profeten Sunna om hedersmord, äktenskap och skilsmässa.	

Länsstyrelsen Östergötland

År	Projekt	Projekt medel
04 & 05	1) <b>Elevhälsan i Linköpings kommun</b> Eftersom skolsköterskor i det närmaste träffar alla elever i skolan vid något tillfälle riktar Elevhälsans projekt in sig på att kompetensutveckla denna grupp.	20 000 kr
	2) <b>Förälder i Sverige, Motala kommun</b> Projektet riktar sig till utomnordiskt födda föräldrar till barn under 16 år, framförallt familjer som kommer från länder och kulturer där hedersrelaterat förtryck och våld förekommer. Genom samverkan mellan socialtjänsten och kommunens flyktningmottagning ges möjlighet att finna beröringspunkter ur ett förebyggandeperspektiv beträffande barn och ungdomars uppväxt. Detta ska resultera i ett förslag om hur ett föräldrastödsprogram kan utformas och genomföras i Motala kommun.	22 000 kr
	3) <b>Gruppverksamhet Fridtunaskolan, Linköpings kommun</b> Alla utomnordiskt födda flickor i årskurs 4-6 på Fridtunaskolan i Linköping inbjöds genom projektet till gruppverksamhet. Två flickor i övre tonåren med utomnordisk bakgrund fungerade som gruppleddare, under handledning från en ungdomskoordinator. Mål och syfte med denna gruppverksamhet var att: stärka flickornas självbild, ge en motbild till vad de upplever av utomnordiskt födda kvinnors situation i Sverige idag, ge praktisk träning på områden där de traditionellt inte förväntas ha så stora kunskaper och färdigheter, ge möjlighet till en positiv gemenskap med andra flickor i liknande situation som de själva och hjälpa dem att känna stolthet över sitt ursprung, samt ge flickorna kanaler att hantera hedersrelaterad problematik i de fall det kan uppstå.	6 000 kr
	4) <b>Konsultativt stöd till handlingsplaner, Linköpings kommun</b> Genom detta projekt ska första hand, nio skolor i Linköpings kommun arbeta fram handlingsplaner för att arbeta förebyggande och ingripa vid misstänkta och akuta fall av hedersförtryck. Lokala handlingsplaner ska arbetas fram av skolledning i samarbete med skolhälsovård, lärare och annan central personal. En resursperson kommer att agera konsultativt stöd under denna process. Respektive handlingsplan ska sedan förankras hos övrig skolpersonal vid de berörda skolorna, hos eleverna och deras föräldrar.	46 000 Kr
	5) <b>Mångfald och attraktion, Landstinget Östergötland</b> Årligen arrangeras en nationell konferens för ungdomsmottagningar. År 2005 arrangerades konferensen i Norrköping och temat var mångfald och attraktion, med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet var att sprida kunskap om mekanismerna bakom det hedersrelaterade förtrycket. Deltagarna vid konferensen var personal vid landets ungdomsmottagningar, däribland barnmorskor, kuratorer, barnläkare, skolläkare och skolsköterskor.	2 000 kr
	6) <b>Mötesplats för invandrarkvinnor, ABF Finnspång</b> Projektet är ett samarbete mellan ABF och flyktingsamordningen för att skapa en mötesplats för invandrarkvinnor där man bl.a. kan informera om hedersrelaterat förtryck och våld. Genom informationsträffar och mottagningstid hos flyktingsamordnare ska information om hedersrelaterat våld spridas till såväl lärare och kuratorer som familjer där hedersrelaterat förtryck och våld kan förekomma. Syftet med projektet är att stärka de unga kvinnor som befinner sig i riskzonen samt genom förebyggande åtgärder påverka attityder i deras familjer och omgivning.	5 000 kr
	7) <b>Paneldebatt, Iranska kvinnoföreningen</b> Iranska kvinnoföreningens genomförande av en paneldebatt syftade till att ge iranska kvinnor i Sverige möjlighet att diskutera situationen för dem och deras döttrar när det gäller patriarkala värderingar.	1 500 kr
	8) <b>Projekt Afrodite, Skäggetorpsskolan i Linköpings kommun</b> Projektet består av två delar. Dels utbildning av personal, dels samtalsgrupp för flickor med utländsk bakgrund. Under en gemensam studiedag för skolpersonal samt personal från samverkansgruppen i Skäggetorp ska information och kunskap spridas.	20 000 kr
	9) <b>Projekt Cesam, Motala kommun</b> Projekt Cesam - Central samverkan kring hedersrelaterat våld och förtryck - har från Länsstyrelsen Östergötland sökt medel till en halv fortbildningsdag för personal inom landsting, polis, socialtjänst och skola. Denna dag är endast en liten del i ett projekt som syftar till att: öka medvetenheten om förekomsten av hedersrelaterat våld i Motala kommun, stärka samarbetet mellan olika handläggare/instanser som kommer i kontakt med våld och förtryck i hederns namn, utveckla metoder för bättre handläggning/ omhändertagande av utsatta flickor, samt genom utåtriktade aktiviteter påverka patriarkalt grundade värderingar bland såväl unga som föräldrar i förebyggande syfte.	10 000 kr
	10) <b>Projekt Gabriella, Sensus studieförbund</b> Projektet riktade sig till flickor vid en gymnasieskola i Norrköping som lever med ett begränsat livsutrymme. Genom att tillhandahålla en trygg miljö och vara uppmärksam på flickornas situation skulle projektet ge dem en möjlighet att ventiler sina problem. Projektet ville stärka flickornas levnadsvillkor, att stärka flickans roll i samhället, stärka flickornas självbild, upplysa om deras mänskliga rättigheter samt stötta dem till att försöka uppfylla personliga drömmar.	300 000 kr
	11) <b>Projekt Smörgåsbordet, Linköpings kommun</b> Projekt Smörgåsbordet bestod i genomförandet av en utbildningsdag som riktade sig till personal, områdeschefer, rektorer, lärare m.fl., vid skolor i Linköpings kommun. Syftet med dagen var att höja medvetandegraden kring hedersrelaterad problematik genom att ge kunskap och fördjupning i ämnet. Man vill också fokusera på samarbetet mellan skola och socialtjänst.	7 000 kr

	<b>12) Samtalsgrupper IVIK, Internationella vänskapsföreningen</b> Internationella vänskapsföreningen ska genom en elevstödare uppsöka flickor i åldern 15-20 år med invandrarbakgrund som är elever vid Berzeliuskolan. En tjejgrupp startas där samtal förs kring flickornas möjligheter, rättigheter och skyldigheter i Sverige. Syftet är medvetandegörande, förbättra svenska språket, ge samhällsinformation, informera om skrivna och oskrivna regler, att ge insikt om vikten av utbildning samt föra ett samtal kring att vara ung i Sverige och om steget in i vuxenvärlden.	10 000 kr
	<b>13) Seminarium BUP, Landstinget i Östergötland</b> Denna utbildningsdag riktade sig till personal inom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i Östergötland samt personal från Barn- och familjeteam vid Flyktingmedicinskt centrum. Syftet var att öka kunskapen gällande hedersrelaterat förtryck och våld, vad det finns för olika dilemman och möjligheter samt på vilka olika sätt man kan arbeta i olika skeenden.	28 000 kr
	<b>14) Seminarium Landstinget Östergötland</b> Den 26 oktober 2005 inbjöds personer som arbetar inom kvinnosjukvården, inom flyktingmedicin, på ungdomsmottagning, inom privat gynekologi och mödravård samt inom skolhälsovården i Östergötland till ett seminarium om "Heder, våld och myten om mödomshinnan". Seminariet arrangerades av Länsstyrelsen Östergötland och Landstinget i Östergötland och syftade till att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck, ur ett vårdperspektiv.	25 000 kr
	<b>15) Temadagar i Ryd, Linköpings kommun</b> Projektet bestod av utbildning av personal, utarbetande av en handlingsplan samt en temadag för elever vid Rydskolan. Personal från Rydskolan, kyrkan i Ryd, fritidsgården samt fältsekreteraren i området skulle arbeta fram en gemensam handlingsplan för förebyggande arbete mot hedersrelaterat förtryck och våld samt rutiner för hur utsatta flickor ska hjälpas. Personalen har också deltagit i en utbildningsdag vid Skäggetorpskolan i syfte att lära sig mer om vilka signaler utsatta flickor brukar sända ut och hur man kan hjälpa dem. Elever vid Rydskolan skulle få se en teaterföreställning och samtala kring denna med gruppen Sharaf Hjältar från Elektra, vid Fryshuset i Stockholm. Detta för att visa för ungdomar hur man kan stötta personer i sin omgivning som är utsatta för hedersrelaterat förtryck och vilka de kan vända sig till för att få hjälp.	10 000 kr
	<b>16) Temavecka i Skäggetorp, Linköpings kommun</b> Skäggetorpskolan planerade att under höstterminen 2005 genomföra en temavecka på temat jämställdhet. Temaveckan skulle medverka till att uppmärksamma de flickor som utsätts för våld, hot och förtryck i hederns namn genom att medvetandegöra såväl flickor som pojkar om deras rättigheter och skyldigheter, ge flickorna konkret information om rätten att bestämma över sitt liv samt om samhällets stöd, samt påverka pojkarnas attityder kring jämställdhet och kvinnors rättigheter.	10 000 kr
	<b>17) Utbildning för invandrarföreningar, Studieförbundet i Östergötland</b> Projektet syftar till att öka medvetenheten och kunskaperna vad gäller jämställdhet, integration, föräldrarollen och hedersrelaterad problematik. Det riktar sig till föräldragenerationen med invandrarbakgrund och vill framförallt nå invandrar kvinnor som Studieförbundet tidigare har haft svårt att nå med sitt integrationsarbete. Målet är att varje invandrarförening under hösten 2005 ska starta en till två studiecirklar. Detta med syfte att främja jämställdhet och förebygga hedersrelaterat våld.	75 000 kr
	<b>18) Utbildning skolpersonal, Norrköpings kommun</b> Projektet består i att genomföra en utbildningsdag om hedersrelaterat våld och förtryck för samtlig skolpersonal i Habebyområdet, Navestadområdet samt Regnbågsenheten.	17 000 kr
	<b>19) Utbildning om våld i hederns namn, Norrköpings kommun</b> Socialförvaltningen i Norrköping ska genomföra utbildningsinsatser som dels riktar sig till den egna organisationen dels riktar sig till skola och socialtjänst. Målet med utbildningsinsatsen är att öka kunskaperna hos socialkontorets och skolans personal kring frågor som rör hedersrelaterat våld, och genom att göra kunskapen gemensam för skola och socialkontor förbättra möjligheterna till gemensamma och effektiva insatser från kommunen.	22 000 kr
	<b>20) Utbildningsdag för socialtjänsten, Linköpings kommun</b> Detta projekt syftade till att sprida mer information och kunskap till personal vid Råd & Stöd i Linköping samt personal inom socialtjänsten i Linköping, Åtvidaberg, Kinda och Ydre vad gäller hantering av ungdomar, främst flickor, utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.	7 000 kr
	<b>21) Utbildningsdag för polismyndigheten, Polismyndigheten Östergötland</b> Detta projekt består i en utbildningsdag för poliser inom Polismyndigheten i Östergötland. Bland dessa finns representanter från krim, familjevåld, närpolisen och ordningspolisen. Syftet med utbildningsdagen var att öka medvetenheten om hedersrelaterat förtryck och våld, att kunna identifiera det och agera.	19 000 kr
<b>06 &amp; 07</b>	<b>22) Resursgruppen för utsatta flickor, för utvärdering av resursgruppen.</b>	50 000 kr
	<b>23) Kommunala samarbetsprojektet för att stärka flickors självkänsla, Socialförvaltning + skolor + polis + landstings kommunala organisationer.</b>	103 300 kr
	<b>24) Att stärka flickor i Östergötland, Länsstyrelsen Östergötland</b> Projektet syftar till att stärka självkänslan hos flickor i allmänhet och flickor utsatta för hedersrelaterat förtryck i synnerhet.	300 000 kr
	<b>25) Key of life, Internationella vänskapsföreningen</b> Key of Life är en träffpunkt för unga kvinnor med invandrarbakgrund. Internationella vänskapsföreningen (IVF) har i samarbete med IVIK på Berzeliuskolan startat en samtalsgrupp för dessa tjejer. Syftet med samtalsgruppen är att göra tjejerna medvetna om sina förutsättningar i Sverige när det gäller rättigheter, möjligheter och skyldigheter.	10 000 kr



26) <b>Värdegrund för pojkar och deras pappor, Skäggetorpsskolan</b> Skäggetorpsskolan ska starta en samtalsgrupp för pojkar med utländsk bakgrund. Pojkarna kommer att träffas en gång i veckan för diskussioner kring jämställdhet och samhällsfrågor, könsroller, rätten till sitt eget liv, attityder mm. Någon gång i månaden kommer pojkarnas pappor att delta. Syftet med projektet är att föra en diskussion om värderingar samt skapa en förtroendefull relation mellan pojkarna, familjen och skolan.	20 000 kr
27) <b>Fokus på killar, ungdomsmottagningen Östergötland</b> Projektet ska få igång samtalsgrupper för killar i Linköping, Norrköping och Motala. Syftet med samtalsgrupperna är att stärka killar i att göra egna val och ställningstaganden, synliggöra kulturella föreställningar om kön och sexualitet, bryta normer och belysa utanförskap, motverka homofobi, sexism och hedersrelaterat förtryck och våld.	75 000 kr
28) <b>Sharaf hjältar Östergötland, Elektra Östergötland</b> Sharaf Hjälta Östergötland är en verksamhet som vill samla killar med rötter i hederskulturen som tar avstånd från hedersrelaterat förtryck och våld och istället vill agera förebilder och kämpa för sina systars frihet.	60 000 kr
29) <b>Träffar för flickor och deras mammor, Skäggetorpsskolan</b> Sedan tidigare finns det en väl fungerande samtalsgrupp för flickor på Skäggetorpsskolan. Till denna ska man nu försöka knyta de deltagande flickornas mammor. Syftet är att bygga en förtroendefull relation mellan flickorna, familjen och skolan.	12 000 kr
30) <b>Sommarläger Bäckakvinnorna, Informationskontoret Linköpings kommun</b> Bäckakvinnorna är ett kvinnligt nätverk som har uppstått i samarbete mellan Linköpings kommuns Informationskontor och Internationella Vänskapsföreningen. I sommar anordnar de ett sommarläger för kvinnor med utländsk bakgrund i åldrarna 22-40. Under lägret sker information och diskussion kring bland annat mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter i Sverige samt hedersrelaterat förtryck och våld.	11 000 kr
31) <b>Tankesätt och värderingar om jämställdhet, Syrisk-ortodoxa kyrkan i Linköping</b> Projektet syftar till att väcka diskussioner kring jämställdhet inom den syrisk-ortodoxa kyrkan. Målet är i första hand att starta diskussion och nya tankegångar bland de deltagande kvinnorna men på längre sikt är förhoppningen att det ska sprida sig till resten av församlingen.	13 000 kr
32) <b>Bosniska kulturella center, Norrköping</b> Projektets plattform är att kvinnor och män ska ha lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter i samhället oavsett etnisk eller religiös bakgrund. Bosniska kulturella center vill arbeta för de mänskliga rättigheterna genom att bland annat ordna kurser, sprida information och arrangera seminarium.	10 000 kr
33) <b>Nätverk för romska kvinnor, Norrköpings resanderomska förening</b> Projektet ska väcka diskussion kring mänskliga rättigheter och jämställdhet bland romska kvinnor inom föreningen i Norrköping. Målet är att medvetandegöra kvinnorna om deras rättigheter och på sikt öka deras självständighet. Projektet är också en del i att stärka de många positiva delarna i den romska kulturen och skapa en grund för integration av de romska kvinnorna på arbetsmarknaden och i samhället i stort.	25 000 kr
34) <b>Seminarium om jämställdhet, Kurdiska kulturföreningen i Linköping</b> Projektet består i genomförandet av en seminarieserie för medlemmar i Kurdiska kulturföreningen. Seminarierna kommer att ta upp mänskliga rättigheter, jämställdhet, hedersrelaterat förtryck och våld.	5 000 kr
35) <b>HRV pga sexuell läggning, RFSL Linköping</b> Syftet med projektet är att öka kunskapen om ungdomar utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld p.g.a. sexuell läggning. Ökad kunskap behövs framförallt hos de myndighetspersoner som kan möta dessa ungdomar i sin verksamhet, däribland skolpersonal och socialtjänstpersonal.	50 000 kr
36) <b>Smörgåsbordet 2006, Linköpings kommun</b> Projekt Smörgåsbordet består i genomförandet av en utbildningsdag som riktar sig till personal, områdeschefer, rektorer, lärare m.fl., vid skolor i Linköpings kommun. Syftet med dagen är att höja medvetandegraden kring hedersrelaterad problematik genom att ge kunskap och fördjupning i ämnet.	7 000 kr
37) <b>Hedersrelaterat brott 2, polismyndigheten, Östergötland</b> Projektet riktar sig till 15 utvalda poliser som ska bilda spetskompetens inom polismyndigheten i Östergötland när det gäller att utreda hedersrelaterad brottslighet. Poliserna kommer att genomgå en två dagar lång utbildning	23 000 kr
38) <b>Utbildning för läkarstuderande SFI, Landstinget i Östergötland</b> Projektet består i en utbildningsdag för läkarstuderande som i sin tur ska genomföra informationsinsatser inom SFI-utbildning (Svenska för invandrare).	3 300 kr
39) <b>Vårdprogram för kvinnor, Landstinget i Östergötland</b> Genom projektet ska Landstinget ge tre team, bestående av barnmorska och läkare, spetskompetens i att hjälpa unga kvinnor att hitta rätt handlingsalternativ vid krav på intakt modomshinna.	70 000 kr
40) <b>Handlingsplan för skolan, Elevhälsan, Norrköpings kommun</b> En viktig del i arbetet med att förebygga hedersrelaterat våld är upprättande av handlingsplaner. Syftet med projektet är dels att genom upprättandet av en handlingsplan få klara rutiner för hur skolan ska hantera fall av hedersrelaterat förtryck och våld, dels att höja beredskapen och kunskapen hos skolans personal.	50 000 kr
41) <b>Samtalsgrupper för tjejer, elevhälsan Linköpings kommun</b> Förra året arbetade tio skolor i Linköping fram handlingsplaner mot hedersrelaterat förtryck och våld. Som stöd i detta arbete fanns en skolsköterska med särskild kompetens på området. Det är viktigt att arbetet med handlingsplaner fortsätter och att ytterligare skolor involveras. Projektet ska dels fortsätta arbetet med att ta fram handlingsplaner på skolor dels arbeta med att få igång samtalsgrupper för tjejer.	50 000 kr

## Nationella & länsövergripande projekt

År	Projekt	Projekt medel
07	<p><b>1) Att vara professionell i mötet med ungdomar som utsätts för kränkningar i hederns namn, FoU Nordväst i Sollentuna</b>                      Projektet genomför en grundläggande och jämförande undersökning av LVU-domar och tillhörande utredningar rörande vård enligt 1,2 §§ och 1,2,3 §§ LVU och flickor i åldrarna 13-18 år , där en jämförelse görs mellan Stockholms län och Västra Götalands län. Projektet avslutas med en konferens för representanter för socialtjänsten respektive tjejjourer i de båda länen.  <b>Berörda län:</b> Stockholms län och Västra Götalands län</p>	456 765 kr
	<p><b>2) Fjärde månaden, Odysseéteatern</b>                      Odysseéteatern avser att arbeta förebyggande genom att genomföra en teaterpjäs om hedersrelaterat våld med tillhörande samtal/seminarier. Pjäsen riktar sig i första hand till ungdomar, men även till skolpersonal och beslutsfattare inom kommuner. Till skolpersonal kommer ett särskilt stödmaterial att framställas. Pjäsen visas till en början inom Stockholms län, och fortsätter sedan till angränsande län.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	150 000 kr
	<p><b>3) Ungdom och hedersförtryck pga sexuell läggning del 2, Länsstyrelsen i Västra Götaland</b>                      Projektet ska genomföra utbildningsinsatser med syfte att öka kunskaperna om homosexualitet, bisexualitet samt transpersoner och hedersrelaterat våld. Målgruppen för utbildningsinsatserna är socialsekreterare, ungdomar och föräldrar, skolsköterskor, skolkuratorer och skolpsykologer.  <b>Berörda län:</b> Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg, Dalarna, Örebro, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Blekinge, Halland, Värmland, Gotland, Kalmar, Jämtland, Södermanland, Västmanland, Uppsala och Västra Götalands län.</p>	298 000 kr
	<p><b>4) Värdegrunder för det svenska samhället avancerad samhällskunskap, undervisning inom SFI och komvux, Sesamhuset och SDF Gunnared</b>                      Sesamhuset har arbetat fram en metod där särskilt utbildade samtalsledare har medverkat tillsammans med SFI-lärare i SFI-undervisning om värdegrunder för det svenska samhället. Projektets upplägg, kunskaper och erfarenheter kommer nu att spridas genom informationstillfällen för vuxenutbildare inom 16 kommuner, fördelade på 8 olika län.  <b>Berörda län:</b> Hallands län, Västra Götalands län, Jönköpings län, Östergötlands län, Västmanlands län, Örebro län, Värmlands län, Skåne län.</p>	164 500 kr
	<p><b>5) Ingen äger min kropp, Barnen först Göteborg</b>                      Genom att anordna seminarier och föreläsningar avser projektet att arbeta attitydpåverkande med fokus på synen på kärlek, sex och samlevnad och flickans/kvinnans rätt över sin kropp och sitt liv. Inom projektets ramar kommer även en broschyr att framställas på persiska och kurdiska. Projektet riktar sig till ungdomar och föräldrar med persisk, kurdisk och/eller arabisk bakgrund.  <b>Berörda län:</b> Stockholm, Uppsala, Skåne, Västra Götaland, Västerbotten, Gävleborg, Östergötland och Västmanland.</p>	87 000 kr
	<p><b>6) För homosexuella ungdomars rättigheter och mot hedersrelaterat våld, Homan i Göteborg</b>                      Föreningen Homan i Göteborg avser att vara en grupp som skall stödja och finnas till hjälp i alla frågor som finns runt homosexualitet och kulturproblematiken. De driver sedan tidigare en särskild telefonjour för homo-, bi- och transsexuella ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Genom projektet kan organisationen utvidga telefonjouren. Parallellt med detta genomförs attitydpåverkande insatser genom föreläsningar, temadagar och uppsökande verksamhet.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	50 000 kr
	<p><b>7) Vi är lika mycket värda, Eritreanska ungdomsföreningen Unga Warsay</b>                      Inom projektet kommer föreningar att samla ungdomar till seminarier. Syftet är att stärka ungdomars kraft att stå upp för sina rättigheter och att få föräldrar att inse att det är orätt att för familjehederns skull förtrycka sina barn. Mål för projektet är att starta en process av förändring till stöd för svensk-eritreanska ungdomars rätt till sina egna liv. Projektet kommer att dokumenteras i instruktionsfilmen "Vi är lika mycket värda" samt i ett arbetsmaterial.  <b>Berörda län:</b> Uppsala län, Örebro län, Västerbottens län, Jönköpings län, Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län.</p>	80 000 kr
	<p><b>8) Abbas bröder, Riksföreningen Glöm aldrig Pela och Fadime</b>                      Sedan mordet på Abbas Rezaei, hösten 2005, har det blivit uppenbart för föreningen att det finns ett stort behov bland unga killar av att få stöd och hjälp. Projektet "Abbas bröder" avser att starta en rådgivning primärt riktad till unga killar mellan 13-25 år. Rådgivningen vänder sig till killar i hela Sverige. Målet är att erbjuda unga killar som utsätts för hedersrelaterad problematik en samtalskanal där de kan få stöd och hjälp. Rådgivningen ska fungera genom telefonsamtal, e-post, och eventuellt personliga besök.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	150 000 kr
	<p><b>9) Utbildningsinsatser för Sveriges landsting och motsvarande, Länsstyrelsen i Skåne län</b>                      En nationell utbildningsinsats kopplad till lanseringen av handboken för hälso- och sjukvårdspersonal. Heltidningsföreläsningar för Sveriges landsting i syfte att sprida kunskap om hedersrelaterat våld i möte med hälso- och sjukvård (utifrån handboken). Tanken är att insatsen resulterar i en ökad kunskap inom hälso- och sjukvården. Handboken kommer att finnas kvar som arbetsredskap även efter utbildningsinsatsen genomförts.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	348 500 kr

	<p><b>10) Gamla och nya värderingar, Syrianska-Arameiska Akademiker Förbundet</b>  Projektet ska genomföras i två olika steg: steg ett innebär en utbildningsinsats för ungdomar inom den Syrisk-Ortodoxa kyrkan, steg två innebär en nationell konferens dit medlemmar från den Syrisk-Ortodoxa kyrkan bjuds in. Projektets grundtanke är att även om hedersmord inte existerar inom den syrianska kulturen så finns det kvinnor och ungdomar som utsätts för förtryck. Målet med projektet är att öka kompetensen, väcka intresse och engagemang hos ungdomar inom den Syrisk-Ortodoxa kyrkan för frågan om kvinnors rättigheter och jämställdhet. Projektet genomförs i samarbete med den Syrisk Ortodoxa kyrkan.  <b>Berörda län:</b> Örebro län, Södermanlands län, Stockholms län, Västmanlands län, Västra Götalands län, Jönköpings län, Skåne län, Östergötlands län, Kronobergs län och Uppsala län.</p>	354 900 kr
	<p><b>11) Handbok socialtjänsten, Uppsala kommun/Famnen och Länsstyrelsen i Uppsala län</b>  Syftet med handboken är att bidra till en metodutveckling på området, samt att ge konkreta verktyg till personal inom socialtjänsten. Utgångspunkten för projektet är respekten för de mänskliga rättigheterna, att alla människor är lika mycket värda. Barnkonventionen ska särskilt beaktas. Författarna kommer även att intervjua ett antal nyckelaktörer inom socialtjänsten, samt representanter från frivilligorganisationer.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	287 870 kr
	<p><b>12) Somalier mot hedersrelaterat våld, United Africa Riksförbund</b>  Med utgångspunkt från tidigare framtaget material ska organisationen nu genomföra samtals- och diskussionsträffar med vuxna och ungdomar med somaliskt ursprung. Syftet är att med utgångspunkt från skriftligt material, en DVD-film m.m. genomföra studie- och diskussionsträffar med somalier boende i 10-talet olika kommuner i landet. Målet är att genom dessa samtal starta en process som innebär att flera somalier och fler somaliska familjer respekterar ungdomars och i synnerhet flickornas mänskliga rättigheter och tar avstånd från hedersrelaterat våld  <b>Berörda län:</b> Skåne län, Västra Götalands län, Östergötlands län, Södermanlands län, Stockholms län, Örebro län, Uppsala län, Gävleborgs län och Västerbottens län.</p>	82 000 kr
	<p><b>13) Vårdhandbok, Nationell handbok riktad till landstingspersonal, Länsstyrelsen i Skåne län</b>  Projektet består i att ta fram ett material som höjer kompetensen, förbättrar bemötandet och ökar tryggheten för både anställda och patienter inom vårdens arbete mot hedersrelaterat våld. Syftet med handboken är att öka kunskapen och beredskapen hos personal inom sjukvårdens olika verksamheter, så att de på ett bättre sätt kan se och bemöta patienter med hedersrelaterad problematik. Handboken ska också redovisa erfarenheter från olika nationella projekt och verksamheter med inriktning mot denna målgrupp. De beviljade pengarna ska gå till tryck, distribution och personalkostnad.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	300 000 kr
	<p><b>14) Nationellt och regionalt samarbetsprojekt mot hedersrelaterat förtryck och våld, Brottsoffermyndigheten</b>  Projektet ska arrangera kompetenshöjande insatser i två steg för personal från länsstyrelser, rättsväsende, socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård. Även representanter för frivilligorganisationer samt företrädare för berörda departement och centrala myndigheter kommer att delta. Projektet syftar till att bygga en gemensam kunskapsbas för olika yrkesgrupper, regionalt och nationellt genom att skapa arenor för erfarenhetsutbyte samt kunskaps- och kompetensuppbyggnad inom och mellan yrkesgrupper och frivilligorganisationer regionalt och nationellt.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	835 000 kr
	<p><b>15) East/west, Mölndals kommun</b>  Projektet går ut på att anordna ett seminarium om hedersrelaterat våld. Deltagande länder är Syrien, Sverige, Jordanien, Danmark och Turkiet. Syftet är att deltagarna ska få ökad kompetens, samt att konferensen ska förbereda samarbetet mellan de deltagande länderna. Samarbetet ska sen mynna ut i förebyggande projekt i Europa och Mellanöstern inom ungdomsområdet.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	450 000 kr
	<p><b>16) Nationellt närradioprogram mot hedersrelaterat våld, Göteborg Närradioförening</b>  Projektet består i framtagande och spridning av ett närradioprogram om med nationell prägel. Programmet ska sändas i närradioprogram i samtliga län där närradioföreningar har utsändningar. Syftet med projektet är att ge ett bidrag till det attitydpåverkande arbetet mot hedersrelaterat förtryck och våld.  <b>Berörda län:</b> Samtliga</p>	101 000 kr
	<p><b>17) Utbildningsinsats för socialtjänst och familjehem, Kvinnors Nätverk</b>  Genom projektet ska socialtjänstpersonal, familjehemsplacerare och familjehem i fyra kommuner få ökade kunskaper om hedersproblematiken. Genom utbildning ska tjänstemän få de verktyg som krävs för att göra bättre beställningar av familjehem och skyddat boende och familjehem få den kompetens som är nödvändig för att mottagandet och boendet ska bli lyckat. Utbildningsinsatserna kommer kompletteras med stödsamtal.  <b>Berörda län:</b> Uppsala, Västmanland, Östergötland och Södermanland.</p>	360 000 kr
	<p><b>18) Med fötterna i två världar, Stadsdelsförvaltning Kortedala</b>  Ungdomsmottagningen NordOst har under åren 2003-2005 genomfört ett särskilt projekt med förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld. Inom ramen för detta har man arbetat med såväl vuxengrupper som ungdomsgrupper och enskilda ungdomar. Utifrån projektets erfarenheter har en handlingsplan och en metodik arbetats fram för hur Ungdomsmottagningen kan arbeta förebyggande och stödjande mot hedersrelaterat förtryck och våld.  <b>Berörda län:</b> Västra Götaland, Örebro, Värmland, Västmanland, Dalarna, Gävleborg, Östergötland, Halland och Jönköping.</p>	150 000 kr

	<p><b>19) Pojkar blivande män, Stadsdelsförvaltning Biskopsgården</b> Biskopsgårdens stadsdelsförvaltning har utvecklat en verksamhet som syftar till att påverka attityder bland i första hand pojkar i grundskolans högstadium. Erfarenheterna från denna verksamhet har sammanställts i ett metodmaterial och en DVD. Metoden kan användas av högstadieskolor, fritidsverksamheter och andra verksamheter som når denna ungdomsgrupp. Medel har nu beviljats till att sprida metoden till fler län. <b>Berörda län:</b> Västra Götaland, Örebro, Värmland, Västmanland, Dalarna, Gävleborg, Östergötland, Halland och Jönköping.</p>	150 000 kr
	<p><b>20) Elektra nationellt, Elektra/Fryshuset</b> Elektra arbetar med tjejer och killar som lever med hedersrelaterat förtryck och våld. Elektras verksamhet syftar till att nå en ökad jämställdhet, en djupare förståelse för vårt demokratiska system och till ovillkorlig respekt för de mänskliga rättigheterna. Sharaf Hjältar är en verksamhet inom Elektra som vill samla killar med rötter i hederskulturen som tar avstånd från hedersrelaterat förtryck och våld och istället vill agera förebilder och kämpa för sina systrars frihet. Medel har nu beviljats till en tjänst som metodutvecklare för Sharaf Hjältar samt till fortbildning för killar från hela landet som idag ingår i Sharaf Hjältar. <b>Berörda län:</b> Södermanland, Östergötland, Västra Götaland, Skåne, Uppsala och Stockholm.</p>	400 000 kr
	<p><b>21) Spetskompetensutbildning för mellansvenska länsstyrelserregionen, Länsstyrelsen i Örebro län</b> Genom projektet ska ett 10-tal personer från respektive län få en spetskompetensutbildning om hedersproblematik. De personer som ska delta i utbildningen är från socialtjänst, skola, ungdomsmottagning, fritidsgårdsverksamhet och liknande. Efter utbildningen ska dessa personer ingå i en länsgrupp för arbetet mot hedersrelaterat våld som i sin tur kan samverka med de andra länsgrupperna i regionen. <b>Berörda län:</b> Gävleborg, Dalarna, Västmanland, Örebro och Värmland.</p>	65 000 kr
	<p><b>22) Ungdom och hedersförtryck pga sexuell läggning, Länsstyrelsen i Västra Götaland</b> Projektet ska genomföra utbildningsinsatser med syfte att öka kunskaperna om homosexualitet, bisexualitet samt transpersoner och hedersrelaterat våld. Målgruppen för utbildningsinsatserna är socialsekreterare, ungdomar och föräldrar, skolsköterskor, skolkuratorer och skolpsykologer. <b>Berörda län:</b> Jönköping, Värmland, Örebro, Östergötland, Västmanland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten.</p>	298 000 kr
	<p><b>23) Ökad kunskap om hedersrelaterat våld, Immigrantinstitutet</b> Projektet ska anordna en konferens för företrädare från invandrarorganisationer och inbjudna experter. Därefter vill de skapa ett nätverk av kunniga och intresserade personer samt följa upp verksamheterna i de lokala föreningarna. <b>Berörda län:</b> Samtliga.</p>	50 000 kr
	<p><b>24) Att förebygga dubbelidentitet och insatser mot hedersförtryck, Kommittén för försvaret av iranska kvinnors rättigheter i Stockholm</b> Projektet kommer att besöka skolklasser i Göteborg, Stockholm, Malmö, Lund och Helsingborg för att utbilda i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att fånga upp utsatta ungdomar och ge dem verktyg och kunskap om hur de ska hantera sin situation på ett konstruktivt sätt. De vill hjälpa till att bygga upp självkänslan och hjälpa till att ifrågasätta och förändra hemmiljön. <b>Berörda län:</b> Västra Götalands, Stockholms och Skåne län.</p>	230 000 kr
	<p><b>25) Jämställdhetsmentorerna mot hedersrelaterat våld, Kurdiska riksförbundet</b> Projektet ska utbilda föreningsledare i frågor om mänskliga rättigheter, svenska lagar, jämställdhetsfrågor, hedersrelaterat våld och hur man arbetar förebyggande med familjer. Syftet är att föreningsledarna ska kunna fungera som förebilder för de föräldrar som ingår i föreningarna. De ska också öppet ta avstånd från hedersrelaterat våld och jobba för de mänskliga rättigheterna. Projektet kommer även att arrangera föräldrautbildningar och föräldraträffar. <b>Berörda län:</b> Västra Götalands län, Stockholms län och Gävleborgs län.</p>	127 000 kr
	<p><b>26) Hedersrelaterat - är det något för svensk glesbygd att fundera över?, Kvinnojouren – en fristad i Ingenmansland</b> Frågan om hedersrelaterat våld och förtryck kopplas oftast samman med storstäder men även mindre samhällen bör ha en beredskap för att jobba med problematiken. Därför ska Kvinnojouren anordna en föreläsning om hedersrelaterat våld för ett nätverk som består av både yrkesverksamma och allmänheten. <b>Berörda län:</b> Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Dalarnas län.</p>	54 000 kr

**Bilaga 3. Länsstyrelsernas ekonomiska redovisning 2003-2005 avseende uppdrag om insatser mot HRV**

<i>Uppdrag om insatser mot hedersrelaterat våld, 2003 - 2005</i>							
<i>Länsstyrelse</i>		<i>Adm. kostnader</i>			<i>Projektstöd</i>		
<i>Blekinge</i>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	117 179	51 956	40 873	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	00
2004	500 000	122 166	22 853	<i>Upp Saknas</i>	165 400	124 652	00
2005	500 000	personalkostnader 041001-060903.	60 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	255 245	00
<b><i>Totalt</i></b>	<b><i>1 300 000</i></b>	<b><i>239 345</i></b>	<b><i>134 809</i></b>	<b><i>40 873</i></b>	<b><i>165 400</i></b>	<b><i>379 897</i></b>	<b><i>00</i></b>
<i>Dalarna</i>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	00
2004	500 000	11 117	154 042	148	30 200	<i>Upp Saknas</i>	00
2005	500 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	468 000	46 400	00
<b><i>Totalt</i></b>	<b><i>1 300 000</i></b>	<b><i>11 117</i></b>	<b><i>154 042</i></b>	<b><i>148</i></b>	<b><i>498 200</i></b>	<b><i>46 400</i></b>	<b><i>00</i></b>
<i>Gotland</i>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	126 700	41 235	60 131	25 000	<i>Upp Saknas</i>	00
2004	500 000	45 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	00
2005	500 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	199 313	205 725	00
<b><i>Totalt</i></b>	<b><i>1 300 000</i></b>	<b><i>171 700</i></b>	<b><i>41 235</i></b>	<b><i>60 131</i></b>	<b><i>224 313</i></b>	<b><i>205 725</i></b>	<b><i>00</i></b>
<i>Gävleborg</i>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	13 862	<i>Upp Saknas</i>	9 503	<i>Upp Saknas</i>	87 500	00
2004	500 000	103 450	<i>Upp Saknas</i>	8 728	<i>Upp Saknas</i>	517 413	00
2005	500 000	9 594	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	00
<b><i>Totalt</i></b>	<b><i>1 300 000</i></b>	<b><i>126 906</i></b>	<b><i>Upp Saknas</i></b>	<b><i>18 231</i></b>	<b><i>Upp Saknas</i></b>	<b><i>604 913</i></b>	<b><i>00</i></b>
<i>Halland</i>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	300 000	2003 användes hela beloppet, 300 000 kronor, till kartläggningen som gjordes av en särskild person.				
2004	500 000	25 000	204 920	180 000	<i>Upp Saknas</i>	<i>Upp Saknas</i>	00

2005	500 000	25 000	Upp Saknas	360 000	Upp Saknas	30 000	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>350 000</b>	<b>204 920</b>	<b>540 000</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>30 000</b>	<b>00</b>
<b>Uppdrag om insatser mot hedersrelaterat våld, 2003 – 2005</b>							
		<b>Adm. Kostnader</b>			<b>Projektstöd</b>		
<b>Jämtland</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	42 000	Upp Saknas	31 000	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	40 000	47 000	32 000	400 000	Upp Saknas	00
2005	500 000	172 000	Upp Saknas	58 000	Upp Saknas	Upp Saknas	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>254 000</b>	<b>47 000</b>	<b>121 000</b>	<b>400 000</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>00</b>
<b>Jönköping</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	292 979	8 246	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	
2004	1 000 000	49 920	Upp Saknas	119 646	815 434	15 000	00
2005	1 000 000	50 000	Upp Saknas	108 334	88 000	Upp Saknas	00
<b>Totalt</b>	<b>2 300 000</b>	<b>392 899</b>	<b>8 246</b>	<b>227 980</b>	<b>903 434</b>	<b>15 000</b>	<b>00</b>
<b>Kalmar</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	4 548	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	1 452	25 462	2 089	269 459	250 000	00
2005	500 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	3 250	Upp Saknas	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>5 990</b>	<b>25 462</b>	<b>2 089</b>	<b>272 709</b>	<b>250 000</b>	<b>00</b>
<b>Kronoberg</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	182 000	Upp Saknas	5 000	År 1 - endast kostnader för länsomfattande inventering.		
2004	500 000	89 000	Upp Saknas	Upp Saknas	205 000	261 000	00
2005	500 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	210 000	240 000	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>271 000</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>5 000</b>	<b>415 000</b>	<b>501 000</b>	<b>00</b>
<b>Norrbottn</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	105 000	8 500	71 000	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	45 000	78 000	12 000	61 000	20 000	00
2005	500 000	342 000	175 000	147 000	80 000	50 000	00

<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>492 000</b>	<b>261 500</b>	<b>230 000</b>	<b>142 000</b>	<b>70 000</b>	<b>00</b>
<b>Uppdrag om insatser mot hedersrelaterat våld, 2003 – 2005</b>							
		<b>Adm. Kostnader</b>			<b>Projektstöd</b>		
<b>Skåne</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	4 500 000	563 330	544 288	309 280	81 903	254 948	2 392 945
2004	7 500 000	00	100 000	25 000	325 789	915 451	1 815 390
2005	7 500 000	00	24 576	7 430	154 945	00	00
<b>Totalt</b>	<b>19 500 000</b>	<b>563 330</b>	<b>668 864</b>	<b>341 710</b>	<b>562 637</b>	<b>1 170 399</b>	<b>4 208 335</b>
<b>Stockholm</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	4 500 000	511 200	262 000	95 800	900 000	2 731 000	2 360 000
2004	7 500 000	514 065	240 000	337 935	1 860 000	4 548 000	2 880 000
2005	7 500 000	550 000	420 000	178 000	2 432 000	3 920 000	2 800 000
<b>Totalt</b>	<b>19 500 000</b>	<b>1 575 265</b>	<b>922 000</b>	<b>611 735</b>	<b>5 192 000</b>	<b>11 999 000</b>	<b>8 010 000</b>
<b>Södermanland</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	256 000	3 000	55 000	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	1 000 000	97 000	2 000	72 000	445 000	420 000	00
2005	1 000 000	50 000	Upp Saknas	50 000	200 000	520 000	00
<b>Totalt</b>	<b>2 300 000</b>	<b>412 000</b>	<b>5 000</b>	<b>177 500</b>	<b>645 000</b>	<b>940 000</b>	<b>00</b>
<b>Uppsala</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	300 000	00	00
2004	1 000 000	280 000	26 000	60 000	550 000	00	00
2005	1 000 000	100 000	113 000	50 000	395 000	85 000	00
<b>Totalt</b>	<b>2 300 000</b>	<b>380 000</b>	<b>139 000</b>	<b>110 000</b>	<b>1 245 000</b>	<b>85 000</b>	<b>00</b>
<b>Värmland</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	300 000	101 355	18 200	7 736	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	139 836	27 000	7 072	Upp Saknas	Upp Saknas	00



2005	500 000	39 864	59 392	17 659	297 000	276 750	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>281 055</b>	<b>104 592</b>	<b>32467</b>	<b>297 000</b>	<b>276 750</b>	<b>00</b>
<b>Uppdrag om insatser mot hedersrelaterat våld, 2003 – 2005</b>							
		<b>Adm. Kostnader</b>			<b>Projektstöd</b>		
<b>Västerbotten</b>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	300 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	28 000	Upp Saknas	Upp Saknas	150 000	322 000	00
2005	500 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>328 000</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>150 000</b>	<b>322 000</b>	<b>00</b>
<b>Västernorr.</b>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	137 223	73 407	8 269	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	500 000	Upp Saknas	Upp Saknas	225	30 000	247 270	00
2005	500 000	Upp Saknas	Upp Saknas	5 760	Upp Saknas	165 759	00
<b>Totalt</b>	<b>1 300 000</b>	<b>137 227</b>	<b>73 407</b>	<b>14254</b>	<b>30 000</b>	<b>413 029</b>	<b>00</b>
<b>Västmanland</b>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	132 985	18 883	15 000	Upp Saknas	127 750	00
2004	1 000 000	35 000	37 600	15 000	670 900	337 000	00
2005	1 000 000	35 000	100 000	15 000	440 000	10 000	00
<b>Totalt</b>	<b>2 300 000</b>	<b>202 985</b>	<b>156 483</b>	<b>45 000</b>	<b>1 110 900</b>	<b>474 750</b>	<b>00</b>
<b>Västra Götaland</b>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	4 500 000	226 071	50 000	Upp Saknas	542 000	539 000	368 000
2004	7 500 000	740 072	891 034	115 715	1 435 000	1 499 800	2 119 607
2005	7 500 000	1 089 630	351 381	3 1 845	286 000	341 000	2 197 316
<b>Totalt</b>	<b>19 500 000</b>	<b>2 055 773</b>	<b>1 292 415</b>	<b>1 47 560</b>	<b>2 263 000</b>	<b>2 379 800</b>	<b>4 684 923</b>
<b>Örebro</b>	<i>Anvisat</i>	<i>Personal</i>	<i>Eget arrangemang</i>	<i>Övrigt</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Organisationer</i>	<i>Boende</i>
2003	300 000	187 580	65 689	46 731	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	1 000 000	19 700	Upp Saknas	29 367	Upp Saknas	737 000	00
2005	1 000 000	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	Upp Saknas	00



<b>Totalt</b>	<b>2 300 000</b>	<b>207 280</b>	<b>65 689</b>	<b>76 098</b>	<b>Upp Saknas</b>	<b>737 000</b>	<b>00</b>
<b>Uppdrag om insatser mot hedersrelaterat våld, 2003 – 2005</b>							
		<b>Adm. Kostnader</b>			<b>Projektstöd</b>		
<b>Östergötland</b>	<b>Anvisat</b>	<b>Personal</b>	<b>Eget arrangemang</b>	<b>Övrigt</b>	<b>Myndighet</b>	<b>Organisationer</b>	<b>Boende</b>
2003	750 000	398 746	243 514	116 500	Upp Saknas	Upp Saknas	00
2004	1 000 000	250 000	143 432	74 402	135 333	240 389	00
2005	1000 000	250 000	250 000	50 000	278 300	197 000	00
<b>Totalt</b>	<b>2 750 000</b>	<b>898 746</b>	<b>636946</b>	<b>240902</b>	<b>413633</b>	<b>437389</b>	<b>00</b>
<i>Källa: Materialet över länsstyrelsernas ekonomiska redovisning har hämtats från Integrations- och jämställdhetsdepartementet</i>							

